

LJUDSKI TEDNIK

Leto III. - Lir 15.—, Jugolir 10.—, Din 6.— Poština plačana Trst 3. junija 1948 Spodizone in abbon. postale il. o. gruppo Stev. 120

NAROČENO POROČILO GOSPODA GENERALA AIREYA

Odkar je generalu Aireyu zaupana odgovornost za zaupniško upravljanje anglo-ameriške cone Tržaškega ozemlja, je ta naslovil že drugo poročilo Varnostnemu svetu Organizacije Združenih narodov. Prvo poročilo je veljalo za zadnje tromesečje preteklega leta, drugo pa za prve tri mesece tekočega leta.

Zanimivo je primerjati značaj in vsebino obeh poročil, ki sta seveda obe enako daleč od zahtevane objektivnosti kar se tiče položaja na Tržaškem ozemlju, ki pa sta za to obe odraz stališča ameriške in angleške vlade v trenutnem političnem položaju in se zato razlikujeta le v toliko, v kolikor se je v tem času poostрила protidemokratska in protimirovna tendenca odločujočih imperialističnih krogov Amerike in njenih vazalnih vlad v zapadni Evropi.

Medtem ko je prvo poročilo še skušalo ohraniti tu in tam zunanji videz nekake umerjenosti in je za videz ravnotežja kopici očitkov demokratski javnosti in njenim organizacijam, namenilo, čeprav v blagohotnem tonu, tudi nekaj površnih opomb proti italijanskim prestankam, je drugo poročilo prestraženo z duhom največjega sovraštva do vsega, kar predstavlja in vodi na Tržaškem ozemlju demokratsko in protimperialistično borbo, je močno provokatorsko do Jugoslavije in jugoslovanske vojaške uprave Tržaškega ozemlja ter je direktno nadaljevanje izzivalne protimirovne gonje imperialističnih ameriških krogov, ki so sprožili vprašanje revizije italijanske mirovne pogodbe in priključitev Trsta k Italiji. Ker se vleče skozi vse poročilo kot rdeča nit ravno poudarjanje nujnosti priključitve Trsta k Italiji, je jasno, da je bilo to poročilo diktirano iz Washingtona in je zato le odraz imperialističnih namer ameriške vlade ne pa odraz dejanskega položaja v Aireyu zaupani coni, ki je seveda 100% drugačen kot ga prikazuje gospod general. V prihodnjih številah bomo nekatera poglavja tega naročenega poročila podrobneje razčlenili, tokrat pa le nekaj splošnih pripomb.

Z vstopom mirovne pogodbe v veljavo s 15. septembrom 1947, ko je prenehala suverenost Italije nad Tržaškim ozemljem, je bila vojaška uprava dolžna upravljati ozemlje v skladu z določbami mirovne pogodbe natančno po določbah zagnanega in stalnega statuta. S takojšnjim učinkom bi morala vojaška uprava uporabljati v prvi vrsti one člene, ki govorijo o zaščiti osnovnih človeških pravic in ki zagotavljajo prebivalstvu narodnostne, politične in kulturne pravice vse do prihoda guvernerja.

Kot v zadnjem tromesečju preteklega leta, ni vojaška uprava tudi v prvem tromesečju letošnjega leta v tem pogledu storila ničesar; obratno, storila je vse, kar je v njeni moči, da se je izognila določbam mirovne pogodbe, da je zavlekla oziroma preprečila prihod guvernerja; delno pa je določbe upoštevala le v toliko, da je z njih navideznim uporabljanjem prekrila nespremenjeno stanje na Tržaškem ozemlju. Ker je, kot smo lahko že večkrat ugotovili, anglo-ameriška vojaška uprava Tržaškega ozemlja le poslušno orodje v rokah ameriškega imperializma, je očito, da je vse njeno delovanje usmerjeno v preprečevanje uveljavljanja mirovne pogodbe zato, da ostanejo na našem ozemlju v nedogled ameriške in angleške okupacijske sile za izvajanje imperialističnega protikola na razvoj mednarodnih dogodkov in na delovanje domačih demokratskih sil.

Iz tega stališča moramo gledati in pretresati tudi vse iz trte izvile navedbe generala Aireya v njegovem drugem poročilu Varnostnemu svetu OZN.

V prvem poglavju ugotavlja torej general Airey, da je bilo zadnje tromesečje relativno mirno, da so komunistični elementi z močno slovansko tendenco (rasa teorija ameriških imperialistov) sicer skušali izvajati nemire, da so pojačali obrekovno gonjo proti vojaški upravi, da bi ovirali delovanje organov javne varnosti, da so se popolnoma odrekli konstruktivni kritiki itd.

Za poznavalca tržaških razmer bi ne bilo treba tolmačiti teh generalovih ugotovitev, saj je vendar vsakomur (in tudi general Airey ni toliko naiven, da bi tega ne vedel) znano, da so oni, ki skušajo izzivati nemire, predvsem agenti civilne policije in manevrska drhal italijanskega iredentizma, o katerih pa general ves čas previdno molči. Kamor je le mogoče, pošilja izzivat omenjene tolpe, kamor pa te ne morejo, tja se napoti civilna policija (Sv. Jakob, Skednjo, Opčine, Sv. Križ in nazadnje na Prosek). Tudi o zadnjem divjanju civilne policije na Proseku v prihodnjem poročilu general najbrž ne bo poročal, temveč se bo spet kako izmazal s komunističnim izrabljanjem narodnih svetinj.

«Mi smo tu za varnost» se izraža nekeje v svojem poročilu dalje general Airey, toda njihova varnostna funkcija se v praksi spreminja v navadno sabotiranje mirovne pogodbe na škodo domače in svetovne demokracije.

«Moja prva skrb je bil gospodarski položaj Trsta z njegovimi velikimi ladjedelnici, ki so bile politično odrezane od svojih življenjskih virov v Italiji, in v njegovo pomorsko trgovino, ki je bila go-

(Nadaljevanje na 3. strani.)

POGOJ BOLJŠE BODOČNOSTI ENOTNA IN SLOŽNA BORBA

Od vseh strani so se v nedeljo zgrnile množice pristašev Osvobodilne fronte v majhno vas Mavhinje. Tej vasi je pripadla čast, da se je tamkaj vršil prvi tabor OF Tržaškega ozemlja. Grozeče slabo vreme ni odvrglo našega ljudstva, da ne bi s svojo prisotnostjo pokazalo svoje navezanosti na Osvobodilno fronto, to organizacijo, ki ga je vodila v borbi proti fašizmu in ki ga vodi še v naprej v borbi za vse tiste pravice, ki si jih je ljudstvo že priborilo z uničenjem fašizma, a mu jih novi tlačitelji odvezujejo.

Nevihita pred zborovanjem je le nekoliko zakasnila začetek. Potem je posijalo sonce na govorniški oder in na ljudi, ki so napolnili vse prostore; tisti, ki niso mogli na osrednji prostor, so poslušali govor po zvočnikih. V svetlem ozračju po nevihti so bili še bolj grozotni strleči zidovi hiš, ki jih je sovražnik v osvobodilni borbi požgal. Nad odrom se je božilo košato zelenje kostanja in pa lipe, ki je slovansko drevo.

Z enominutnim molkom so zborovalci počastili spomin padlih. In ko je borba odigrala »Zrtvam«, je tovariš iz okrajnega tajništva Osvobodilne fronte za okraj Nabrežina, ki je zborovanje otvoril, izrazil željo, da bi se nikdar ne ponovilo to, nad čimer toži žalostinka.

Govor je imel sekretar tajništva Osvobodilne fronte za Tržaško ozemlje, tovariš Branko Babič. Poudaril je potrebo, da se prirejajo večja zborovanja, tabori, da s tem pokažemo, da je Osvobodilna fronta živo telo in da na takih taborih še bolj odločno postavljamo svoje zahteve. Tovariš Babič pa je tudi povedal, zakaj se je OF odločila da priredi svoj prvi tabor prav v Mavhinjah: zaradi tega, ker se je prav v Mavhinjah posrečilo našemu nasprotniku, da je omamili nekaj naših pristašev, da so se odtujili našemu gibanju. Veličastni nedeljski tabor naj jih zopet privede na pravo pot.

Govornik je nato na kratko pokazal, kako so se stvari razvijale na Tržaškem ozemlju po 15. septembru. Obsodil je politiko okupacijske oblasti, ki osledno krši vse določbe mirovne pogodbe in usmerja vse dogajanje v popolnoma obratno smer, kakor jo je predvidela mirovna pogodba. S sistematičnim zaviranjem tržaškega gospodarstva, zatiranjem demokratskega gibanja, z dajanjem podpore in potrebe vsem tistim, ki se z ustanovitvijo Tržaškega ozemlja niso mogli sprijazniti, so dovedli stanje v Trstu do take točke, da se jim je zdelo umestno predlagati vrnitev Trsta Italiji.

Sovjetska zveza na take predloge, ki dajejo mirovnim pogodba-

Mavhinje OF

VNEMA CIVILNE POLICIJE PRESEGLA divljanje prejšnjih okupatorjev

Trst še ni Palestina, Trst tudi še ni Grčija, je pa že dolga leta mesto, kjer vladajo vse značilnosti, ki označujejo okupatorje, pa bodisi kalifornski ali katere koli. Na Tržaškem ozemlju obstaja tako sedaj po zaslugi anglo-ameriške okupacijske oblasti taki odnosi med njo in demokratskim prebivalstvom, ki se le v maločem razlikujejo od odnosa demokratskih ljudi do fašizma in nacizma med vojno. V visokih krogih anglo-ameriške vojaške uprave pa se nedolžno in začudeno izprašujejo, zakaj je tako poudarjajoč svojo nepristranost in svoj zaupniški značaj ter vztrajno iščejo krivca, (da zakrijejo sebe), pri našem ljudstvu in njegovih vodilnih demokratskih organizacijah. Med našim demokratskim ljudstvom iščejo »nevarne motilce reda«, »sumljive tipe« in »agente protiameriške delovnosti«. Skupno s svojimi lokalnimi fašističnimi in revizionističnimi italijanskimi trobili izlivaajo polno obrekovanj in jeze na najdoslednejše demokratske borce, ki so v prvi vrsti komunisti in z njimi v isti vrsti nekommunisti. Kot nekoč Goebels, Rainer in podobni se odevajo v plašč križarskega boja proti »komunistični nevarnosti«.

Vendar jim tako zvrčanje krivde ne uspeva, saj ni uspelo nikjer še nobenemu okupatorju. Naš narod, naše demokratsko ljudstvo, ki je šlo skozi ogenj borbe v narodno in politično svobodo, ki se je borilo za jasno zastavljene si cilje, prepričano v njihovo pravilnost, ne odstopa tudi danes od svoje poti, ki je ravna, zavedajoč se tudi danes njene pravilnosti. Naših ljudi in njih borbenosti ne morejo streči, kljub sejanju razdora med demokratske množice s pomočjo plačanih izdajalcev in kljub provokatorskemu zvrčanju lastne krivde.

In zato je naš okupatorski upravljalec besen. Hotel bi nas videti na kolenih pred seboj, mi pa stojimo vedno številnejši pred njim in zahtevamo, kar je naše, kar je demokratsko in pravično.

Besnost okupacijskih oblasti prihaja do izraza v takih izjavah, kot je zadnje poročilo generala Aireya, Besnost vse protidemokratske koalicije na Tržaškem ozemlju z vojaško upravo na čelu prihaja dalje do izraza v šovinističnem in iredentističnem italijanskem tisku in v pisarjenju prisklednikov iz slovenskega reakcionarnega krožka, prihaja do izraza v vdiranju v stanovanja demokratskih meščanov, odvzemanju prostorov demokratskim ustanovam, nekanovnem divjanju fašističnih tolpe po mestu, še posebno pa v zadržanju proslule civilne policije.

Značaj in vloga pa tudi podvigi tržaške civilne policije, te zmesi vseh mogočih ljudi iz vrst bivših fašističnih in nacističnih policij itd., so znani že širši svetovni javnosti. Iz obdobja sedanje gonje proti demokratskim silam Tržaškega ozemlja pa bo šel v svet najnovejši podvig civilne policije na Proseku pri Trstu, ko so omejenemu številu svojcev in znancev talcev, ki so jih ubili Nemci in fašisti najprej prepovedali majhno spominsko svečanost ob obletnici njihove smrti na njihovih grobovih, potem pa so svoje, po večini žene, dejansko napadli s tolkami, jih več ranili, nekatere pa aretirali. Po nezalisanem zločinu so s kamioni vozarili po okolici in nadlegovali mirne ljudi. V noči istega večera pa so v navalu besa do vsega, kar spominja naše ljudi na junaško preteklost v protifašističnem boju, v sovraštvo do zemeljskih ostankov herojev naše borbe zavestno ubili s strelci človeka — Slovenca Milica, ko se je peljal na motorju.

Vojaška okupacijska oblast bi ne bila ne okupacijska in ne protidemokratska, če ne bi tudi za ta podel zločin civilne policije zvrгла krivdo na naše ljudi, na naše matere, ki so se hotele odolžiti spominu svojih sinov, in takoj začela z nesramno ironijo opravičevati delo svojih agentov.

Ljudje iz hlapčevske družine, ki toliko »ljubijo« naše ljudstvo, ki farizejsko govorijo o žrtvah našega naroda, ki besedičijo o demokraciji in človekovih svobodah, niso dvignili niti glasu v obrambo zverinsko napadenih prebivalcev Tržaškega ozemlja.

Toda niti molk vseh od odgovornih pri okupacijski upravi pa do »radnih izvrševalcev« njih povelj niti lažna poročila ne bodo zagnila zločina v pozabo. Nadaljnji boj našega demokratskega ljudstva za demokratski red na našem ozemlju proti vsem poskusom rehabilitacije poraženega fašizma bo stalno opozoril svet na ta in vse prejšnje zločine nad ljudmi, ki se vzbujajo borijo za mir, za odpravo nesoglasij v svetu in za demokracijo.

le še vrednost »kosa papirja«, ko se je rad izražal Hitler, ne more pristati in ne bo nikoli pristal. Pozabili pa so ti gospodje, da pri vsaki spremembi pogodbe, (Nadaljevanje na 4. strani.)

KRONIKA

* GENERAL AIREY, poveljnik anglo-ameriških zasedbenih čet v Trstu je predložil Varnostnemu svetu, naj bi STO priključili Italiji

* ZAPADNE VELESILE so ponovno zaprosile sovjetsko vlado, da pristane na pogajanja glede anglo-ameriškega predloga o vračanju Trsta Italiji.

* GROF SFORZA se je razgovarjal z angleškim veleposlanikom o reviziji vojaških določil mirovne pogodbe, tako da bi Italiji dovolili oborožitev. Hkrati je zahteval, naj bi anglo-ameriške čete še nadalje ostale v Trstu, dokler ne bi bila Italija sama sposobna braniti to področje.

* V ITALIJANSKI SKUPSCINI je prišlo do burnih manifestacij in demonstracij, ko se je De Gasperi pohvalil, češ da je njegova zašluga, da se je izboljšal položaj Trsta. Desnica je vzklikala italijanskemu Trstu, medtem ko je leviča vzklikala Brigi in Tendi, ki sta bili priključeni Franciji, na katere pa desnica namenoma pozablja.

* TAJEN SPORAZUM so sklenile po domnevanju nekaterih krogov v Italiji in ZDA o ponovni oborožitvi italijanske vojske, pri čemer bi ZDA zatisnile vsaj eno oko.

* FRANCIJA je zahtevala popravilo mej svojega imperija v Afriki na škodo italijanskih kolonij. CSR pa se je izrekla proti kolonialnemu imperializmu in predlagala, naj bi italijanske kolonije izročili mednarodni upravi.

* PRI VOLITVAH V CSR je zmagala ljudska fronta z 89% vseh oddanih glasov. Volivna udeležba je znašala 90% vseh volivnih upravičencev.

* PREZIDENT BENES je praznoval svoj 64. rojstni dan.

* POLJSKA IN BOLGARIJA sklenili pogodbo o sodelovanju, prijateljstvu in medsebojni pomoči za dobo petih let. V primeru nemškega napada ali napada katerega nemškega zaveznika na eno izmed podpisnic, bosta obe državi nastopili z vojaško obrambo in z vsemi drugimi razpoložljivimi sredstvi.

* BIVSEMU ROMUNSKEMU KRALJU Mihaelu je zaradi njegovega rovarjenja v inozemstvu odvzela romunska vlada državljanstvo in mu zaplenila vse nepremičnine, ki jih bodo uporabili za počitniške domove otrok in delovnega ljudstva.

NA FINSKEM niso uspeli spletke reakcije, ker je bil na mesto izrinjenega komunističnega ministra notranjih zadev Leina imenovan Eino Kilpi, ki je tudi član KP.

* NA SOVJETSKEM PODROČJU Nemčije je bil razpisan plebiscit glede bodoče ureditve Nemčije, na katerem se je izreklo 86% volivcev za enotno Nemčijo.

* NA LONDONSKI KONFERENCI šestih zapadnih držav glede ureditve zapadne Nemčije so nastala nasprotja: ZDA se obotavlja, jo nuditi vojaško jamstvo zapadnoevropskim državam, zaradi česar nečeta iti Francija in Anglija po kostanj v žerjavico za ameriške pustolovščine v Berlinu. Spor je nastal tudi zaradi volivnega sistema, po katerem naj bi bila izvoljena zapadnonemška ustavodajna skupščina.

* FRANCOSKA VLADA se je dvakrat izognila krizi, ki ji grozi zaradi nasprotij v vladni koaliciji med socialisti in demokristjani. Prvi se razburjajo zaradi odpusta 20.000 nameščencev, ki so večinoma socialisti, drugi pa se upirajo podpori vladi zasebnih verskih šol, ki bi tako bile brez verskega pouka.

* GRSKA DEMOKRATICA VLADA je izdala proglas s katerim je izrazila svojo pripravljenost sprejeti vsako pobudo, ki bi Grčiji zagotovila mir z izrecnim pogojem pa, da bi bila obvarovana resnična demokracija.

VOLIVNA ZMAGA LJUDSKE FRONTE V ČSR

JE NOVA ZMAGA SVETOVNIH DEMOKRATIČNIH SIL

V nedeljo dne 30. maja je češko in slovaško ljudstvo drugič po osvoboditvi volilo poslance v narodno skupščino. Volivna udeležba je bila zelo velika in je znašala 90 odst. Volilo je 7.199.846 volivnih upravičencev, in sicer za ljudsko fronto 6.499.145 (89 odst.), proti njej pa se je izreklo 770.701 volivcev ali 11 odst.. To pomeni veliko zmago za ljudsko fronto. Ogromna večina češkoslovaškega ljudstva je s tem izrekla zaupnico Gottwaldovi vladi in se tako izrekla za politiko slovanstva, vzajemnosti, demokracije in miru.

Volivno pravico so imeli vsi Čehi in Slovaki obeh spolov, ki so dosegli 18. leto starosti. Izvolili so 300 poslancev, 229 za Češko in 71 za Slovaško. Volitve so bile tajne in svobodne, kakor so ugotovili dopisniki iz zapadnih držav, katerim je bil omogočen vpogled v potek volivnih operacij.

Volivni zakon z dne 16. aprila sicer dopušča opozicijsko listo, ki jo pa mora predložiti najmanj 1.000 volivcev s svojimi podpisi. «Vendar», kakor je dejal notranji minister, «ni mogla opozicija zbrati niti 1.000 podpisov». Kljub temu da ni bilo uradne opozicije, je vlada omogočila vsakomur, da izrazi tudi neupolno mnenje o ljudski fronti. Volivec je namreč prejel dva volilna listka, in sicer listek ljudske fronte in tako imenovani «beli» opozicijski listek. Odsel je za špansko steno na volišču, tako da ga ni mogel nihče opazovati, ter je zalepil v kuvert listek, za katerega se je odločil.

Češkoslovaška reakcija, ki jo bučno podpira radijska propaganda zapadnih držav, ni imela poguma, da bi šla odkrito v volivni boj. Zato se je omejila s podtalno, toda utrajno propagando v prid «belim listkom», pri čemer pa je žalostno propadla, kakor dokazujejo zgoraj navedeni volivni izidi.

Na enotni listi ljudske fronte so bili zastopani kandidati vseh koalicijskih strank, ki so vključene v to formacijo, in sicer: komunistična partija, socialnodemokratska stranka, narodna socialistična stranka, katoliška ljudska stranka in slovaška demokratska stranka ter slovaška stranka svobode. Enotno listo so sestavile vse koalicijske stranke sporazumno in sorazmerno s svojo številčno močjo.

Tako je komunistična partija dobila 70 odst. vseh poslanskih mest in bo v novem parlamentu zastopana z 210 poslanci, ostalih 9% poslanskih mest pa pripada drugim koalicijskim strankam ljudske fronte.

Ze pri zadnjih volitvah leta 1946. je izšla komunistična partija kot najmočnejša stranka v državi z relativno večino to je 38 odst. vseh oddanih glasov s 114 poslanci, medtem ko so ostale koalicijske stranke dobile naslednje število poslancev: narodni socialisti 55,

katoliška ljudska stranka 46, socialni demokristi 37, slovaški demokristi 43 in slovaška stranka svobode 2. Porast števila komunističnih poslancev je razumljiv, ker se je število članstva KPC v dveh letih podvojilo in znaša danes nad 2 milijona članov.

Moč in strnjnost ljudske fronte ima svoje osnove v uspehih, ki jih je dosegla Gottwaldova vlada. Se preden je bila ustava izglasovana, je vlada izvedla važne socialne reforme, predvsem je izvršila razlastitev veleposestev in nacionalizacijo važnejših podjetij kakor tudi zunanje trgovine in trgovine na debelo. Danes je okrog 90 odst. proizvodnje v državnih rokah in nad 20 milijonov kron dobička, ki je do februarja letos šel v žep reakcije, gre v prid ljudskih potreb. Se vidnejši je uspeh Gottwaldove vlade v izvajanju čezletnega gospodarskega načrta, ki je pokazal življenjsko silo ljudske oblasti. Ze le-

tos konec aprila je bil ta načrt stodstotno izvršen ali pa celo prekoračen.

Volitve so bile poraz za domačo reakcijo, ki je še v zadnjih dneh upala v možnost povratka na staro. Odločen udarec pa je doživela tudi mednarodna reakcija. Razkrinkani so namreč bili poskusi imperialističnih politikov, ki že od februarja skušajo ustvariti češkoslovaško vprašanje z namišenom, da bi jim to dalo možnost vmešavanja v notranje zadeve CSR.

Toda volitve so ravno pokazale, da češkoslovaško ljudstvo odobrava februarske dogodke, s katerimi je bila zaključena narodna in socialna revolucija, začeta leta 1945. in s katerimi so preprečili državni udar reakcionarjev, ki so hoteli zavreti kolo zgodovine.

S tem so ovržene klevete, češ da je volja češkoslovaškega ljudstva v peščici političnih štrajkačev iz vrst študentske praške buržoazije.

je. S tem so postale tudi brezpredmetne spletke političnih begunccev, ki so s pomočjo imperialistov hoteli uprizoriti pred Varnostnim svetom obsodbo ljudske demokracije tako, da bi mednarodna komisija preiskovala, ali je sedanja vlada zakonita in ali so volitve svobodne. Ozadje tega spletkarjenja je razkrinkal svetovni zastopnik v Varnostnem svetu, ko je dejal, da «ZDA ustvarjajo načrt za vmešavanje v notranje zadeve CSR».

Češkoslovaška je po februarskih dogodkih, po sprejetju nove ustave in po demokratičnih volitvah notranje okrepljena država ljudske demokracije. Bratsko sodelovanje z vsemi slovanskimi državami na čelu s SZ in z ostalimi državami ljudske demokracije je trden barike za utrditev miru ter demokracije v svetu. Tudi tega se je zavdalo češko in slovaško ljudstvo, ko je v nedeljo tako enotno glasovalo za ljudsko fronto.

VOJNA IN TEROR V GRČIJI

Minuli sta dobri dve leti, odkar je začela ljudska vstaja v Grčiji. V začetku čisto krajevni punt se je razvil in razširil v splošno borbo grškega ljudstva proti monarhofašističnim zatiralcem in njihovim imperialističnim zaščitnikom.

Znamenje za upor je dalo 15 rodojubov, ki so 18. februarja 1946. razorožili 100 orožnikov v vasi Filija pri Solunu. Volivna komedija dne 31. marca 1946 je dala nov povod, da so se začeli podobni podvigi množiti. Demokratično vojsko so uradno ustanovili novembra 1946. in še isti mesec jo je počastila vojska atenske vlade s prvo ofenzivo, ki je pa doživela popoln polom.

Za to so se monarhofašisti maščevali z izvajanjem terorja, nakar so grški partizani (andartes) odgovorili s tem, da so pomnožili svoje vrste, ki so na koncu zime leta 1947. štejele že 25.000 mož. Oborožena pa so bile z basaci, strojnimi in topovi, ki so jih Angleži dajali monarhofašistom...

V takih razmerah je sprožila lani v začetku aprila vladna vojska «veliko spomladansko ofenzivo» proti generalu Markosu. S sredstvi ni varčevala: 200 letal, težko topništvo in vojni mornarice, vse to so vrgli v borbi proti partizanom. S to ofenzivo je hotela atenska vlada potisniti demokratično vojsko proti severnim mejam z namenom, da bi dokazala pred svetovnim javnim mnenjem, češ da se Markosove čete lahko držijo samo zaradi pomoči, ki jim jo dajejo sosedne ljudske države preko bližnje meje.

«Fronto» so monarhofašisti stokrat predrl in atenska vojska poročila so nenehno opevala «zmage». Toda

demokratična vojska je za sovražnimi črtami ponovno strnila svoje vrste in prehajala v ofenzivo. Zdaj je osvobodila to mesto, zdaj drugo; napadala je vojaške transporte v ravnini in se vračala na varno s številnimi novimi prostovoljci, polna orožja in živeža. Poročila atenske vlade so postajala skromnejša, medtem ko so v Atenah množili prošnje za ameriško pomoč.

Edini uspeh, ki je bil pa kratkotrajen, je zabeležila monarhofašistična vojska, ko je zasedla lani oktobra pogorje Pinda z uporabo številnih čet. Toda že po osmih dneh so se morali monarhofašisti umakniti.

Od tedaj so vse vesti iz Grčije samo potrjevale krepitev demokratične vojske in demokratične vlade. Decembra 1947. so se v bitki pri Konjici andartes prvi spustili v bitko kot «redna vojska» z uporabo topništva. Sledilo je kmalu bombardiranje Soluna s strani demokratične vojske in končno partizanov v neposredno bližino Aten, kar je povzročilo pri bogataših v prestolnici poplah in množično povpraševanje po potnih listih za potovanje v inozemstvo.

Taki uspehi so možni samo zato, ker sta demokratična vojska in vlada tesno povezani z ljudstvom, iz katerega sta vzrasli.

Koliko je vseh grških partizanov? Po uradnem poročilu atenske vlade iz prejšnjega meseca jih je 30.000. In isto poročilo pravi, da jih je bilo lani 12.000. Stvarno pa štejejo redni odredi demokratične vojske skupno 40.000 mož in ko porazdeljeni na pet pokrajinskih poveljstev: Peloponez, Rumelija, Tesalija, Epir in Makedonija. Vrhovno poveljstvo ima ge-

neral Markos, ki ima svoj vrhovni štab nekeje v pogorju Pinda. Tam so tudi razne vojaške šole in sedež demokratične grške vlade.

Demokratična vojska ima osvobodeno ali pa stvarno nadzoruje četrtino vsega grškega ozemlja. Monarhofašistične oblasti si ne upajo izven važnejših mest in se omejujejo na obrambo glavnih prometnih žil. Kako slabo drže v svojih rokah te prometne žile pa dokazuje dejstvo, da se je prejšnji mesec v Peloponezu zaradi «močnega deževja» iztiril vlak, v katerem sta se vozila grški kralj in ameriški general Van Fleet. ... Prav tako so aktivni grški partizani na otokih: osvobodjena so vsa tri pogorja Kreta, Samos, rojstni otok Sofulisa, Mitilene (Lezbos) in Kefalonija so poprišče ostrih borb med partizani in monarhofašisti.

Vojna v Grčiji je najbolj prizadela civilno prebivalstvo. Monarhofašisti so nasilno preselili 700.000 prebivalcev s podeželja v mesta, kjer živijo stisnjeni v najtežjih razmerah. Sofulisovala že izvaja deloma načrt, po katerem naj bi te deželane preselili v inozemstvo, predvsem v severno in južno Afriko. S tem množičnim preseljevanjem bi hotela atenska vlada presekati vire prehrane demokratični vojski na preprost način: kratkoma likvidirati kmečki stan. Grški partizani skušajo nadomestiti to izgubo tako, da sami obdelujejo zemljo v osvobojenih krajih. Pomanjkanje delovne sile je zato zanje najresnejši problem.

Grozote monarhofašističnega režima obravnava Markosova vlada v spomenici, ki jo je naslovila na OZN. Posebno pretresljivo je poglavje o mučenstvu grških otrok, ki jih ugrabljajo monarhofašisti. Spomenica pravi med drugim naslednje: «Danes je v Grčiji 50.000 ljudi v zaporih in koncentracijskih taboriščih. Do danes so ubili ali ustrelili 7000 oseb».

Sistematični zračni napadi na neoboroženo prebivalstvo v Svobodni Grčiji povzročajo številne žrtve, predvsem med ženskami in otroki. Z blokado osvobojenih krajev, ki jo izvajajo atenski politiki, hočejo preprečiti, da bi se ti kraji, ki so se vedno oskrbovali iz mest, ne mogli oskrbovati s hrano.

Zaradi takega položaja matere v osvobojenih krajih niso mogle več gledati, kako njihovi otroci umirajo za lakoto, ali pa so v stalni nevarnosti, da jih ubijejo letalske bombe. Grške matere so zato prosile našo vlado, naj jim pomaga, da spravijo svoje otroke na varno v države ljudske demokracije. Na zahtevo staršev smo se obrnili na dobredelne organizacije v inozemstvu. Z veseljem ugotavljamo, da so dobredelne organizacije demokratičnih držav privolile v to, da vzamejo v zaščito in skrb za te nedolžne žrtve nečloveške politike atenske avlade.

Tako smo 10.000 grških otrok na pobudo njihovih roditeljev poslali v inozemstvo. Matere so same peljale svoje otroke na mejo. V mnogih primerih so se morale prebijati skozi sovražnikove vrste in zasede, da spremijo svoje otroke do meje.

Ko je atenska samozovana vlada videla, da propada njen načrt za iztrebljenje prebivalstva in otrok v

Zemljevid k bojem v Grčiji

(Nadaljevanje na 3. strani.)

ODLOČILNO OBDOBJE vojne v Palestini

Vojna v Palestini prehaja v svoje odločilno obdobje in jo označuje predvsem velika naglica arabskih vojsk, da čim bolj oslabijo židovske postojanke in zavzamejo čim več ozemlja, preden bi jih Varnostni svet prisilil k premirju z Zidi.

Toda ta naglica in arabski vojaški manevri odkrivajo hkrati tudi notranja nasprotja med arabskimi državami, ker vsaka izmed njih si hoče prisvojiti čim večji kos Palestine. Predvsem nasprotujejo sosedne arabske države transjordan-skemu kralju Abdulahu glede njegovih načrtov o ustanovitvi velike Sirije. Zato je iraška vojska z velikim zaletom prodrla v osrčje Palestine, zato je tudi egiptška vojska spremenila smer svojega prodiranja ob obali in se obrnila proti Jeruzalemu, da lahko od bližje nadzoruje Abdulahove akcije.

Tako je ostal Abdulahu najtrši, zato pa tudi najbolj častni oreh, to je Jeruzalem, v katerem krvavi njegova legija. Jeruzalem ni samo gospodarsko in politično središče vse Palestine, marveč je tudi za muslimane sveto mesto, kajti tam je Omarjeva mešquita. Z Jeruzalemsko akcijo si je Abdulah povečal ugled pri Arabcih. Hkrati si je utrdil svoje notranjepolitične postojanke, ker se je njegov veliki tekmeč, jeruzalemski mufti Husein umaknil s politične pozornice.

Velik dogodek v borbi za Jeruzalem je junaška obramba stare židovske mestne četrti, kjer se je obkoljena mala židovska posadka po več dnevem odporu zaradi lakote in pomanjkanja streliva predala Abdulahovi legiji. S tem pa bitka za Jeruzalem še ni končana.

Sedaj je glavna težnja arabskih vojsk, da obkolijo jedro židovske države okrog Tel Aviva in skušajo zato zavzeti osrednji položaj, ki ga tvori trikotnik Lydda-Ramleh-Latrun. Te načrte pa skuša prekrčiti židovska vojska Haganah tako, da prodira z vso silo proti Jeruzalemu.

Obe udarni sili, kjer nastopajo tudi motorizirane edinice, sta se srečali pri Latrunu (nekdanji Emavs), kjer se vršijo krvave borbe. Latrun je strateško zelo važna postojanka, ker nadzira prometne žile med Jeruzalemom, Tel Avivom in Jafo. Ze v stari zavezi je bila tu odločilna bitka med Filistejci in Zidi.

Medtem prihajajo vedno bolj na dan odkritja o moralni in materialni pomoči Velike Britanije Arabcem, zaradi česar se razburja angleško javno mnenje. Sam Bevin je moral priznati, da sodeluje v

borbah na arabski strani tudi angleški oficirji, ki bodo odpoklicani. Ostali pa bodo v arabskih enotah tisti angleški oficirji, ki so »na lastno pobudo« šli v arabske vrste.

Sam konservativni «Daily Mail» piše naslednje: «Bevin in Truman sta kot dva otroka, ki se igrata z vžgalicami v smodnišnici. Če bi dopustili, da se ta vojna razširi, bi utegnili zajeti ves svet in temu bi bila kriva zgolj sedanja zgrešena politika».

Vojna v Palestini postaja vedno očitneje predmet mešetarnjenja med Anglijo in ZDA, pri čemer Američani vedno bolj izpodirajo Bevinove postojanke, tako da govorijo celo o možnosti odstopa angleškega zunanjega ministra.

V Varnostnem svetu se sicer nadaljuje trenje med ZDA in Anglijo, vendar se obe velesili izogibata sprejemu odločilnih ukrepov, ki bi nemudoma ustavili prelivanje krvi, tako da ostaja OZN zgolj pri pozivanju Arabcev in Židov k premirju. Edino grožnja z uporabo gospodarskih in vojaških sankcij proti napadalcu bi imela učinek, za kar se je pa sovjetski delegat spridlo izmikanja Anglosasov zamaš zavzemal.

Grof Bernadotte, ki posreduje v imenu OZN med obema vojskujočima se strankama, je že stopil v stik z Arabci in Zidi. Po obisku posredovalca pri Arabcih je dal za stopnik Arabske lige silno bojovite izjave in zahteval popolno uničenje Izraela, kar ne daje mnogo upanja na skorajšnje premirje. Vendar sta pa s nekatere zadnjih vesteh obe stranki pristali na štiridensko premirje.

Iz poteka razprav pred Varnostnim svetom, kakor tudi iz zakulisnih pogajanj med ZDA in Angli-

jo, se vedno jasneje odraža dejstvo, da vodita obe velesili izključno egoistično politiko za svoje interese.

Anglija izkorišča arabske države, da zlomi odpornost Izraela (ki so ga ZDA priznale) zato, da bi vsilila Američanom kompromisno in za Anglijo ugodno rešitev. Povečana Transjordanija in Egipt bi nemreč bila dolžna za svoj uspeh Angliji, ki bi tako utrdila svoj vpliv na Srednjem Vzhodu.

ZDA pa ravno tako izkorišča židovsko državo kot sredstvo za pritisk na Arabce, ki bi jih hotele razdvojiti tako, da bi končno dosegle sporazum, ki ga pa ne bi narokovali Angleži. Vendar pa Američani nimajo interesa, da bi židovska država dosegla popolno zmago in da bi ostala močna. Če bi bili namreč Arabci popolnoma poraženi, bi s tem zgubili svoj ugled arabski fevdalni mogotci, ki so popolnoma predani Anglosasom.

V bistvu se torej Bevinova politika ne razlikuje od Trumanove. Oba državnika sicer igrata dve različni karti, toda za prvega kot za drugega so Arabci in Zidje samo igralna karta in oba enako pojmujejo igro. To je igra na gugalni deski, kjer si nasprotujeta Arabci in Zid, pri čemer Anglosasi nikoli ne dovolijo niti prvemu niti drugemu, da bi zmagal nad svojim nasprotnikom, niti da bi se z njim sporazumel.

Zidje so imeli z Angleži bridke izkušnje. Pa tudi z Amerikanci ne bodo imeli boljših v daljšem razdobju. Ne bo namreč miru, niti ne bo židovski narod dosegel stvarne neodvisnosti, dokler ne bo rešeno osnovno vprašanje vsega Srednjega vzhoda, to je vprašanje imperilizma.

NAROČENO POROČILO gospoda generala Aireya

(Nadaljevanje s 1. strani.)

spodarsko prekinjena zaradi nove preusmeritve držav podonavske kotline», pravi dalje general Airey, vendar pa previdno molči, da se njegova skrb za gospodarski položaj naslanja na potrebe ameriškega gospodarskega imperilizma po načrtih Marshallovega plana, in da so interesi Wall-Streeta oni, ki so proti «novi preusmeritvi držav v podonavski kotlini. Brez dvoma so iz same skrbi za tržaško gospodarstvo ustvarili «Ustanovo za izkoriščanje gospodarskih virov», saj je znano, da bo glavna vloga te ustanove postopno likvidirati sleherni industrijo, katero bo smatrala okupacijska oblast za «neplodno», kar pomeni v preprostem jeziku za konkurenčno ameriški. S spretno frazo se izogne važnosti zaledja in njegovi pripravljenosti za gospodarsko sodelovanje s Trstom, mnogo pa govori o naravnih virih Trsta v Italiji (mislil vedno na ameriško kolonijo). Kaj naj Trst pričakuje od povezave z italijansko industrijo, tega general ni ugotovil, zato pa ugotavljamo mi: Poslabšan položaj! Skupna zmogljivost enajstih velikih italijanskih ladjedelnic znaša po uradnih cenitvah okrog 600.000 ton ladjevja na leto. Danes deluje pomorska industrija le 30% svoje zmogljivosti. Prizadeti industrijski krogi, ki direktno občutijo gospodarski imperilizem Marshallovega plana, ne prikrivajo, da niti sedanja nizkega stanja italijanske industrije ne bo mogoče obdržati.

O resni ponudbi jugoslovanske gospodarske komisije za izmenjavo dobrin med Jugoslavijo in Trstom, kar bi dovoljevalo skoraj popolno zaposlitev domače industrije, pravi general samo, da stvar proučujejo. Toda ves Trst že tri leta ugotavlja, da je treba s temi proučevanji že

enkrat nehati in preiti k pozitivnim sklepom. Od proučevanj anglo-ameriške vojaške uprave tržaško prebivalstvo ne more živeti.

Poročilo je provokatorsko do Jugoslavije in jugoslovanske vojaške uprave v Istri. V stilu protijugoslovanske gonje, ki jo spremlja tudi poročilo, je odstavek, kjer ponavlja general vse to, kar lahko vsak dan beremo v najbolj fašističnih in izprijenih italijanskih listih, ko razpihujejo sovraštvo do Jugoslavije in demokratov z razširjanjem laži o postopanju Nove Jugoslavije do državljanskih italijanske narodnosti. General Airey v svoji vnemi ni mogel kaj, da ne bi svojega poročila ponažil na nivo najodkriteljših protifašističnih listov.

V drugem delu govori general Airey o delovanju političnih strank na ozemlju. Za vse «italijanske» stranke trdi, da je njih delovanje bilo normalno. Človek se ob tej ugotovitvi spomni na vdiranje organiziranih tolp italijanskih fašističnih strank v stanovanje demokratov, na vrsto napadov na demokratične kulturne krožke itd. Vse to je za generala Aireya normalno; ko pa omenja, da zahteva SIAU vstop v upravne organe, prepisuje SIAU saboterske namene in ogrožanje javne varnosti in reda. General Airey se drži starega načela: Nič lažjega, če se hočeš znebiti koga, ki bi mogel kontrolirati s svojo prisotnostjo delovanje raznih upravnih organov in v njih zastopati interese delovnih ljudi, reci mu, da je lopov, pa bo. Zato nočejo pri VU ničesar slišati o volitvah in malo jih briga, da so predvsem volitve in to demokratične volitve ena izmed osnovnih značilnosti demokracije.

O marsičem še govori poročilo O reformiranju vlade n. pr., o javni varnosti, o ekonomskih zvezah, o odnosih z Italijo in Jugoslavijo, o bilanci (ki je negativna za nič manj kot 9 milijard lir), o šolstvu, (tem izčrpnije prihodnjic) o tisku, radiu, katoliških akcijah, o skrbi za poljedelstvo in ribištvo (dobro so svrbeli, ko so dovolili 28 krat povišanje dajatev naših kmetovalcev in ko brezobzirno uničujemo naša polja) in potem pride krona vsega poročila: zaključek.

Po vsem tem namreč, kar je general Airey moral ugotoviti po naročilu iz Washingtona, je tudi moral priti do zaključka, da mora biti Trst zopet priključen k Italiji in da je bolje za Trst, da se to čimprej izvrši.

Ko je neposredno po Aireyjevem poročilu prišla v Trst vest o tretji notni zapadni imperialistični držav Sovjetski zvezi za priključenje Trsta k Italiji in ko je skoraj istočasno anglo-ameriška vojaška uprava ob popolne preziranj mirovne pogodbe razširila italijanski državni praznik obvezno tudi na Tržaško ozemlje, je le iz redkih oken zaplapolala kakšna italijanska zastava.

Lepa prilika, da se bo gospod Airey še enkrat prepričal, koliko si Tržčani želijo pod Italijo in spoznal, kako globoko «objektivno» je bilo njegovo poročilo.

enže.

JUŽNA AFRIKA ZAPUŠČA BRITANSKI IMPERIJ PADA PA V AMERIŠKE KREMLJE

Poraz maršala Smutsa na južnoafriških volitvah, ki so bile 25. maja, je presenetil ves svet. V Veliki Britaniji ni povzročil ta dogodek samo poplah v javnem mnenju, marveč tudi padec vrednostnih papirjev rudnikov zlata.

Zmagala je namreč nacionalistična, fašistična stranka dr. Malana s 70 poslanskimi mesti proti unionistični stranki (65 poslancev) Smutsa, ki je že od leta 1943 predsednik južnoafriške vlade in vodil na osebno britanskega imperija.

Maršal Smuts niti v svojem volivnem okraju ni dobil večine in je zato odstopil. Ostali dve manjši stranki si delita ostanek poslanskih mest: laburisti 6 poslancev in stranka Afrikaners 9.

Značilnost položaja v Južni Afriki nam povedo že številke o volivni udeležbi: medtem ko šteje ta angleški dominion okrog 12 milijonov prebivalcev, je volivcev samo okrog 700.000. Volivno pravico imajo namreč samo belokožci (2 milijona) evropski izseljenci: Buri (Nizozemci), Angleži in Zidje, medtem ko je velika večina, to so črnci in Indijci, brez te državljanke pravice.

Nacionalistična stranka je vneta pobornica prepavic za izključno domače belokožce. Maršal Smuts je spoznal nevarnost, ki preti nadvladi belokožcev spridlo dejstva, da se izkoriščani črnci vedno bolj zavdajo svojih pravic in je zato predlagal izboljšanje položaja 9 milijonov črncev, s čimer pa si je zagotovil mnogo glasov belih izkoriščevalcev.

V Londonu so pa zaskrbljeni predvsem zaradi tega, ker nacionalistična stranka dr. Malana ni samo protizidovska, marveč tudi protiangelska. Ze od nekdanj so se njeni pristaši borili za proglašenje južnoafriške republike, to je za odcepitev od britanskega imperija. Med vojno je bil dr. Malan za to, da ostane Južnoafriška zveza nevtralna, zaradi česar so ga obdolžili germanofilstva.

Poplah na londonski borzi pa je povzročila znana zahteva nacionalistov, da podržavijo zlate rudnike, ki so v večini v rokah angleških kapitalistov. Nacionalistična zmaga tudi pomeni, da ne bo mogla izžrpana Velika Britanija več računati na finančno pomoč Južnoafriške zveze.

Razočaranje v Londonu je tem večje, ker je angleška vlada polagala mnogo upov na bližnjo imperialno konferenco dominionov, kjer naj bi se vsi deli angleškega imperija pridružili naporom angleške vlade pri organizaciji zapadnoevropske zveze.

Maršal Smuts, ki je bil simbol tesne povezanosti med Anglijo in dominioni, pa odhaja poražen s politične pozornice ravno tri dni potem, ko je poveljeval tesno po-

vezavo Zapada, kar je hud udarec za omenjene načrte angleške vlade. Palestinskiim skrbem Londona se pridružujejo sedaj še afriške.

Z zmago nacionalistov se bodo še povečali poskusi za popolno nadvlado belokožcev nad črnci in Indijci, kar bo zaostroilo borbo poslednjih za enakopravnost. To utegne tudi ponovno povzročiti zapletitvaje med Južnoafriško zvezo in Indijo, tako da bo vprašanje položaja teh «manjvrednih» plemen prišlo ponovno v pretres pred OZN.

Spridlo dejstva pa, da imajo nacionalisti le neznatno večino, ne smemo pričakovati, da bodo izvršili kak teatralni prelom z Londonom. Vsekakor pa moramo pričakovati, da bo južnoafriška vlada upirala odslej svoje oči bolj v Ameriko kakor v Anglijo. To je seveda dobrošlo vladu ZDA, ki ne zanajja nobene priložnosti, da pospešuje razkroj angleškega imperija z namenom, da se ga polasti kos za kosom.

ZDA - policijska država

Svicaarska Weltwoche takole opisuje ogromen porast policijskega aparata v ZDA: «Danes ima močno politično policijo, ki je bila ustanovljena šele pred 25 leti. V tako kratkem razdobju se je razvila z naglico, ki je značilna za Amerikance. Leta 1924. je imel FBI (Federal Board of Investigation), to je zvezni urad za »iskavo« 810.188 prstnih odtisov, danes pa jih ima 103 milijone. V začetku je bilo zaposlenih v tem uradu samo 600 agentov, danes pa jih dela tu 10.000. Letošnji proračun za leto skupaj od leta 1924. do 1939. pa presega proračun za vseh 15 Maja lani, ko so vsi državni uradi morali znižati proračun za 23 odstotke, je prav za toliko zvišal FBI svoje izdatke. Njegovo območje se vsako leto večja. Sedaj preiskuje zvestoto državnih uradnikov do države, varuje tajnost atomske bombe, nadzira na tisoče tujcev, spravlja pod ključ vsako osebo, ki je količaj osumljena komurizma, hrani ogromno število tajnih kartotek, o katerih ni dolž poročati nobeni državni ustanovi.

Vsako v Washingtonu, od predsednika ZDA do generala Marshalla in do najnižjega policijskega stražnika ima svoj spisek v FBI. Z razliko vsake druge policije ustanove, ima FBI na osnovi preisave v stanovanju kakega Američana, brez kakega pooblastila. Poročila FBI pomenijo pogosto za prizadeto osebo pravo državljansko smrt.

Odločbe FBI-ja, podpisane na čelnik te ustanove J. Edgar Hoover. Svojo kariero je začel kot načelnik kriminalne policije ZDA. Robert Jung takole opisuje njegovo delovanje v tem svojstvu: «Ključ vsem naporom in spretnosti njegovih detektivov po priznanju samega Hooverja kriminalnost v ZDA hitreje narasča kot pa učinkovitost FBI-ja. Tako je bilo 19. septembra 1936. v ZDA 3.500 gangsterjev, 7. oktobra 1937, je to število naraslo na 4 milijone 300 tisoč in 11. decembra 1945 je sam Hoover na m policijskem kongresu ocenil število ameriških gangsterjev na 6 milijonov ljudi.»

VOJNA IN TEROR V GRČIJI

(Nadaljevanje s 2. strani.)

osvojenih krajih, je začela kampanjo laži in klevet, češ da je baje začela ugrabljati otroke v področjih, ki leže ob osvobojenih krajih. Orožniki in vojak ugrabljajo otroke iz ročja mater in jih brez privolitve staršev pošiljajo v mesta, kjer bodo morali služiti kot sluge bogatih družin.

Atenski vlastodržci skušajo upravičiti ta svoj zločin, češ, da hočejo resiti otroke prednami.

Organi začasne demokratične vlade niso poslali v tujino nobenega otroka brez izrecne želje roditeljev, medtem ko odvajajo monarhofašisti otroke v mesta proti volji mater. V zvezi z ugrabljanjem otrok imamo dejansko zločince, toda iskati jih moramo v taboru monarhofašistov in njihovih navdihovalcev.

Kar se tiče vojaške opreme, je značilno, da monarhofašisti niso nikoli našli pri zajetih partizanih orožja, ki bi prihajalo iz SZ ali iz sosednih ljudskodemokratskih drža. Brez dvoma je vprašanje orožja in streliva težak problem za vojsko, ki šteje 40.000 mož in ki je brez tovarn. Edino volni plen, do katerega pridejo Andartes po tolikih žrtvah in junaštvu, rešuje to kočljivo vprašanje.

Solanje oficirjev v posebnih vojaških šolah ima ravno sedaj velik pomen, ko se demokratična vojska polagoma preoblikuje iz «partizanskega štadija» v «redno armado», ki mora sistematično operirati in uporabljati vse vrste orožja zlasti pa topništvo.

To niso majhne naloge, vendar že izkušnje preteklosti jamčijo, da jih bo demokratična vojska uspešno rešila. Da bo v tem uspela, jamči med drugim tudi očitna nesposobnost

in šibkost monarhofašistične vojske. Vojak atenske vlade se noče boriti. Čeprav je do zob oborožen in celo bolj kot redna ameriška vojska, misli samo na to, kako bi se rešil ali pobegnil k partizanom z vso svojo opremo in orožjem. To trditve še bolje potrjuje dejstvo, da je na otoku Makronisos interniranih 25.000 oficirjev in vojakov monarhofašistične vojske (celotna vojska šteje 120.000 mož) zaradi prevratnega mišljenja ali delovanja. To je lep odstotek anezanesljivih! Drugi razkrajajoči činitelj pri monarhofašistih je ko-upcija: koliko generalov so aretirali zaradi ponedrbi ali podkupljivosti! Da pri tem niti ne upoštevamo primerov, ko so take škandale spretno zabrisali, da niso prišli v javnost.

Potemtakem ni čudno, če se taka vojska noče boriti. Značilno je, da se letošnje spomladi še ni spustila v nobeno ofenzivo. Le-te atenska vlada noče tvegati in se omejuje na to, da prosjači pri Amerikancih za novo in izdatnejšo pomoč. Usoda take vojske je vedno taka, da se polagoma razkroji in zgine s propadlo vlado vred, ki je samo izraz interesov in moči Amerike.

Povečani teror atenske vlade, ki je dala postreliti več sto talcev, da se maščuje nad ubitim ministrom Ladassom, je samo nov dokaz njene slabosti. Teror je skrajno sredstvo obupanih režimov, ki so obsojeni na propast. To je zadnji vzpon smrtno ranjene zver, ki tik pred smrtjo išče zadostnejša v tem, da povzroča drugim muke.

Vendar bodo na drugi strani s krvjo omadeževanih jetniških zidov vstali še številnejši možje in se priključili borem za svobodo.

Iz takih krvavih semen je doslej še vedno zrastle nova zvez demokratske vojske.

Potržaškem ozemlju

KRONIKA

* Nekaj skvadristov se je v ponedeljek na poti v Videm ustavilo v Sesljanu. Grozilo so slovenskim družinam s smrtjo. Grozili so še, da se bodo vrnili v Sesljan in da ga bodo zažgali.

* V tržaškem slovenskem okraju Sv. Ana so italijanski redovniki onemogočili pridige v slovenskem jeziku.

* «Ustanovo za izkoriščanje gospodarstev virov Britansko - ameriškega področja STO-jaa, ki nadzoruje ladjedelnice, družbo za industrijske pristanišče, mednarodni velesejem v Trstu, paroplovne družbe, javna skladišča, Finsider, Finnare ter vsa podjetja IRI-ja, bodo upravljali anglo-ameriški vojaški funkcionarji. Tako je tržaško gospodarstvo prišlo pod neposredno nadzorstvo vojaških oblasti.

* Dne 24. maja je dr. Agacci pohvalil italijanske dijake, ker so pokazali zobe sovražnikom. «Videl sem vas, kako ste se ponosno in junaško postavili proti nekim sprevedom tujega izvora». Tudi mi smo videli njihovo ponosno junaštvo pri metanju bomb proti ljudskim sprevedom in pri napadanju osamljenih meštanov.

* Izvršni odbor ljudske prosvete Slovenije je iskreno pozdravil občni zbor Slovensko - hrvatske prosvetne zveze s toplo željo, da bi bili sprejeti sklepi v duhu doslednih demokratičnih principov svobodnih narodov za kulturni dvig prebivalstva Svobodnega tržaškega ozemlja.

* Pri trdki Veneziani so delavci stavkali pol dneva, ker vodstvo tovarne ni hotelo izplačati delavcem produkcijske nagrade. Enotni sindikati so zahtevali od urada za delo, da skliče obe stranki, zato da bi se ta spor rešil.

* Občinski svet se je nekam razburil, ker je ZVU ukazala, da mora biti 50 odst. novih stanovanj oddanih članom civilne policije, pa če tudi so se preselili v Trst iz drugih krajev. Ostalih 50 odst. ne sme biti oddanih brez vednosti ZVU. Sicer je pa to razburjenje dokaj čudno, ko pa se niso stranke okoli občinskega in conskega sveta nikoli hotele odzvati pozivu demokratičnega ljudstva, da bi skupno zahtevali demokratizacijo tržaškega življenja.

* Nameščenci tržaške industrije mineralnih olj v Rojanu so trdno odločeni, preprečiti prenos industrijskih naprav v Padovo.

* V znak protesta proti visokemu obdavčenju so zborovali mali trgovci, obrtniki in kmetje anglo-ameriške okupacijske cone STO-ja. Ker na dosedanje proteste niso dobili odgovora, so obvestili glavnega direktorja vojaške uprave za civilne zadeve, da bodo stopili v stavko, ako okupacijske oblasti do konca meseca ne bodo izpolnile njihovih zahtev.

* Avstrijsko-tržaški klub je dal pobudo za ustanovitev Tržaške družbe prostih skladišč, ki bo pospeševala trgovske odnose med Avstrijo in Trstom. Podjetje «Wilhelm Dietrich» iz Celovca je začelo s prevajanjem blaga v Trst po železnici in s tovarnimi avtomobili.

* V komisijo za razdeljevanje kontingentov ni bilo pozvano Slovensko gospodarsko združenje, da si je zahtevalo, da naj bo po načelu enakopravnosti tudi ono zastopano. Komisija se je že sestala 26. pr. m. in razdelila kontingente za uvoz suhih gob, sliv in jelovega lesa iz Jugoslavije.

* V zadrugah v Momjanu, Bujah, Vrtonigli, Novem gradu in Umagu so zadruge začele z nabavljanjem in s prodajo po vezanih cenah. Vse zadruge so preskrbljene z večjo količino industrijskih izdelkov.

* V Bujah je odbor za zgraditev zadrugnih domov sklenil, da bodo letos zgrajeni zadrugni domovi v Bujah, Krasici, Novi Vasi in Jurčanih.

Kamor nimajo pristopa „Giovani“ pošiljajo jezuite

Ze pred tisoč in več leti so se junaški in svobodoljubni narodi upirali nosilcem novega nauka, ki je slabil njihovo odpornost, ter tako predstavljal sekuro na korenini njihove svobode. V mislih imamo naše slovanske prednike, h katerim so začeli z zapada in jugozapada prihajati oznanjevalci krščanstva, ki so bili le predhodniki političnih zaslužnjencev. Zdrav čut prirodnih ljudstev je veleva nezaupečnosti in previdnosti pri sprejemanju novega nauka, kajti vse prevečkrat se je zgodilo, da je bil s sprejetjem tega nauka istočasen prihod pod tujo oblast. To ni bilo nič slučajnega ali nenamernega. Ze davno je naš pesnik pel, kako so prihajali novi oznanjevalci «v levici križ, v desnici meč noseč».

Skozi stoletja se je ta igra Cerkve in njenih «služabnikov» ponavljala, včasih bolj prikrito včasih pa kar zelo in nesramno odkrito. Motili bi se, če bi mislili, da se danes kaj takega ne dogaja več. In v Trstu nismo manj kot drugod priče takim dogodkom.

Reakcija v Trstu besni, ko vidi, da je vse njeno zaletavanje v tabo demokratskega ljudstva Trsta brezuspešno. Niti oboroženi napadi niti zločini policije niti delitev mesta na dve polovici — nič ne more streči zavednosti demokratičnih delovnih množic, Slovencev in Italijanov. Za prvi maj so sicer razdelili mesto z Gardnerjevo linijo, a nazadnje s to črto sami niso zadovoljni. Preveč se zavedajo, da se tržaško ljudstvo ne bo pustilo odvracati od centra z nikakimi črtami, prav tako pa vedo, da naše ljudstvo ne bo dopuščalo, da bi k njemu prihajali (tudi brez črt) razni fašistični razbojniki, izmed katerih bi že marsikdo moral višeti, a se nemoteno spreha (in če je treba razgraja, napada, pretepa, mori) z drugimi «baldi giovani».

Tedaj so se spomnili, da bi poskusili priti k ljudstvu v ovčjih kožuhih. In sicer najprej v sredo mesta, potem pa k Sv. Jakobu, av tisti njihov Stalingrad, so si mislili.

Najprej so z veliko reklamo začeli bobnati za govore v cerkvi sv. Antona in s prenosom v razne druge cerkve. Na veliko so oznanjali slavno ime patra Lombardija, velikega volivnega agitatorja, ki je tik pred volitvami prirejal pridige blizu Milana. Seveda te pridige niso bile prežete evangelijskega nauka, temveč Trumanove propagande. Sedaj, ko so volitve že davno «srečno» opravljene, lahko pride koristni jezuit v Trst. V Trstu je namreč lahko njegova propaganda prav tako dragocena, kot je bila v Milanu pred volitvami.

In tako je prišel pater Lombardi k Sv. Antonu in takoj pokazal, da je res vreden zaupanja svojih rimskih in wallstreetskih gospodarjev. Ni dolgo pridigal in že je bilo jasno, da je prišel zato, da bi brutal ožen in žveplo na vse, kar ne kaže volje in nagnjenja, da bi se vpreglo v demokratijski voz, na katerem se fašisti že nestropno pulijo za vajeti. Ta pater se je z naslado fašistične hierarhije zagibal tudi v demokratično in se posebej v slovensko časopisje. No, saj med osebami v «posvečenih» oblačilih ni on prvi. V Trstu imamo škofa, ki tudi ne more trpeti Slovencev. Pater Lombardi pa je govoril že marsikaj in da bi izključil vsak dvom, komu na ljubo je prišel v Trst pridigovat, je omenil tudi fojbe, kakor fašistično časopisje. Za svoje umazane politične govore je dobil na razpolago tudi trg Unita. Potem so ta politični shod Američani fotografirali, da bodo poslali svojim listom slike z besedilom: «Tržščani, ki hočejo, da pride Trst pod Italijo...».

In ta svoj komedijski pohod imenuje pater Lombardi «Crocata della Bontà». Sejati sovraštvo, kjer se pojavi in čim odpre usta — to ti tak jezuitski ključec imenuje «križarska vojna dobrot». Toda jezuitskemu pojmovanju morale je tudi sovraštvo «sredstvo, ki ga namen posvečuje».

Kolikor se ni mogoče domači «katoliški» in «enodivinski» tisk v hišeno opisal Lombardijevih pri-

dig, pa je to storil Osservatore Romano, uradno vatikansko glasilo. Takole pravi med drugim: «... Pater Lombardi je govoril z balkona magistrata v navzočnosti vseh oblastnikov množici, ki jo cenijo na 100.000. Ozadje trga sta tvorili dve oklopnici, ki čuvata svobodno državo v pričakovanju povratka k domovini. (Kaj čaka ta država, če je svobodna? Op. ur.)»

Ni manjkalo napadov slovenskega in komunističnega tiska, toda povzročili so le še večje navdušenje. Bili so to res dnevi vere v Jezusa (posebno tedaj — z oklopniciami v ozadju; op. ur.) in v krščansko poslanstvo Italije (da, v Abesiniji, Spaniji, na Balkanu...) za mesto,

tako težko preizkušeno...

Jezuit, ki so mu oklopnice dajale tako silno inspiracijo za njegovo propagando (saj mu ni bilo neznan, čigave so), se je te dni ponovno proslavil. V nedeljo zvečer je govoril v Rimu, ko se je namreč Rim «posvetil srcu Marijinemu». (Marshallov plan ima več uspeha, če se ljudje prej nekoliko poneumijo). Pri tej priložnosti je ta vredni naslednik patra Evzebija, (tistega ki je proslavljal fašizem in dučija in je pobegnil iz Italije,) omenjal neke «morilce, ki so v aprilu 1945, pomorili v severni Italiji 300.000 oseb in da so mnogi od njih, namesto da bi bili kaznovani, še dosegli visoke časti in visoke položaje, da

pa bo že prišel dan, ko bodo prejeli svojo kazeno». Za te svoje izjave je takoj prejel navdušeno pohvalo glasila fašistične stranke (MSI), italijanska partizanska zveza pa je vložila proti njemu ovadbo zaradi zasramovanja partizanske vojske.

Po Lombardijevem odhodu iz Trsta je tistim, ki bi se na vse načine radi prikrali k Sv. Jakobu, padla v glavo «rešilna» misel. Kaj, ko bi tja poslali kakega pridigarja, kakega jezuita, četudi ni Lombardi. Pridigoval bo pred cerkvijo, zasramoval demokratično ljudstvo in njegove organizacije, naši «giovani», ki bi bili «pobožni poslušalci» bi tako prvič lahko prišli k Sv. Jakobu; doslej si namreč niso upali. In našli so primerne človeke, patra Rotondija. Sentjakobske žene so svojega župnika opozorile na neumestnost take vrste politične propagande, ki je preracunano izzivanje k incidentom. Z znano sposobnostjo zavijanja njemu enakih ljudi je župnik odgovoril, da je stvar popolnoma svobodna: kdor noče priti poslušat pridige, mu ni treba. Ta gospod župnik, ki je še doktor po vrhu, najbrž ve, da za nekatera dejanja ne more biti svobode, oziroma, da bo prav ljudstvo, če je res svobodno, sramotil na svoj račun preprečilo.

Prišlo je torej do pridige, ki pa se je zaradi previdnosti vršila v cerkvi. Pridiga je kmalu krenila na spolzka tla politike, kar je povzročilo vznemirjenje. Ko se je še opazilo, da si nekateri «mladeniči» podajajo iz rok v roke dolg nož in ko je neka histerična demokratiziranka pred oltarjem zavpila «fora i scia», tedaj je bilo tudi lepe pridige konec. Sledili so običajni policijski izpadi pred cerkvijo. (Surovost agentov civilne policije pa je že znana.) Pridigo za naslednji večer pa je pater Rotondi raje odpovedal.

Sentjakobsko ljudstvo je pokazalo, da se ne bo pustilo varati in ne izzivati. Vemo, da bi radi jezuiti in njim podobni opravili prva dela, potem bi prišli drugi, sicer ne več v črni halji, temveč — če bi šlo vse po sreči — spet v črni srajci.

Toda to so spričo budnosti našega ljudstva neizpolnjive sanje.

KMALU SE BOMO KOPALI V NOVEM KOPALIŠČU PRI SV. NIKOLAJU

POGLED NA VRSTO NOVIH KABIN

MLADINA OPRAVLJA ZADNJA DELA ČIŠČENJA OKROG KOPALISCA

POGOJ BOLJŠE BODOČNOSTI enotna in složna borba

(Nadaljevanje s 1. strani.)

katero je bilo ustanovljeno Tržaško ozemlje, zainteresirana predvsem tudi Jugoslavija in nobena sprememba se ne bo izvršila brez njenega pristanka. Res pa je, da si Jugoslavija vedno prizadeva za urejene odnose s sosednjo Italijo, ki pa s svojo vlado, hlapčevsko pokorno ameriškim gospodarjem, ne kaže nikake volje za to, da bi nastopil na teh ozemljih stalen mir. Tu pri nas ustvarjajo sovražno razpoloženje do Jugoslavije, da bi imeli dovolj vzroka zahtevati, da ostanejo angloameriške čete na našem ozemlju.

Zahteve Osvobodilne fronte in vseh demokratičnih ljudi so tu jasne:

1. imenovanje guvernerja; 2. od okupacijske uprave spoštovanje vseh demokratičnih pravic, ki nam po mirovni pogodbi grede; 3. sodelovanje predstavnikov naših demokratičnih organizacij pri javni upravi in končno; 4. volitve v vse upravne organe ozemlja.

Tov. Babič je odbil trditve gen. Aireya, češ da bi sodelovanje demokratičnega ljudstva v javni upravi ustvarjalo nekakšne nered, kajti res je ravno nasprotno: to bi le dovedlo do pomirjenja duhov in normalizacije razmer na našem ozemlju.

Pri odrekanju pravic demokratičnemu ljudstvu «živimo» se posebno prednost Slovinci. Za nas je vedno ne veljajo tiste pravice, ki smo si jih izvojevali v narodno osvobodilni vojni in ki nam jih jamči mirovna pogodba. Skoraj že ni razlike med politiko sedanje okupacijske oblasti in tisto, ki jo je izvajal med nami fašizem. Dan

na dan doživljamo Slovenci zapostavljanja zgolj zaradi tega, ker smo Slovenci. Nikoli pa ne bomo odnehali od zahtev za naše narodnostne in ostale demokratične pravice.

Ko se borimo za svoje pravice, nam je potrebna enotnost. Najdejo se sicer med nami, ki hočejo to našo enotnost rušiti. To so tisti, ki so se med osvobodilno vojno borili proti lastnemu ljudstvu, potem so pa pobegnili iz domovine. Sedaj v drugi službi nadaljujejo svojo izdajalsko politiko. Toda motijo se, ko mislijo, da bi mogli tedaj naš narod razbiti in razdrobiti. Kajti tu pri nas je edina možna politična organizacija Osvobodilna fronta in edino z njo si bo slovensko ljudstvo priborilo boljše življenje.

Tisti, ki jim ta naša enotnost ni všeč, se v rovarjenju proti Osvobodilni fronti poslužujejo obrabljenega gesla o antikomunizmu. Taki naj vedo, je dejal tov. Babič, da je tisti njihov antikomunizem naš narod preizkusil na lastnih plečih ter dobro ve, da tisto geslo pomeni: Brat naj ubija brata!

Osvobodilna fronta bo meja svojimi člani še bolj krepila enotnost. Vse naše ljudstvo se mora tesno strniti okrog Osvobodilne fronte in začititi mora, da je neločljivo povezano s svojim narodom v domovini. Tudi če smo ostali izven meja Jugoslavije, je za nas vendarle edino Jugoslavija naša domovina. Tisti, ki hočejo sramotiti in obrekovati Jugoslavijo, opravljajo najbolj podlo in gnusno opravilo, ker obrekujejo in blatijo svojo domovino, ki je niso več vredni. Ti bi hoteli, da bi tudi naše ljudstvo tostran meje zasovražilo svojo domovino.

A to je posel, ki je obsojen na neuspeh.

Z veliko pozornostjo je vse ljudstvo poslušalo Babičev govor in večkrat ga je prekinilo s ploskanjem in z medkljici.

Za tem so nastopili pevski zbori, od katerih je zlasti navdušil škedenjski, in mladinci so recitirali. Po programu se je ljudstvo še nekoliko poveselilo.

Prvi tabor Osvobodilne fronte Tržaškega ozemlja je nad vse lepo uspel, tako kot prireditve kakor po silnem vtisu, ki ga je napravil. Tistih nekaj zapeljancev je lahko videlo, kje je slovensko ljudstvo in kaj neki mora biti na drugi strani. Vsekdo, ki gleda z lastnimi očmi, je lahko videl, da biti zaveden Slovinc pomeni biti borec v vrstah Osvobodilne fronte. Biti izven Osvobodilne fronte ali biti do nje celo sovražno razpoložen, to je lahko samo sad delovanja tistih elementov, ki jih pri njihovem delovanju vodi sovraštvo do Jugoslavije. To so tisti, ki hodijo po poti izdajstva in špijonstva. Nasedanje takim izvržkom, ki so sicer lahko kakti raznatejši, advokati ali pa hudobni suknji, mora nujno dovesti na isto pot: v izdajstvo in špijonstvo. Lahko se reče, da so ti elementi zelo osamljeni. Če pa je kdo, ki jim je neprevidno nasedel, je lahko v nedeljo spoznal svojo zmoto in gotovo se bo povrnil med poštene slovenske ljudi.

Tabor v Marincih je spet pokazal, da za pravega Slovence ni in ne more biti mesta nikjer druge kot v

OSVOBODILNI FRONTI.

PO KRASU OD SU. KRIZA DO DEVINA

SOCIALNO SKRIBSTVO v nabrežinskem okraju

Ze v narodno osvobodilni borbi so naši krajevni, okrajni, okrožni in pokrajinski odbori, ki so nastali v okviru ljudske oblasti, imeli tudi odsek za socialno skrbstvo, katerega naloga je bila, nuditi pomoč družinam in sirotam naših padlih borcev in tudi najpotrebnejšim družinam.

Takoj po vojni so to pomoč delili poleg omenjenim tudi pogorelcem požganih vasi našega okraja, družinam svojcev, ki so še ostali v J. A. in vojnim invalidom. Veliko skrb je socialno skrbstvo nabrežinskega okraja posvečalo pogorelcem iz Medjevasi, Cerovelj, Mariborja in Vižovelj. Poleg denarne pomoči je oasek pogorelcem nakazal nekaj življenjskih potrebščin: hrane, oblačila, lesene barake itd.

Po zloglasnem ukazi št. 11 anglo-ameriške vojaške uprave so tudi okrajni in naši krajevni NO odbori prenehali s delovanjem. Ostale so naše politične organizacije, ostala je naša slovaško italijanska antifašistična unija, ki je uvrstila odsek za socialno skrbstvo bivših okrajnih in krajevnih odborov med svoje delovanje.

Ker je uprava naših vasi prišla v roke VU, se je socialno skrbstvo znašlo v težkem položaju. Toda z odločno voljo naših aktivistov in vsega antifašističnega ljudstva nabrežinskega okraja, je socialno skrbstvo nadaljevalo svoje človekoljubno delo v pomoč vsem našim vojnim sirotam, družinam padlih, pogrešanih borcev, družinam žrtev nacijskega, invalidom in potrebnim družinam. Po vseh vaseh si naši ljudje pridno zbirali prispevke, živila, obleke itd. za našo ustanovo. Mnogo so naši ljudje prispevali za politične priprave in za družine žrtev nacijskega. Veliko pomoč je v letu 1946 nudil Rdeči križ za Trst in pokrajino, ki je istega leta prispeval s 1672 raznimi oblačili; 287 zavojev je bilo razdeljenih v 20 vaseh našega okraja; razdelili so tudi 99 parov čevljev, 40 srajc, 14 hlač, 24 otroških halj, 36 otroških tut, 24 zavojev za novorojenčke, 22 ženskih otroških kril, kg 156 ječmena, kg 310 pšenice, kg 130 sladkornja, 40 moke bele in 589 kosov raznega rabljenega perila. Rdeči križ nam je tudi poslal 10 sanitetnih omaric z raznimi zdravili. Te omarice in zdravila so prejele naše vasi, oddaljene od centra.

Za božičnico leta 1946 je Rdeči križ poslal 720 kg moke, 200 kg sladkornja in dva zaboja mleka v prahu. V isti namen sonabrali v okraju lir 128.311.— in blaga v vrednosti lir 183.100.—. Obdarovali so: za Miklavževo 102 in za božičnico 1183 otrok.

V počitniško kolonijo so poslali 105 otrok.

V istem letu so podelili podporo za lir 437.930.—, za zdravila potrebnim lir 36.377.—, za zdravniške preglede lir 4.900.—.

V tem letu je prišlo do reorganizacije socialnega skrbstva. Namesto prejšnjega okrožnega odseka za socialno skrbstvo so ustanovili »Svet za socialno skrbstvo STO-j«, ki deluje povsem ločeno od politične organizacije. Sestavljajo ga člani,

ki so odgovorni za socialno skrbstvo v odboru posameznih naših organizacij. V našem okraju reorganizirajo svet za socialno skrbstvo. Vsa naša kraj mora imeti svoj socialni svet. Ker posveča socialno skrbstvo veliko pažnjo našemu otroku, bodo imenovali v okraju obiskovalke otrok po vzorcu kot v Jugoslaviji. Posebno pomoč mora Svet za socialno skrbstvo nuditi vojnim sirotam. V letu 1946 in letos je bilo deležno mladinskih zavodov, okrevališč in kolonizacije 30 otrok.

Trenutno ima Svet za socialno skrbstvo nabrežinskega okraja v okrevališču v Ponikvah 3 otroke in v mladinskem zavodu Portorož 11 otrok.

V počitniških kolonijah je bilo letos 153 otrok, in sicer: zdravstvena kolonija v Kranju je sprejela 56 in obmorska v Portorožu 97 otrok. V teh kolonijah so se otroci počutili zelo dobro. Hrana obilna. Vsi so pridobili na teži. Zadovoljstvo staršev otrok je bilo zelo veliko. Značilno je dejstvo, da ni pri sprejemanju otrok v počitniško kolonijo svet za socialno skrbstvo bil pristranski. Sprejeti so bili tudi otroci staršev, ki se še ne zavedajo pomena ljudskih organizacij.

R. K. za Trst in pokrajino ima v Portorožu zavod za slepo in gluho-nemo deco. Poslali so okrožnico vsem vašim nabrežinskega okraja, oglašil se ni nihče! Upamo, da v našem okraju ni takih nesrečnih otrok.

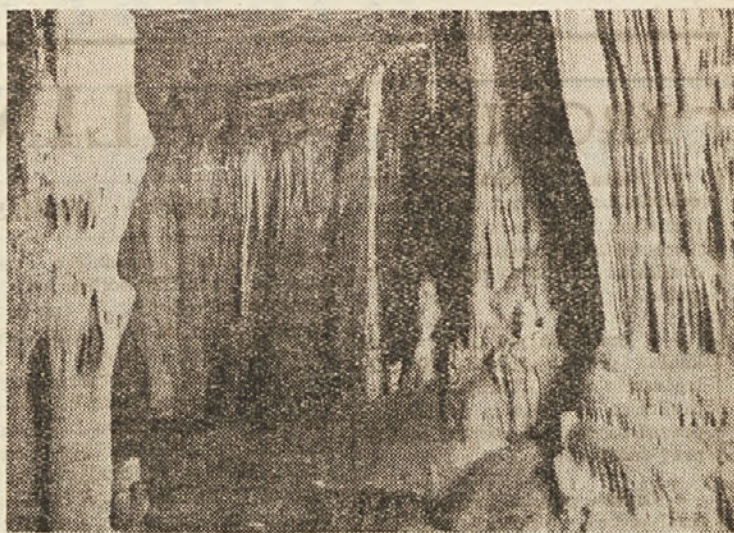
V lanskem letu so razdelili podporo naslednjim: 1. Družinam padlih, pogrešanih in družinam žrtev nacijskega lir 757.092, 2. invalidom iz NOV lir 183.300, 3. potrebnim družinam lir 209.676, 4. za mladinsko skrbstvo lir 56.900. Skupaj je bilo izdanih za podpore od 1.147 do 30.947 lir 1.206.968.

Za zdravila invalidom, sirotam in najpotrebnejšim družinam lir 22.285,55, za zdravniške preglede lir 11.400. Podpora je bilo deležnih 100 družin padlih in pogrešanih borcev iz NOV, 25 družin žrtev nacijskega, 32 invalidom iz NOV, 60 sirotam padlih partizanov in 52 potrebnim družinam.

Invalidi iz NOV so bili ves čas deležni podpore v denarju, nudili so jim zdravniški pregled in zdravila. Nekateri invalidi so bili poslani v okrevališča in sanatorija v Jugoslavijo.

Velika je naloga, ki jo opravlja socialno skrbstvo nabrežinskega okraja v korist žrtvam nacijskega

Naše podzemne lepote

JAMA POD SEMPOLAJEM

in najubožnejšim slojem našega ljudstva.

Na žalost pa moramo ugotoviti, da tukajšnja vojaška uprava in nova konzulta nimata pravega razumevanja za našo ustanovo. Urad Sveta za socialno skrbstvo je bil v prejšnjem Ljudskem Domu, odkoder so ga skupno s političnimi organizacijami - izgnali. Verujemo, da bomo pri novi konzultii, ki jo bo izvolila večina prebivalstva, kakor tudi mi, našli več razumevanja za to prepotrebno ustanovo, ki si je nadela nalogo, razširiti v bodoče svoj delokrog tudi na ostale potrebne družine. Od vsega našega prebivalstva pričakujemo pomoči v darovih za socialni fond. Naj ne bo vesele in žalostne prilike, da se ne bi spomnili na fond socialnega skrbstva nabrežinskega okraja.

PERTOT SLAVKO

Mladina se bori

Fašizem, ki je najbolj odkrita diktatura imperialistično-kapitalističnih oblastnikov, je zapustil zlasti na naši mladini težke posledice, toda našim organizacijam je skoraj že popolnoma uspelo te zle posledice odpraviti.

Med vojno je fašizem prisilno mobiliziral našo mladino ter jo pošiljal v Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo, kjer se je morala boriti proti lastnemu bratu. Nekateri je pogljal v Afriko, Francijo, Grčijo, skratka na najnevarnejše fronte. Mnogo jih je podleglo. Nekateri najbolj revolucionarni pa so več mesecev pred porazom Italije dezertirali v partizanske vrste. Med njimi naj omenimo padlega Skrla Franca (Radno) iz Ternovce ter Grudna Alberta (Blisk) iz Sempolaja. Ta je bil večkrat odlikovan za hrabrost in velike zasluge za narod, moral pa je za to nekaj mesecev prebiti v tržaških zaporih.

Ob razpadu fašistične Italije se je razpršena slovenska mladina v veliki večini odzvala klicu OF. Zbirali se je začela po raznih bazah v južni Italiji, odkoder je odšla na bojišče v Jugoslavijo ter tako pomagala pregnati okupatorja ter osvoboditi zadnji kosček slovenske zemlje. Oni pa, ki so bili ob razsuhu doma, so masovno zapuščali vasi ter se javljali bližnjim partizanskim edinicam. Mnogi so danes med nami, približno 15 odst. iz nabrežinskega okraja pa se jih ne povrne nikoli več.

Na dan osvoboditve je doživela tudi mladina svoj največji praznik: ter slavnostno vkorakala v vrstah IV. Armije in IX. Korpusa J. A. v Trst in Gorico. Zaslužena svoboda je zasijala nad več sto let zasluženo Primorsko, toda prekmalu nas je doletelo največje razočaranje; naša slavna armada nas je morala zapustiti. Porojajoči se neofašizem je ponovno začel ogrožati vse pridobitve OF in mladina nadaljuje svoj bojo.

Danes se kljub vsem oviram udeležuje v vseh panogah javnega življenja. Srečamo jo na večernih tečajih, kulturnih in športnih prireditvah. Udeležuje se v fizikulturi ter pri prostovoljnem delu. Z velikim zanimanjem obiskuje naše srednje šole in hoče čimprej nadomestiti to, kar je zamudila v 25. letih fašističnega zatiranja. Morala se bo učiti in še učiti, da bo kos nalogam svojega trpečega ljudstva.

ne hodijo v cerkev in so črni. Morali smo se stiskati okrog sklade z obilico in dobro preštetimi krompirki. Kruh je bil iz starih pšeničnih vrst: iz grusle in pirjevke. Dvakrat na leto smo poskusili belega. — Jaz sem si pomagal s harmoniko: igral sem kakih 13 let in na vsen svatbah. Včasih sem jo natezel po tri dni in noči zaporedoma. Ko sem to opustil, sem postal lovec in to službo opravljal dolgo let. — Saj vam rečem: Nekdaj in danes — kot noč in dan. Svet napreduje. Mladina posega v javno življenje: sestanki, predavanja, manifestacije... Vse se bori za naše pravice. »Celo taki-le« — pokazal je na malega vnuka — »se prav dobro razumejo na take reči. Prav je tako. Cas je že, da pridemo tudi mi na svoje. Zdi se mi, da bo za delovne ljudi vedno bolje. Tito mi je všeč. To je mož, ki hoče in dela dobro. Tako moramo misliti in delati vsi. Združiti se moramo in biti složni, pa bomo nepremagljivi. Te dneve bi rad dočakal.«

Ljudski glas

Najstarejši ribiči pripovedujejo

CAHARIJA AVGUST (BABICEV NO-NO) IZ NABREŽINE — 84-LETNI RIBIC

Nekdanji viri tukajšnjih vasi so bili vinogradi, oljčni nasadi, njiva, les, drobnica. Kasneje so se obrežne vasi lotile ribištva in se prelevile v nekatere dvoživke, ki so živele deloma na zemlji, deloma na morju. Vižovci in Devinci pa so bili izraziti ribiči — roboti devinskih grofov.

Nabrežinci so se od nekdanj držali zemlje in kamnolomov, vendar je bilo tudi mnogo ribičev; nekateri so živeli samo od ribolova. Takih je bilo pred 70 leti za 17 čup. Babčevi ribarji že 200 let v Bregu pod Nabrežinskimi paštni. Tudi Križ ima svojo ribarsko tradicijo s pol življenja na morju, pol na suhem. Očetje so vso svojo mladost preživeli na morju, njih sinovi pa se zdaj zatekajo v tržaške delavnice.

Vsi so ribarili Devinskim, s kate-

rimi so si delili, kar je dala mreža. Nabrežinski breg je zelo primeren za lov na tune, zato so jih Devinski že od nekdanj tod lovili. Ko so bile ribe zaprte, so nabrežinski in kriški ribiči dali princu znamenje, da naj pride po svojo polovico.

Caharija Avgust — Babčev stari oče iz Nabrežine, ki je star 84 let, pravi: »Mislim, da so bile prve ribiške barke ozki, dolgi čolni izdelani iz enega debla. Rekli so jim čupa.« Moj praded je lovil samo s čupami; tako tudi Križani. Čupe so si ribiči izdelali sami iz hoje, lipe ali iz kraške topole. Obe čupi, ki sta še »živja«, sva izklesala pred 50 leti jaz in sin. Naši štirje možje so to barko lahko prenesli. Močni so bili, ampak so ga

Naše grče

Moj stari oče je dosegel starost 94 let. »Ti neboš ućakal mojih let, ni je nekoč dejal, ko me videl s cigareto v ustih. «Jaz nisem nikoli kadil niti popival. Dimnik naj ti pove, kaj je dim!« — Njegov mlajši sovršnik pa je dejal, da se ni moj ded nikoli jezil. Menda je bilo res tako, kajti ko je neko poletje toča močno prizadela zlasti grozdje, je stoječ pred pragom, dejal: »Mmma... Bog je dal, Bog je vzel.« se okrenil, stopil v hišo in ni več omenil toče. Najbolj so se mi zarezale v spomin te-le njegove takrat sicer meni še nerazumljive besede, ki jih je nekoč izrekel: »Pr nas je pusto. Vendar smo prevzetni. Kaj bi šele bilo, če bi bila zemlja kot v Furlaniji! Objestno bi razgetali kot žrebec, sit ovsu, toda gotovo bi tudi bolj zgodaj pocepali.« Saljivcu so se smejali.

Kasneje sem večkrat razmišljal o tem in spoznal, da je bilo v tej šali tuj precej resnice. Nad našo kraško prirodo je napisano: »Gibaj — ali se onemogoči!« Gibanje pa je življenje, odpornost; gibanje na našem dobrem zraku pomeni čvrstost, krepačnje organov, izkoriščanje skromne in skoraj zgolj rastlinske hrane.

Se so tod mojemu staremu očetu podobne kraške grče. In koliko je naš 80letnih veteranov in veteranke! Skoraj 3 odst. vsega prebivalstva jih je. Nekaj vsakdanjega pa so 70-75-letne korenine, ki opravljajo vsa težka dela.

GRUDEN IVAN IZ SAMATORCE BERE PRIMORSKI DNEVNIK.

Cez nekaj let jih bom imel 90, ker sem se rodil v letu, ko so tod zidali železnico. Hodil sem v šolo v Zgonik k učitelju Cotarju iz Skrbine. Takratni šolski nadzornik, devinski dekan me je za pridnost obdaril s katekizmom. Rad sem bral poučne in zabavne knjige. Ugajale so mi Mohorjeve. V moji mladosti je bilo vse drugače kot danes. Slabo smo živeli. V Trstu ni bilo kaj posebnega, v Nabrežini je komaj začelo kamnoseštvo, na železnici pa so bili v začetku Nemci. Tudi nas je duhovnik svabil pred to službo, češ da železničarji

SKUPINA SEMPOLAJSKEGA (NAJBOLJSEGA) PEVSKEGA ZBORA NABREŽINSKEGA OKRAJA

Po slovanskem svetu

KRONIKA

* Reška kalorična električna centrala bo do konca oktobra t. l. razširjena in se bo s tem zmogljivost centrale povečala za 90 odst. Služila bo kot močna rezerva nizke vode.

* V Sempetru pri Gorici so se končali prejšnjo soboto izpiti na trgovskem tečaju. Tečajniki in tečajnice so se vestno in pridno pripravili na izpiti in uspehi so bili prav zadovoljivi.

* Glavna poljska komisija za preiskovanje zločin nemških okupatorjev je organizirala odkopavanje množičnih grobov sovjetskih ujetnikov v bližini Censtohova, Radoma in drugod. V taborišču pri Censtohovu so Hitlerjevci zverinski pobili približno 10.000 ljudi, pri Lubelskem Helmu pa 50.000 sovjetskih ujetnikov.

* V Sofijo je prispel umetniški ansambel svobodne Grčije, ki je bil ustanovljen za časa boja grškega ljudstva proti monarho-fašističnim imperialistom.

* Pogodba o izmenjavi blaga in plačevanju za leto 1948 med Jugoslavijo in Češkoslovaško, ki je bila podpisana v Pragi dne 25. maja, določa znatno povečanje izmenjave blaga med obema državama.

* V Dobri vasi na Koroškem so avstrijski žandarji mirno gledali, kako so nacistični paglavci vdrli k predstavi «Miklove Zale». Hoteli so prepovedati prireditev, češ da je «mir ogrožen». Mladinci so naglani izizvali, zato jih je policija poslala pred sodišče. V Londonu pa je avstrijski zunanji minister Gruber pripovedoval, da so v Avstriji enakopravni vsi državljani, ne glede na jezik, vero in narodnost.

* Avstrijske oblasti so priznale študij na slovenski begunski gimnaziji v Spitalu, Koroški Slovenci pa nimajo v Avstriji pravice do srednje šole v svojem lastnem jeziku.

* V Velikovcu na Koroškem je britansko sodišče sodilo štiri slovenske mladeniče, ki so uprizorili partizansko igro, kjer nastopa skupina partizanov s slovensko zastavo.

* Dva ameriška novinarja sta obiskala Železno Kaplo na Koroškem. V pisarni angleške policije sta vprašala dva domačina, če bi se koroški Slovenci odrekli zahtevi po združitvi z Jugoslavijo, če bi jim bila zajamčena avtonomija. Odgovor je bil jasen: «Koroški Slovenci imamo bogate izkušnje. Avstrija nam je že marsikaj obljubila, ničesar pa ni izpolnila. Avtonomija bi ostala prazna beseda. Avstrijci bi brezobzirno nadaljevali s pomembnim in zatiranjem koroških Slovencev. Našega stališča ne bomo spremenili, dokler ne bomo priključeni Jugoslaviji».

* V petek popoldne je bila v zbornici na univerzi v Ljubljani svečana otvoritev meščanske konference vseh pravnih fakultet v Jugoslaviji. Konferenca bo razpravljala o temeljih za novo pravno znanost, bo seznanila znanstvenike z načinom dela posameznih fakultet, bo koordinirala njihovo delo, bo pregledala nov učni načrt. Ta konferenca naj utrdi bratstvo in enotnost.

* Na Hradčanih v Pragi je bilo v navzočnosti več tisoč gledalcev na prostem glasbeni festival «Praška pomlad». Pod vodstvom Rafaela Kubelika so izvajali Dvoržakovo opero «Sveta Ljudmila». Sodelovalo je 700 pevcev, solisti in orkester 200 glasbenikov.

* Češkoslovaška vlada je darovala Svetovni dijaški zvezi enega največjih hotelov v Marijskih Laznih. Hotel bo služil dijakom vseh narodnosti za zdravljenje. **Jugoslovanska kronika**

STALINOGORSK

ново industrijsko središče

Stalinogorsk je rudniško mesto, središče rudniške kotline v moskovski pokrajini. Je eno iz sovjetskih mest, ki so nastale nekaj let pred zadnjo vojno.

Stalinogorsk, ki obstaja šele 15 let in je glavno mesto okraja moskovske pokrajine, ima 15 osnovnih šol, srednje tehnične šole z oddelki za kemijo, za stavbarstvo, rudarstvo, medicino ter bolnišnice, 39 vrtov, zavetišča, knjižnice, glasbene akademije, letališče itd. Ze od vsega začetka je v mestu tudi cvetličnjak. V mestu in v okolici so na površini 30 ha zasadili topole, cere, akacije, lipe, povsod so cvetlične grede in grmičevje.

Premogovna kotlina, sredi katere leži Stalinogorsk, ima velika ležišča lignita.

Po revoluciji so moskovsko premogovno kotlino uredili na novo. Pred drugo svetovno vojno so njeni rudniki dajali 15 1/2 krat več lignita kot pred revolucijo, sedaj pa ga pridobivajo 2 1/2 krat več kot pred vojno.

Vsi rudniki so moderno opremljeni: mogočni svedri, električne naprave, zračenje itd. Pred revolucijo je bilo v teh rudnikih le 12 inženirjev in 42 tehnikov, v zadnjem letu IV. petletke bo tu zaposlenih 800 inženirjev in tehnikov.

Stalinogorsk pa ni samo znan kot središče kotline kjer pridobivajo premog, temveč je tudi važno industrijsko mesto, in sicer ima kemične tovarne za dušična gnojila in električno centralo. Ko bodo vse turbine delovale, bo največja evropska električna centrala, ki ne bo zalagala z elektriko samo rudnikov, temveč tudi Moskvo.

Povsod okrog Stalinogorska se dvigajo tovarne, ki so jih zgradili v zadnjih desetih letih. Zdaj, ko so odkrili posebno glino, ta bodo začeli izdelovati steklo, opeko, kredo in apno.

Napredna selev v ZSSR

V letu 1928 so v ZSSR posejali le 3,1 odst. zemeljske površine, določeno za žito, z izbranimi semeni, v letu 1937 41,6 odst. pred drugo svetovno vojno pa 84 odst. Ti uspehi so rezultat vztrajnega dela približno 250.000 ustanov; zavodov za znanstvena raziskovanja, poskusnih zemljišč; podjetij za gojitev semen, semenarn in posebnih krajev v kolhozih, ki so določeni za gojitev posebnih žit za setve.

V zadnjih desetih letih so vzgojili več kot 2000 novih vrst rastlin. Preden pa novo odbrane vrste semen posejejo, jih temeljito preskušajo na poskusnih zemljiščih, ki jih je v ZSSR preko tisoč.

Vsako novo vrsto semen, ki se dobro obnese, ne razmnože, če državna komisija ne presodi, da po kakovosti močno prekaša prejšnjo vrsto. Istočasno poskušajo v različnih zemljepisnih legah, kje neka vrsta bolje uspeva.

V ZSSR je več ko 3000 kolho-

zov, ki samo goje semena, ki jih dobe iz državnih semenarn in ki jih razdele v vse kolhoze v zamejnih državah. Prihodnje leto bodo vse žitno ozemlje ZSSR posejali z izbranimi semeni, in sicer tako kakor so jih spoznali, da so za posamezne predele najbolj produktivna.

NOVI POLJEDELSKI STROJI

V pokrajini Altaj v Sibiriji so imeli pri pomladanski setvi 400 novih traktorjev sovjetskega tipa Ats-Nati, veliko število velikih Diesel-traktorjev, 600 strojev za setev, 400 za obdelovanje, 840 plugov itd.

MARSAL TITO PRIHAJA S CLANI VLADE V ZEMUN, OB DNEVU JUGOSLOVANSKEGA LETALSTVA

AGRARNA REFORMA NA ČEŠKOSLOVAŠKEM BO LETOS KONČANA

Načelnik po'jede'skega ministrstva je objavil v praškem dnevniku «Rude pravdy» članek, iz katerega posnemamo:

Lastniško razmerje in odnosi do zemlje na Češkoslovaškem so v zadnjih treh letih šli skozi razdobje resnične revolucije, ki jo uresničuje ta ljudsko demokratična vlada pod vodstvom Klementa Gottvalda in nova poljedelska politika ministra Julija Duriša. Razdelitev zemlje je zgodovinskega pomena, kajti pet milijonov hektarjev poja in gozdov — to je 40 odst. vse površine Češkoslovaške republike — je prešlo ali pa bo še letos prešlo iz rok Madžarov, Nemcev in izdajalcev in iz lastništva veleposestnikov, cerkve zemljiških spekulativov v roke kmetov, odnosno pri gozdovih v upravo države, občin in gozdarskih združenj. Zgodovina češkega in slovaškega naroda ne more pokazati nobene podobne in prevratne spremembe, katere rezultat je lastna, češkoslovaška rešitev in razdelitev zemlje. Zato je tudi predsednik vlade Klement Gottwald v svojem govoru na manifestaciji češkoslovaških kmetov in kmečkih delavcev upravičeno lahko rekel, da se češkoslovaška agrarna reforma po svojem pomenu lahko primerja ukinjenju tlake v letu 1848 in da bo leto 1948 v zgodovini češkoslovaškega poljedelstva zapisano kot leto, ko so zahvaljujoč ljudsko demokratični republiki in njeni utrditvi v februarju 1948, dobili v svoje roke češkoslovaško zemljo oni, ki jo tudi dejansko obdelujejo.

Danes hočemo češkoslovaški javnosti prikazati še eno pomembno dejstvo: leto 1948 o istočasno tudi zgodovinsko leto, v katerem bodo zaključene vse akcije nove agrarne reforme, leto, v katerem bo vsa agrarna reforma uspešno končana. Kako daleč je danes že veliko in pomembno delo?

Prvi in glavni del nove agrarne

reformne — konfiskacija, razdelitev in naselitev zemlje Nemcev, Madžarov in narodnih izdajalcev — je že povsem končan. Lastništvo zemlje tujcev in izdajalcev je izginilo, zaplenjeno zemljo so razdelili kmetom v notranjosti države in naseljencem v omejenih krajih, gozdove so prevzele država ali pa občine. Odnosno gozdarske zadruge. Posamezne napake in pomanjkanja te

JEKLENI OTOKI

V KAPISKEM MORJU

Ze nekaj časa je znano, da so v vsem južnem obmorskem pasu v Baku petrolejski vrelci. Predel petrolejskih vrelcev, ki ga pokrivajo vode Kaspiskega morja, obsega več sto kilometrov. Petrolej pridobivajo iz morskega dna s pomočjo umetnih otokov. «Zaliv Ilči» blizu Baku-ja je v zgodovini eden prvih primerov velike ofenzive proti morju.

Bogati petrolejski vrelci segajo daleč v Kaspisko morje, toda gradnja umetnih otokov daleč od obale je draga stvar in se ne izplača.

Pridobivanje petroleja iz dna Kaspiskega morja, ki je skoraj vedno viharno, je zelo težko. Vendar so v SZ vprašanje pridobivanja petroleja zelo uspešno rešili z neko kovinsko ploščadjo, ki je originalno zgrajena. Na njej je vdolan 40 m visok «derik» iz jekla in vsa naprava za vrtnanje tehta nekaj sto ton; napravo je iznašlo nekaj mladih tovjetskih inženirjev, za kar so bili odlikovani s Stalinovo nagrado.

Tehnika posevnega vrtnanja, ki so jo iznašli v SZ, se je izkazala kot najuspešnejša za pridobivanje petroleja izpod morja. Posevno vrtnanje dovoljuje, da črpajo petrolej iz ene same baze po ceveh v več smereh v obliki stožca.

Nek jeklen otok je 12 km od obale. S kopenskega dovajajo električno energijo, raztopljeno ilovico in stisnjen zrak, kar je potrebno za vrtnanje in za črpanje petroleja, ki ga spravljajo v obsežne tanke vzdolž cevi na dnu morja. Na «deriku» je tudi telefon in oddajna radio postaja.

Včasih ne morejo motorni čolni pluti med obalo in jeklenimi otoki zaradi hudih neviht. Toda delo v petrolejskih vrelcih zaradi tega ne preneha. Delavci imajo s seboj zalogo živil, pitno vodo, toplice obleke in zdravila ter se lahko skrijejo pred neurjem v dobro urejene prostore, ki so oskrbljeni z vsem potrebnim, celo s knjižnico.

Ideja velike ofenzive zoper Kaspisko morje se je uresničila. Jekleni otoki se vedno bolj oddaljujejo od obale. — Na njih so močne električne luči, ki kažejo ponoči ladjam pot.

ga velikega dela, ki jih je povzročil odpor reakcije, so bile po februarjski zmagi češkoslovaškega ljudstva kaj hitro odstranjene in vsa zamuda pri konfiskaciji zemlje izdajalcev v čeških deželah in madžarske in izdajalske zemlje na Slovaškem je bila takoj odstranjena.

Drugo glavno delo nove agrarne reforme — revizija predvojne (prve) agrarne reforme — je v prvem pogledu tudi opravljen; preostaja samo še, da bi v smislu novega zakona o reviziji odločile kmečke komisije bodisi o popolni likvidaciji veleposestnikov ali pa o njihovem zmanjšanju tudi pod določenih 50 ha. V poletju bodo kmečke komisije izbrale upravičene prosilce za zemljo, ki je določena za prevzem. Do 28. oktobra, na dan državnega praznika, mora biti vsa zemlja te revizije v rokah kmetov, oziroma gozdna zemlja v upravi države, občin ali pa gospodarskih združenj. Dejanski prevzem bo pa seveda konec žetve, tako da bo lahko vso zemljo pravočasno posejali, preora in pospravili. Revizija prve agrarne reforme bo torej opravljena v jesenskih mesecih.

Tretja in zadnja akcija agrarne reforme bo pa uresničenje zakona o trajni ureditvi lastništva zemlje na Češkoslovaškem. Ta zakon je bil po daljših oklevanjih, ki jih je povzročila prevratna reakcija, sprejet v smislu zbojšanjih pred ogor Komunistične partije v mesecu marcu. Veleposestva in velika posestva bodo po tem zakonu zmanjšala na površino 50 ha in zemljo, ki so jo iz spekulativnih namenov dali v našem, bodo brez ozira na površino odkupili. Danes so že zagotovljeni predpogoji za odkup veleposestev, kakor tudi cerkvene zemlje in že v prihodnjem mesecu bodo začeli izbirati zemljo, ki je bila najeta in ki je sedaj določena za dožnostni odkup. Naša dolžnost o skrbno paziti, da bi ne bili mali in potrebni ljudje oškodovani, kajti ne gre samo za zemljo zemljiških spekulativov in bogatih posestnikov, temveč tudi za ostalo najeto zemljo. Akcija bodo izvajali narodni odbori in kmečke komisije, katerim bo poljedelsko ministrstvo vsestransko pomagalo in od katerih bo tudi zahtevalo, da bi tudi zadnja akcija nove agrarne reforme končala leto. Na ta način bo Češkoslovaška jeseni opravila svojo agrarno reformo. Izginilo je tuje izdajalsko lastništvo zemlje, izginja srednjeveške in fevdalne plemenitaške veleposesti, izginja pa tudi vsaka spekulacija z zemljo. V smislu nove češkoslovaške ustave — Ustave 9. maja — je kmetom, ki na svoji zemlji sami delajo in jo sami obdelujejo, zagotovljeno lastništvo zemlje do 50 ha. Ustava pa tudi ne dovoli lastnine zemlje nad 50 ha. Lastniško razmerje in lastniški odnosi do zemlje na Češkoslovaškem so torej že danes pravno urejeni in bodo tudi dejansko urejeni do konca letošnjega leta.

PRAVKAR SO PRISLI IZ ROVA KOMPRESORCI NA MLADINSKI PROGI KUČEVO—BRODICE

Umetnost - Prosveta

Proslava 25. obletnice umetniškega delovanja

MODESTA SANCINA

„Skopuh“

V petek je Slovensko narodno gledališče uprizorilo Molièrovo komedijo značev »Skopuh«. To igro si je izbral Modest Sancin v proslavo 25. letnice svojega umetniškega delovanja. Modest Sancin ima za seboj 25 let resnega, naporenega študija, katerega sadove je bilo slovensko ljudstvo v polni meri deležno. Njegova prizadevanja za našo gledališče v Trstu pa znamo ceniti predvsem mi Tržačani in deželani tega ozemlja, ki smo dolga leta pogrešali lepoto našega jezika in lepoto umetnosti.

Ze sama izbira drskega dela kaže na resnost njegovih umetniških namer. Izbral si je umetniško dogmno in zahtevano delo, ki je zaradi svoje notranje sile preživel svojo dobo. Molière je s skopuhom ustvaril lik človeka, ki bi se nam moral zastuditi; osmešil je strast stiskaštva, vendar pa v tem smešju čutimo prav za prav tragiko človeka, ki je suženj svojega nagona in vso muko in neznanost življenja ljudi, ki so podvrženi volji takega človeka.

Modest Sancin je brez vsakega pretiravanja in karikiranja mojstrsko podal lik skopuha tako da je gledalca mestoma kar obšla groza, ko je gledal pred seboj že ne več človeka, temveč posebljeno strast grabežljivosti in stiskaštva. Jasno smo začutili vso skopuhovo predanost denarju. Dojeli smo do kraja njegov značaj v vseh subtilnih odtentih skladno izdelane igre. Ze njegova maska in kretnje njegovih rok so nam povedale skoraj vse. Njegov lik je zaživel še močnejše v prizoru, ko izve, da so mu ukradli skrinjico z zlatniki in ko v svoji veliki skrbi za denar; zahteva, da pozapro vse mesto in predmestja ter v zaključni sceni, ko pozabi na hčer, sina in na ves svet ter objame svojo skrinjico. Trepet glasu in rok, kretnje vsega telesa, moduliranje glasu in mimika obraza so vedno jasno prikazovali njegov pohlep, njegovo preračunljivost, njegovo starčevsko gizdatinstvo, njegovo malenkostno, smešno pretkanost.

Zlata Rodoškova je bila ljubka, nežna, ljubeča Elise, skopuhova hčerka. Bila je naravna v gestah in govoru ter je s toplo čustvenostjo podala ljubezen, odpor proti očetovi volji, žalost in sočustvovanje.

Valèra, njenega druga v igri, je dosledno in toplo izdelal Rado Nakerst. Položil je v ta lik vedrost in vero v uresničenje njihovih hrepenenj.

Vredno sta stala temu paru ob strani Angelca Sancinova kot skromna, nežna čustvena Mariane in Jožko Lukeš, kot zanosen, upirajoči se Cleante, Harpagonov sin. Igra obeh parov je živo prikazala nasprotje med njunima in očetovim značajem.

Frosine je zvit, nakičeno elegantna, mešetarka, ki intuitivno čuti človeške slabosti, ženska, ki si ničesar ne žene preveč k srcu, ki išče svojo korist, pri kateri je pa vendarle čutila tudi trohica dobrote in sočustvovanja. Tako jo je videla Ema Starčeva in jo je tudi vsestransko dobro izdelala z glasom, govorom, smehom, oblačilom, kretnjami in masko.

Milan Košič je bil stric Jacques in je to vlogo kuharja in kočijaža odigral burleskno igrivo in je tako odel v plašč komike norčavost, uvaževanje svojih dveh poklicev, prepozno spoznavanje vsakodnevnih življenjskih resnic in modrosti itd.

Prav tako je bil dober kot Cleanlov sluga La Flèche Božo Podkrajšek, ki je izrazilo podčrtaval besedni humor tako kakor je bilo primerno njegovi vlogi.

Ernest Zega je znal dati vlogi Anselma, Valèrova in Marianinoga očeta precejšnjo toploto.

Podobnost značaja s skopuhovim značajem je dobro izrazil Josip Fliser kot posrednik mojster Simon. Belizarja Sancina in Srečka Ko-

širja ni bilo spoznati v njunih maskah komisarja in pisarja. Pisarjeva maska nam je pokazala človeka, ki ga je sama uradna dolžnost. Na mestu so bile tudi druge manj pomembne vloge strežnikov in strežnic.

Skupna igra je prehajala iz lagodne, vznešene stilne patetike, ustrezajoče dobi, v kateri je delo nastalo, in ki je čutila potrebo po cerimonioznosti v realno igro povsod tam, kjer je bilo to potrebno, in je obenem ostala vedno umerjena, in je zato povsod bila vedno v skladu s prejšnjim in poznejšim. Morda bi bila potrebna še nekoliko večja uglajenost cerimonioznosti. Ona scena medsebojnega spo-

MODEST SANCIN V MASKI »SKOPUHA«.

znanja med otrokoma in očetom naj bi bila potekla za spoznanje hitreje, kar bi ji bilo dalo več napetosti in toplote. Vse to pa ni motilo skladnosti igre. To harmonično prehajanje igre v igro ter skladnost in pravilno stilno izvajanje je bila zasluga režiserja Jožka Babiča.

Bogdan Grom je spravil igro v pravi okvir. Pohvalno moramo še omeniti kost delo lasuljarke.

Po predstavi so slavljenju čestitali dr. Andrej Budal, upravnik Slovenskega narodnega gledališča, ki je nazorno z lepim nagovorom prikazal življenjsko in umetniško pot Modesta Sancina, Rado Nakerst, ki mu je čestital v imenu gledališkega sindikata in vseh tukajšnjih stanovskih tovarišev in tovarišic ter tehničnega osebja, dr. Robert Hlavaty v imenu Slovenske hrvatske prosvetne zveze, prof. Oskar Ferlan v imenu Centro di Cultura popolare. Justo Košuta je prebral kopicio pisma in brzojav iz Slovenije in ostale Jugoslavije ter iz Trsta. Med drugimi so mu čestitali upravnik ljubljanskega gledališča Juš Kozak, predsednik gledaliških sindikatov Slovenije Stane Sever, direktor ljubljanske drame Slavko Jan, upravnik reškega, osiješkega in sarajevskega gledališča ter še mnogi prijatelji in gledališki umetniki. Prejel je mnogo cvetlic, vencev in drugih darov. Slavlje je bilo zelo prisrčno in je globoko ganilo jublanta in občinstvo. Modest Sancin se je zahvalil vsem in občinstvu za čestitke in voščila ter zatrdil, da v njegovem jubileju in v jubileju drugih kolegov proslavljamo vedno naše gledališče. V soboto so mu priredili v njegovem rojstnem kraju Skednju, po prvi reprizi »Skopuha«, domače slavlje.

Tudi mi čestitamo Modestu Sancinu in mu želimo, da bi še mnoga leta ustvarjal nam v pouk, razvedril in zabavo ter sebi v zadovoljenje.

J. K.

CLANI IGRALSKE DRUŽINE OKROG SLAVLJENJA.

Očistimo našo govorico

Na nekem drugem mestu berem zopet: Njej se zdi, da je svojo funkcijo zaupniške uprave najlepše opravila s tem, da je ustanovila... oziroma se bolj direktno... Tak jezik lahko nastane samo pri hitrem prevajanju iz tujega jezika ali pri slabem znanju domačega jezika. Funkcija pomeni delovanje ali opravilo direktno pa naravnost, brez ovinkov ali neposredno. V slovenščini je prav lepo, če rečemo: opravimo svoje opravilo in nas nič ne moti, da imamo dve besedi iz iste osnove. Če nas pa le moti, lahko vselej rečemo: opravimo svoje delo. Ravno tako je nepotrebna tujka direktno. Upravičena je samo v izrazih, kakor direktni in indirektni davki in v podobnem. Zato bomo rekli: Njej se zdi, da je svoje opravilo (delo)... najlepše opravila s tem, da je ustanovila... oziroma se bolj naravnost (brez ovinkov)... ali pa: Zdi se ji, da je njej zaupano opravilo najbolje vodila, ko je ustanovila...

Tujka interes je že skoro izpodrinila v častnikarstvu domači besedi prid in korist, ki ju imamo zanj.

Naj navedem samo nekoliko primerov iz ene same številke slovenskega časnika, v katerem se dosledno rabi interes, ki bi ga lahko nadomestili z eno ob ebeh slovenskih izrazov: naj bi ščitili interese širšega prebivalstva; kdo se res bori za interese delovnih ljudi in čigavi interesi so pri srcu...; življenjski interesi ljudstva; ukrepi proti interesom francoskega ljudstva. Morda samo življenjski interesi ljudstva nam ne bi ugajali v prevodu besede interesi s koristimi; zato je treba dostikrat najti pravi povem besede in cele misli. Poskusimo tudi v našem primeru! »... ne smemo mimo tega vprašanja, ne da bi se enkrat osvetlili glavno odgovornost za to, da danes kljub tako ogromnemu (podčrtal pisec) policijskemu aparatu življenjski interesi ljudstva niso zavarovani.« Tu bi nam bolj služila beseda obstoj ali obstanek, kakor korist. Da ne ponovim vsega, bi takole rekel: ... kljub številni policiji (aparatu je popolnoma odveč) življenjski obstoj ljudstva ni zavarovan.

»Strogi sankcija vendarle ni treba za kršitev odlokov; mislim, da bodo zanje zadosti tudi stroge kazni. Kako nedosledni so častnikarji, naj nam pokaže tale primer: »prečiti problema, berem nekje in takoj dalje »nujna posledica in še dalje »različna vprašanja«, »sporne zadeve«. Besede preč slovenski jezik ni sprejel, ker ima zanj dobro slovensko besedo nujen, ki jo pozna tudi pisec članka. Problem pa pomeni isto, kar vprašanje ali sporna zadeva.

V istem članku berem dalje: »... v tesni direktni zvezi s tržaško policijo. Beseda direktni je tu odveč, kajti, če smo s kom v tesni zvezi, smo hkrati z njim v direktni zvezi. Ene tujke se na tak način takoj rešimo.

Prejeli smo:

Slovenski knjižni zavod. Zbirka mala knjižnica.

B. PESSIS: O eksistencializmu.

V zadnjem času se je mnogo govorilo o tej literarni in filozofski smeri in zato bo ta knjiga prav prišla vsakomur, ki se hoče poučiti o tem gibanju, ki je neposredno po vojni med izobraženstvom Francije, Anglije, drugih zapadno evropskih držav in obeh Amerik vzdignilo toliko nezdravega in nevarnega prahu. Knjigo je napisal svetjski kritik B. Pessis pod naslovom »Sartrova literarno filozofska parada«. Pisatelj je v tej knjigi podvrnil kritični preiskavi pojav francoskega eksistencializma in poiskal njegove vire in vzroke.

Zbirka mala politična knjižnica

EDVARD KARDELJ: Pripombe o nekaterih vprašanjih mednarodnega razvoja.

Knjiga govori o nasprotjih, ki pretresajo današnji svet, o krizah in zaostitvah vseh nasprotij, ki bodo privedli imperialistični sistem v ekonomsko krizo in do političnih pretresov, o dezorientaciji v pogledu perspektiv povojnega političnega razvoja v svetu itd. itd. Kot vedno je tudi tu Edvard Kardelj zelo temeljit.

PROSVETA MED LJUDSTVOM

Koncert pevskega zbora »Velesila« v Skednju

Naša prosvetna društva se odzivajo pozivu Rdečega križa za Trst in pokrajino in prirejajo koncerte in nastope svojih dramskih družen v korist te ustanove. V torek 25. maja je imel v Skednju svoj koncert škedenjski pevski zbor »Velesila«. Zbor se trudi, da bi postal res dober in da bi umetniško izvajal svoj program. To pot je zbor vskočil, da pomaga navedeni dobroteljni ustanovi, sicer bi verjetno še ne nastopil. Zato ni nič čudnega, če je občinstvo že tretjič poslušalo skoro enak program kot pri dveh prejšnjih koncertih. Razumljivo je, da v kratkem času ne more nastudirati niti deloma novega programa. Ugotoviti moramo, da niso bile narodne pesmi docela dobro pripravljene, kar je prišlo do izraza v nesamostojnosti nekaterih glasovnih skupin. Basi in tenorji so tu pa tam povzeli melodijo sopranov. Ritem in tempo sta bila mestoma nepravilna. Najboljše je zbor zapei Papandulovo »Skoči kolo« in Grbčevo »Pesem mladine«. Zbor stalno napreduje in se bo z vztrajnostjo in marljivostjo kot je kaže sedaj, nedvomno uvrstil med vodilne zборе. Občinstva ni bilo ravno preveč in kot pri zadnjem koncertu Sentjakobčanov, smo tudi tu pogrešali prisotnost naših kulturnih in prosvetnih delavcev, predvsem pa domačin. Za Skedenj je zelo častno, da šteje ta zbor tako veliko število pevcev.

Ustanovitev novega slovenskega prosvetnega društva v Sentvidskem okraju

Slovenska prosvetna društva povezujejo Slovence, kjer koli bivajo. Snuje se novo prosvetno društvo v Sentvidski mestni četrti v prostorih že obstoječega italijanskega prosvetnega

društva »Perossa«. Pripravljalni odbor se že v času pripravljanja dobro zaveda, da mora biti tudi to snujoče se društvo kulturno žarišče v svojem ožjem področju. Zato skrbi za prireditve že sedaj, ko društvo še ni formalno ustanovljeno. V četrtek dne 27. maja so prišli na pomoč tej snujoči se prosvetni matici dramska družina Sentjakobskega društva »Ivan Cankar«, sopranistka Rožica Kozem, gledališki igralec Ernest Zega in mladi pianist Aleš Curk, ki so nastopili s Cehovljevim »Snubačem«, recitacijami in solističnim petjem. Spored je zadovoljil precej številno občinstvo in mu pokazal pot njihovega bodočega kulturnega prizadevanja.

Na tej prireditvi je nastopila tudi pionirska družina iz Rojana z zborno recitacijo. Sledili sta še dve solistični recitaciji. Požvel sta vsa prireditve svetokriška in barkovljanska godba.

Nastop gojencev Dijaškega doma v Boljuncu

Nedavno tega smo poročali o nastopu pevskega zbora in domačega orkesterka gojencev dijaškega doma pri »Simonu Jenku«. V nedeljo je ta zbor s svojim mladostnim, zanosnim petjem z živahno občuteno interpretacijo pesmi navdušil naše ljudi v Boljuncu. Sodelovala sta to pot tudi dramska skupina z enodejanko »Snubač« Antona Cehova in z Nušičevim »Analfabetom«. Prireditve je bila zelo prisrčna in je nudila občinstvu obilo zadoščenja. Nastopi mladine osvežujejo naše kulturno prosvetno življenje. Obenem je bil izvoljen novi krajevni odbor Dijaške matice. Ustanavljanje, oziroma oživljanje že obstoječih krajevnih organizacij je naše sila važne in potrebne ustanove bo pospešilo naše delo med ljudstvom in poglabilo vzi med našimi prosvetnimi maticami, mladino in inteligenčnim naraščanjem.

Dramska predstava lonjerske mladine

V četrtek 27. maja je lonjerska mladina uprizorila igro »Tri sestre« v korist kongresa delovne mladine. To igro je lonjerska mladinska dramska družina igrala že lani. Za to predstavo je igro osvežila in opčila ter na novo zasedla nekatere vloge, ker so se nekateri prejšnji igralci preselili. V tej novi zasedbi so igralci igrali naravno in živahno in s tem je igra pridobila na življenjskosti. Zaradi skromnosti odrske opreme — oder je pač majhen — je ta dramska družina skušala povzdigniti slikovitost prizorov s kostumi. Obisk predstave je bil še precej dober.

Nastop pevskih zborov na taboru OF v Mavhinjah

Na ljudskem taboru Osvobodilne fronte so nastopili tudi razni pevski zbori, tako da je to zborovanje izzvenelo v lepo kulturno manifestacijo. Peli so zbori iz Zgonika pod vodstvom Hermana Miliča, iz Saleža pod vodstvom Obada Janka, iz Sempolaja pod vodstvom Zidariča Stanka. Nabrežinski zbor je nastopil skupno s škedenjskim, ker imata oba zbora istega pevovodjo, in sicer tovariša Milana Pertota. Vsi ti zbori so nam že znani in smo že večkrat ugotovili, da so rutinirani in da pojejo dinamično in dobro. Toda na tej prireditvi nas je zelo prijetno presenetil zgoniški zbor. S precej težko pesmijo, prepleteno z ločenimi vstopi posameznih glasovnih skupin in drugimi težkočami. Zapei so to pesem in še eno neverjetno precizno, prijetno, glasovno uravnovešeno, v pravilni interpretaciji in v pravilnem tempu in ritmu. Ta zbor je številno majhen in šteje približno 20 pevcev.

Na koncu so vsi zbori zapei skupno prvonojske pesmi, ki so mogočno zadonele na vaškem trgu in ki jih je množica navdušeno pozdravila.

13. junija VSI NA FESTIVAL NARODNIH NOŠ V LONJER

Priprave za to slovesnost in za ves sponed na tem festivalu, ki bo 13. t. m. v Lonjerju, so v teku. Na sporedu je med drugim tudi folklorni prizor »Na osmici«, kjer bodo prišli do veljave naše noše, naše šege in običaji, krepka, izrazita in sočna domača govorica naših ljudi, domači humor, razne ljudske modrosti, kot jih pozna naše ljudstvo na Tržaškem, naši stari plesi. Videli bomo v tej sliki, kako se naše ljudstvo vede, kaj ga zanima. Ta prizor bo verjetno po svoji slikovitosti in živahnosti prekašal folklorni prizor »Praznik ob morju«, v katerem je dne 8. marca, na dan svetovnega praznika žena, Justo

Košuta pripovedoval v svojem svetotrišnem narečju, kako so lovili »donfinas« in na katerem so stari in mladi pari zaplesali starostni balun in domači monjrin.

Pri mimohodu skupin v nošah bosta dva starejša okolitana zasvrala estare vižev.

Zbori bodo peli združeno po dva ali več skupaj. Tako nameravata nastopiti skupno svetotriški in lonjerski zbor.

Ta večja in zaradi svoje vsebine pomembna prireditev nam bo prikazala izsek iz življenja naših ljudi, kot so ga živeli nekdaj in kot ga verjetno živijo deloma še danes,

sicer morda res v nekoliko spremenjeni obliki, ker se noše pač ne nosijo več. Toda naši ljudje, naši ožanci, naše sčrte in botre prav gotovo še tuji dancu, pomodurnemu in trdem današnjem in lepšem ter lagodnejšem nekdanjem življenju, pa še danes katero zapojijo in tudi mladina se ne obotavlja, kljub težav, da je vajena nekih eksotičnih jazzov, zavrti se na domačem brjariju, v domačem vzdihu iz zvokih godbe na pihala, kjer ima klarinet prav važno vlogo.

Razumljivo je, da moramo s časom naprej, da kulturna vsebina iz preteklih časov živi v nas in mi čutimo, da je ne smemo zametavati.

4. maja 1943 so jugoslovanski partizani pri Javorniku v B. popolnoma razbili Italijane, ki se v neredu umaknili. S to je bila nekako zaključena doba trte sovražne ofenzive.

Toda na mesto Italijanov so prišli Nemci. Začela se je delo evražja divizija po skoraj mesecih mirovanja. Tako je jasno, da pripravljajo sovražnik ofenzivo v zvezi s pospešnimi pravami za drugo fronto.

8. maja je v Štepan Polju Kruševu bilo posvetovanje vrnega štaba NOV, kateremu so sodelovali vsi komandanti divizij. Izdelan je bil načrt nadaljnjih akcij, v kolikor ga seveda ne prekrizal sovražnik. Razprava je tudi o upravljanju prenosu evakuacije ranjenec.

Delavnost evražje divizije je stajala vse večja. Nemci so izvedli globoke prodore s čisto novo taktiko. Po dobro premišljenem načrtu so iz dneva v dan bolj zoževali obroč okrog jedra partizanov, v katerem je bil tudi glavni štab in AVNOJ. Sovražnik je padel s močno podporo topništva in letalstva in v vsakodnevni bah so imeli partizani težke gule.

23. maja se je mudil vrhovni pri Crnem jezeru, prisotna sta bila Tito in M. rko. V glavnem štabu pričakovali prihod Angležev. Glede na to, da se namreč odločijo, da potočajo z borbenimi skupinami se bori proti okupatorju in zato spustili na osvobodeno ozemlje; medtem ko sta že prišli

Kako je bil ranjen tovariš Tito

otirala zakasnitev prihoda angleške misije.

Končno so 28. maja ob polnoči štirimotorna letala Halifax od vrhla dolgo napovedovano misijo. Bilo jih je šest. Ko so se spuščali s padalom, je pihal veter s 70 km na uro. Nič se ni poskušalo. Ko se je izpuštil vodja delegacije kapetan Diken, ga je nek borec objel in mu dejal: »Dobro došli zavezništvi. Kmetje so jim prinesli kruha in mleka: že dolgo smo vas pričakovali, da daste priznanja naši borbi proti okupatorju, so dejali.

Cetrtek, 3. junija. Sovražnik stalno pritiska. Vreme je deževno.

Maršal Tito objasnjuje članu zaevniške misije kapetanu Stuartu vojni položaj. Vrhovni štab se je odločil za naslednjo odločitev: prva in druga divizija morata prebiti sovražni obroč na Sutjeski in Zeleni. Prva divizija naj likvidira Gorazde in naj se prebije čez progo Sarajevo - Višegrad. Druga divizija z vrhovnim štabom pa bi šla preko Treskavice na Bravinu. Tretja, sedma divizija pa bi ostala z ranjenci. S to bi ostal tudi ves AVNOJ.

Mrkal Klade, 5. junija, sobota. Koča in Peko sta prišla na posvetovanje k Titu. Padla je odločitev:

TITO IN RIBAR

Partizanske jedinice so nameravale prebiti obroč na severu, kjer se je zdelo, da je najmanj sovražnih moči. Po odredbi tovariša Tita je bila prva divizija poslana na severno fronto, da se približe k Pači. V naslednjih borbah je prva divizija popolnoma uničila skupino Nemcev. Ko je nastopil mrak, je izdal Tito novo naredbo, da morajo biti Nemci na severni fronti dokončno odbiti. Ob dveh jutraj so partizani začeli napad in do jutra so bili Nemci uničeni do poslednjega moča.

Položaj je zahteval nujen premik glavnega štaba. Toda ta premik je

kor je z nami. Greje si pri našem ognju odvečevanje roke in noge in posejemo z glavno, čudeč se, kam ga je zanesla. Na Durmitor! Da mu je pred letom kdo dejal kaj takega — pravi — bi ga proglasil za norca...

Kneževič, 31. maja 1943

Včeraj je bil dan Vladimirja Nazora. Njegov osemindesetletni rojstni dan.

Nazor je bil dobro razpoložen, ko je nekaj — dr. Ribar, Milutin, Simo, Vlado, Nuriša in jaz — prišlo v njegovo hišo, da mu čestitamo. Bil je svež, spočit in dobro prebran po napornem nočnem premisu. Rogoski nas je s tem, kar je imel: z dobrim krehom, kajnakom in črno kavo ali spreg (brez sladkorja, seveda).

Ta majhna proslava Nazorovega rojstnega dne je bila v znaku nepretrganega letalskega brnjenja in mitraljevskega in topovskega streljanja. Toda proslava je bila kljub vsemu vesela.

Za svoj rojstni dan, ki ga doživlja med partizani, v neki pusti vasici Crne gore, je Nazor napisal pesem, ki mi jo je dan kasneje bral z vidno vznemirjenostjo. Najprej jo je imenoval »Kmal 30. V.«, toda pozneje je nastov spreminil v »Požna obletnica«. To je ta pesem:

(Peta ofenziva). Sanje Vladimira Nazora je zelo težko. Pravi čudež je, da se na nek način more vzdržati te silne napore.

Planoviči, 2. julija

Iz Hrvatske so prišle vesti, da je bilo osnovano Zemaljsko anti-fašistično vijeće Hrvatske. Za predsednika je izvoljen Vladimir Nazor...

Vladimir Nazor se je zelo razveselil, ko je dobil polno aktivnost kot predsednik Zemaljskega vijeća.

Takoj je prijel za pero, da napiše svoj program Hrvatom...

Ko je včeraj prišel v našo hišo tovariš Tito s tovariši Markom Rankovićem, Rodkom Colakovičem, Janom...

Postojali so pesnika, kako z znanostjo bere pravkar napisan program, ki je bil pred pesnitvijo kot pa kak program. Toda vsebina popolnoma odgovarja času in človeku, ki ga je Nazor...

(Nadaljevanje na 12. strani.)

Nazor-poet in junak v parizanih

PO ZAPISKIH M. IVEKOVIČA

30. maja 1876 se je v Postirah na otoku Braču rodil hrvatski pesnik in sedani predsednik Prejidijske ljudske skupščine LR Hrvatske Vladimir Nazor. Studiral je v Splitu, Gradcu in Zagrebu. Kot profesor je služil na več slovenskih pokrajinah, to Nazor, ki je bil takrat že v pokolu, med prvimi odšel v partizane. Po velikem trpljenju se je zmagovito vojsko vrnil v osvobodjeni Zagreb.

Nazor je največji pesnik hrvatske Moderne. Govil je dramo, epiko, pisal povesti in liriko. Najvažnejše knjige so: Veli Jože (1908), Lirika (1910), Hrvatski kraljevi (1912), Nove pesme (1913), Istarske priče (1913), Pjesmi ljubene (1915), Medved Brada (1915), Uta Zlatokrla (1916), Stojmena (1916), Pjesme partizanov (1944), S partizanom (1945).

Nazor je predosem lirski, nad njegovim čustvom pa stoji razum, zato je njegov slog ponekod abstrakten, s simboličnim. Njegova prava je živahna in slikovita. V slovesno je prinesel motive iz slovenske mitologije, smisel za naravo, povečevanje zdravja in življenjske radosti. Pokazil je človekovo iskanje pravice in sreče. Pesnikova vera v bodočnost ljudstva je doblila potrdilo z narodno-osvobodilnim bojem, ki se ga je sodeloval pesnik sam udeležil, ga opoval v pesmi in opisi z našega časa.

Prinajmanj nekaj odločkov iz knjige Mladina Ivekoviča, sedanjega jugoslovanskega poslanika v Rimu, »Mladina zemlja« Knjižna je nekak dnevnik, zapiski iz IV. in V. svetovne ofenzive proti narodno osvobodilni vojski Jugoslavije.

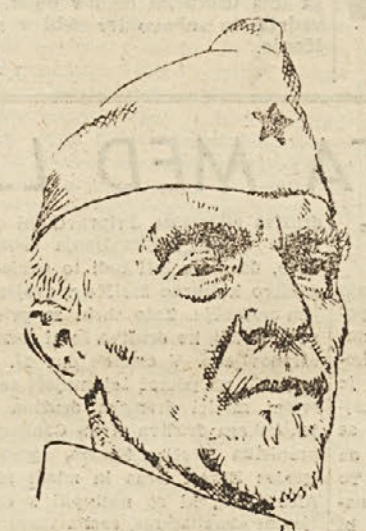
POT V PARTIZANE

V začetku januarja 1943 sta prispela v Bilhač Vladimir Nazor in Goran Kovčič.

Siljen starec, ta Nazor! S kolikšno lahkoto se je odrgal od svoje zgrebenosti udobnosti in kako junšče je pre-

filmov in končno kons rati. Prava mača čuda fotografirskih leč, ki omogočajo ostre slike celo s temi malimi kamerami.

Po opisanem načinu bo v bodočnosti možno zdravniške pregledati na pr. cele tetivke ljudi in potem urediti kartotekne vsebnice. Zdravstvena služba v službi ljudstva bo mogla na trdnj, podlagi pregledov vse ločene in v 2. borbo proti našemu najhujšemu sovražniku — tuberkulozi,

tu in časti, hoče pomagati oprati s hrvatskega naroda madež, ki ga napravili ustaški lopovi.

Tukaj bi bilo treba spregovoriti nekolič besed o onih književnikih in javnih delavcih, ki so na ta ali oni način prešli k ustašem... Vsi ti bi pri zadržali hrvatskemu narodu sramoto, če ne bi bilo svetlih imen naših padlih borec, Avgusta Cesarca, Hasana Kikića, Božidara Adžije, Otokarja Keršovanija, Pavla Markovca, žrtve krvavega ustaškega terorja. (Pisano v začetku 1943, pozneje je še marsikaj književnik in umetnik padel. op. ur.)

Nazoru na čast je bila v dvorani »Kloštra« v Bilhaču svečana akademija. Nazor je govoril z zanosom in duhovito povečevalo mladino in narodovo borbo. Goran Kovčič je tudi govoril in recitiral neko svojo izvrstno pesem.

Nazor si je zaželel partizansko uniformo in pištolo. V šali je sebe priimel s Čičo Jankom (Mošo), ki je manjši od njega, pa ma ne samo pištolo, temveč tudi puško.

»In če mora Moša nositi puško in pištolo, nar narej ga dorusaj vsaj za pištolo!« je govoril Nazor, ki nikakor ni hotel dopustiti, da bi bil Moša večji junak od njega.

Pavelčev minister prosvete je imel v Z. grebu govor, v katerem je trdil,

da so Nazora partizani ugrabili in da ga silijo, da daje neke izjave. Ta govor je poslušal Nazor kot gos. Tita. Mnogo je bilo veselja na račun minilostnega govora. Mar je še kdo v Zagrebu, ki veruje ustaškim bedastostem? Nazor je objubil, da bo poslal Pavelčevu ministru svojo fotografijo, na kateri je oblečen v partizansko uniformo s peterokrako zvezdo na kapl in s pištolo za pasom.

Iz Gračanice sem skočil na obisk k Nazoru, ki se je obenem z glavnim štabom nastanil v Gračacu, kakih pet kilometrov daleč od našega taborišča.

Nazor je dokaj oslabel. Naštevale je neke bolezni: mehur, naduha, slaba prebava, nespečnost. Čutil je silen apetit, toda ni smel jesti, držal je dieto. Toda poudarja, da ga bolezni ni porila, da je ostal veder, da ni klonil.

Velika neprimernost je ta Nazorova bolezen. Tudi Tito je zaskrbljen. Kakšna nesreča bi šele bila, če Nazor umre! Ne le da bi to bilo neprecenljivo izguba za nas vse, temveč bi njegovo smrt ustaški banditi izkoristili v borbi proti nam. Toda upajmo, da bosta vedri duh in vera pesnikova prebrodila tudi to krizo.

Z veseljem pripoveduje, kako ni njegovo bolovanje dosti delalo nadlego nobenemu premiku Vrhovnega štaba.

Kadar je treba iti pravi Nazor, tedaj obvišdam bolezen.

Ce bo treba, ga bodo naši borci prenašali na nosilih. Sicer sem prepričan, da bodo naši borci z veseljem stihili in da bodo ponosni, da nosijo Nazora.

Fotografiral sem Nazora pred njegovim minom. Pokril je svojo sivo glavo z mojo partizanko.

(Gračanica ob koncu februarja 1943)

Okrog poldne, ko smo se že povzpeli na visoke planine nad Taro, je bil odrejen daljši odmor. Tedaj se nas je nekoliko zbralo na neki planotici okrog Tita.

Tito je dobro razpoložen in se šali z Nazorom.

Tovariš Tito je zlasti pozoren do Nazora in skrbi za njegovo zdravje in trlesno moč Nazor ga obžuje in cenil nad vse. Tito se trudi, da bi pesniku olajšal »težobe partizanskega življenja in premikanja. Nazor ima za potrebo dva italijanska ujetnika, dobliva posebno dišno hrano in dva tovarna konja vlečeta vse, kar mu je potrebno. Za Nazora gonijo možno kravo, da mu je vedno zaželenca do voljna kolonija mleka. V vseh, kjer prenečuje, je treba po odredbi tovariša Tita najti žanj, če je kolikšna moč, posebno sobo. Tu mu postavijo njegovo zložljivo vrtno posteljo, na kateri se zelo udobno spi.

(Na Durmitoru). Tudi korenjak Nazor je z nami. Greje si pri našem ognju odvečevanje roke in noge in posejemo z glavno, čudeč se, kam ga je zanesla. Na Durmitor! Da mu je pred letom kdo dejal kaj takega — pravi — bi ga proglasil za norca...

Kneževič, 31. maja 1943

Včeraj je bil dan Vladimirja Nazora. Njegov osemindesetletni rojstni dan.

Nazor je bil dobro razpoložen, ko je nekaj — dr. Ribar, Milutin, Simo, Vlado, Nuriša in jaz — prišlo v njegovo hišo, da mu čestitamo. Bil je svež, spočit in dobro prebran po napornem nočnem premisu. Rogoski nas je s tem, kar je imel: z dobrim krehom, kajnakom in črno kavo ali spreg (brez sladkorja, seveda).

Ta majhna proslava Nazorovega rojstnega dne je bila v znaku nepretrganega letalskega brnjenja in mitraljevskega in topovskega streljanja. Toda proslava je bila kljub vsemu vesela.

Za svoj rojstni dan, ki ga doživlja med partizani, v neki pusti vasici Crne gore, je Nazor napisal pesem, ki mi jo je dan kasneje bral z vidno vznemirjenostjo. Najprej jo je imenoval »Kmal 30. V.«, toda pozneje je nastov spreminil v »Požna obletnica«. To je ta pesem:

(Peta ofenziva). Sanje Vladimira Nazora je zelo težko. Pravi čudež je, da se na nek način more vzdržati te silne napore.

Planoviči, 2. julija

Iz Hrvatske so prišle vesti, da je bilo osnovano Zemaljsko anti-fašistično vijeće Hrvatske. Za predsednika je izvoljen Vladimir Nazor...

Vladimir Nazor se je zelo razveselil, ko je dobil polno aktivnost kot predsednik Zemaljskega vijeća.

Takoj je prijel za pero, da napiše svoj program Hrvatom...

Ko je včeraj prišel v našo hišo tovariš Tito s tovariši Markom Rankovićem, Rodkom Colakovičem, Janom...

Postojali so pesnika, kako z znanostjo bere pravkar napisan program, ki je bil pred pesnitvijo kot pa kak program. Toda vsebina popolnoma odgovarja času in človeku, ki ga je Nazor...

(Nadaljevanje na 12. strani.)

Bakterije so silno majhna enostanična živa bitja. V življenju ljudi so zelo važna, ker povzročajo vrenje in gnilobo, kot paraziti v živem tkivu, pa razne nalezljive bolezni.

Kot enostanična bitja imajo bakterije seveda kar najbolj enostaven ustroj. Kljub temu imajo nekatere vrste izmed njih še posebno sposobnost, da oddajajo svetlobo. Bakterije so poleg neke vrste glivice edina živa bitja rastlinskega izvora, ki imajo to sposobnost. Oddaja svetlobe pri živalih pa je precej bolj razširjen pojav na pr. pri kresnicah, pri mnogoceličnih mehkužih in ribah globokega morja. Vendar so ugotovili, da se nekatere živali ne svetijo s svojo lastno svetlobo, temveč imajo na svojem telesu svetleče bakterije. Ugotovili so celo, da bakterije oddajajo svetlobo, ki jo uporabljajo živali in prodro do jasnih ve-

se svetijo na splošno trajno z mirno in enakomerno svetlobo v nasprotju z nekaterimi živalmi, ki svetijo le, če so razdražene.

Svetljenje bakterij in sploh vseh za to usposobljenih bitij je posledica neke posebne kemije splošne kisika, pri čemer imajo višje razvita bitja sposobnost pospešiti ali zavirati dovod kisika do svojih svetilnih organov ali do bakterij. Prava svetilna snov pa je tako imenovani luciferin, t. j. snov, ki jo znaajo znanstveniki proizvajati v laboratoriju v reagenčnih posodi združimo luciferin s kisikom, nastane tudi precej močna svetilba.

Svetloba bakterij je mrzla luč. V tem leži ogromna prednost pred vsemi svetilnimi pripravami, ki jih je izumil človeški duh. Je torej popolnoma neškodljiva, ne ogroža nobenega živali in prodro do jasnih ve-

večina energije spremenijo v toploto in le majhen del v svetlobo.

Za življenje svetlečih bakterij je potrebna nekakša maza vlažnosti in predvsem seveda kisik, ki pa zadošča že v neznahtnih količinah. Za bakterije v morju zadošča 2 milijarde delov morske vode. Zato včasih lahko uporabljamo te bakterije za ugotovitve prisotnosti najmanjših količin kisika.

Svetleče bakterije prodro vseh v tuje organizme in povzročajo pri njih nekako »svetlečo infekcijsko bolezen«, kar včasih opazimo pri mušicah.

Zaenkrat so vsi ti pojavi šele predmet znanstvenih raziskovanj. Mogote pa ni več daleč čas, ko se bodo z dognanji znanstvenikov pričeli okoliščati tehniki. Takrat bo morda nastopil popoln preobrat v tehniki osvetljevanja.

sta se zadržala nekje na Milinkladu.

Zgodaj zjutraj 9. junija so Nemci spet začeli toči. Izstrelki so padali okrog kolone, ki se ni umaknila, temveč le pospešila korak. Prišle so štuke in potem bombniki Dornier. Bombe so padale skoraj na vsak meter zemlje, podirale drevesa in dvigale dim. Bomba je padla poleg kirurške ekipe. Ranila je junaka bolničariko-doktorico Olgo. Ko so jo hoteli reševati, je dejala: »Pustite me, pojdit naprej, da vas ne ulovijo Nemci. Kolona se je hitro dvigala k Milinkladu. Vedno več je bilo ranjenec. Ponovno so prihajali bombniki in štuke. Ko se je nekoliko dvignil dim, je ležalo vse okoli polno trupel partizanskih junakov. Na fleh je ležal mlad borec šeste bosanske brigade brez obeh nog. Kri je tekla iz velikih ran kot potok in odzvala mlado bukovno listje, ki ga je strlela eksplozija. Niso mu mogli več pomagati. Ko je umrl, je zamahnil z roko in septaje dejal: »Živel Stalin!«

Nemci so hoteli na vsak način zasesti Milinklade in presekati partizanske sile. Nemško letalstvo je delovalo od jutra do večera in z bombami preoralo ves hrib. Nemci so toliko sistematično. Prvi val bomb so vrli na prvih 100 m, drugo na Angli in tako dalje. Tito, Marko in Angliji in še nekateri so bili kakih sto metrov od položaja.

Se nikoli niso bili jugoslovanski partizani v tako težkem kaotiku. Grozila je izguba večine kadrov.

Tito se je sprejel od stebra do stebra in govoril: Mi nismo zadnji pri našem prodoru. Z nami sta tretja in sedma divizija, že 5. junija je dobila sedma divizija nalogo, da z AVNOJ-em, Nazorjem in delom ranjenec pride z nami.

Tito je poslal radiogram diviziji, da je položaj zelo težak in naj se takoj odpravi na pot. Toda VII. divizija se več ne oplasi.

Tito se še vedno spremlja in govori: Dva tisoč pet sto ljudi je v nevarnosti. Ne smemo jih pustiti, toda tudi mi ne moremo dalje vzdržati te položaja, ker smo v nevarnosti. Sovražnik je zasedel oba bregova reke Tare. Ako proboj ne uspe, se bo treba boriti do poslednjega moča. Če tretja divizija zamudi, bodo Nemci popolnoma zaprli obroč.

Ko se je pomikala kolona glavnega štaba iz ožine Sutjeske pod Košurjem, so naenkrat odprli Nemci ogenj. Prve granate so udarile v dolino. Druge so padle še bliže, dokler niso zadeli kolono. Tito je bil na čelu, zraven njega je padel nek tovariš iz spremjevalnega bataljona. Kolona se je vrnila v jarek. Toposi so ušli. Tito, Marko in Angliji so šli naprej, drugi del kolone pa je zgubil zvezo. Po naporni poti se je kolona končno prebila do Milinklade v dolino Hrvatske. Siroka zelena dolina je bila polna partizanov. Megla se je dvignila in že so prišli nemški zrakoplovi. Tito in Marko

Podatki iz knjige V. DEDIJERJA

v redkem gozdiču. Med enim in drugim zračnim napadom je stopil k Titu komandant IV. črnogorske brigade Vukko Djurđević in mu je dobil navodila za razpored svojih enot, so se že pojavili novi bombniki. V gozdu ni bilo nikakega zaklona. Vsek se je umaknil, komor je mogel. Bombe so padale tako blizu, da so dvigale borce od tal. Ko se je dan razpršil, je ležal angleški kapitan Bill Stuart mrtve. Stal je za bukevijo in v glavo ga je zadela drobna granata. Drugi član angleške misije kapetan Diken je bil ranjen. Padel je spremjevalec maršala Tita Džuro Bujović, stari španski partizan, ki se je 22. meseca boril v ozadju. Francovski čet v Španiji. Padlo je še nekaj tovarišev iz spremjevalnega bataljona. Tovariš Tito se je dvignil. Iz rokavov mu je tekla kri. Drobne bombe ga je zadel v levo mišico. Tito ni sčel sukunja, niti si ni previl rane, temveč je samo naslonil roko na robove, pritrzan okoli vratu. Drugi del bombe bi zadel Tita v glavo, toda zraven njega je ležal njegov brat Luka.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Ko so oddali spremjevalnega bataljona prišli na Milinklade, so Nemce že ustavili. Položaje je držal bataljon X. hercegovačke brigade pod poveljstvom Vlade Se-garta.

Stran naših kmetovalcev

KMETOV ALEC

V JUNIJU

POLJEDELSTVO

Odstranimo žito s škarkami vse smetljive klase, toda ne raztresajmo jih med žitom, da se črni prah ne oprime zrnja na drugih klasih, s čimer bi bolezen samo razširili. To delo opravljamo, ko ni vetra. Proti koncu meseca se prične žetev ječmena. Za ječmenom lahko posejemo ajdo ali repo. Ob stalnem lepem in toplen vremenu bo tudi zgodnji krompir toliko dorasel, da ga bomo lahko zadnje dni junija izkopali.

Za zgodnjim krompirjem se jemajo lahko činkvanti, repo, ajdo ali posadimo krmno peso in ohrovt. Tudi turščico, namenjeno za zeleno krmo lahko sejemo po zgodnjem krompirju. Da obvarujemo krompir pred peronosporo, je dobro, da ga poskrbimo z raztopino modre galice in apna, kakršno rabimo za trte. Z vsemi njivskimi deli je treba čim bolj pohiteti, da ostane čim več časa za košnjo.

TRAVNISTVO

Košnja je pred vrati. Kosimo tedaj, ko je večina trav in detelj že odcvelo. Trave so sočne in lahko prebavljive samo do cvetja, v cvetju, ne pa komaj takrat, ko postajajo vedno bolj lesnate in neprebavljive.

Prav ničesar ne pridobimo, ako pustimo travo dolgo rasti; imeli jo bomo mogoče nekaj več, a ta večja količina ni toliko vredna kot zgubi krma na svoji redilni vrednosti.

Zdi se, da bo letos pri sušenju, vreme precej nagajalo. Pazimo, da bomo slabo posušeno seno spravili previdno, da se ne ugreje in vname. Tudi po dežju premočenemu senu preti nevarnost, da začne plesniti. Tako seno posolimo, in sicer na 100 kg sena 1/4 soli. Takoj po košnji lahko polivamo po travnikih gnojnico. Tudi umetna gnojila lahko trosimo po ravno pokosenih travnikih. Dobro gnojen travnik poplača stroške v obilni meri.

ZIVINOREJA

Glede zelenega krmjenja goveje živine isto, kar za maj. Pri krmljenju krav je treba posebno paziti, da dobivajo zeleno krmo enakomerno in redno. Teleta, ki so se skotila pozimi in spomladi, krmimo najbolj, ako jim pokladamo dobro seno in močna krmila. Puščajmo jih pridno v tekalnice blizu hleva.

Junij spada med vroče poletne mesece. Skrbimo za hlad v hlevu in varujemo živali pred nadležnimi muhami. Živina naj se pase le proti večeru in v zgodnjih jutruje živine, ki hodi redno na pastirjih urah. Po hrbtni koži goš, opazujemo spomladi in poleti polno izbočenih mest. V teh izbočenih mestih so ogrci govejega obada, ki uboge živali zelo nadlegujejo v svojem razvoju in pozneje kot obadi. Ogrce je treba odstraniti izpod kože z iztiskavanjem. letnem času senčno tekalnice, kjer prašiči morajo imeti v vročem pose po možnosti lahko tudi koplejo v hladni vodi. Ne sme manjkati prašičem tudi dobra pitna voda v koritu, da si lahko gasijo žejo vsak čas. Pazimo strogo na značajnost posode za krmo in na značajnost posode pa tudi na vsestransko snago v svinjaku, da obvarujemo prašiče pred kužnimi boleznimi.

VINOGRADNISTVO

Sedaj je v vinogradu polno dela. Najvažnejši opravili sta škropljenje in žveplanje, ki sta nujno potrebni. Izvršiti ju moramo v vsakem času, ne glede na to, če je morda trta v cvet. Če opazite grozdne molje v zarodu, pridajte brozgi za škropljenje tudi svinčni arzeniat. V juniju je potrebno tudi povezati mladje, da jih veter ne polomi. Za vezanje rabimo ličeje. Ob povežovanju odstranimo tudi nerodovitne poganjke.

Obilo vlage v letošnji pomladi je gotovo pospešilo našo plevela po vinogradih, zato ga bo treba opleti. Zaradi vlage bo letos mnogo trt, zlasti v ilovnatih tleh, trpelo na bledici. Druga dela v vinogradu so: zeleno cepljenje in zatiranje trtjena.

KLETARSTVO

Kdor še ni drugič pretočil svojega vina, naj stori to sedaj. V tem mesecu postane v kletih toplo in vina se lahko začne kvariti. Da to preprečimo, storimo vse, kar preprečuje bolezen vina. Držimo torej klet dobro zaprto, snažno in zažgimo večkrat malo žvepla v njej. Sodi naj bodo vedno polni in zato zalivamo vsak teden, seveda le z dobrim, čistim in zdravim vinom. Tudi na prazne sode ne smemo pozabiti, ter jih večkrat zadimimo. Za to rabimo le trakce ali pa kolačke na azbestu.

SADJARSTVO

Ko obirajmo češnje, ne hodi na drevo z okovanimi čevlji, ker to zelo drevju škoduje. Na mladih češnjah in zlasti na breskvah je videti mnogo listnih uši in mravelj. Proti tej golazni je najbolj učinkovito škropljenje s kvasijo. To so lesene trske nekega drevesa v Avstraliji. Teh trsk potrebujemo 5 kg na 100 litrov vode. Tekočino napravimo takole: Vzamejo 20 litrov vode in v njej namakamo 5 kg trsk dva dni. Nato tekočino odlijemo, dodamo pa še 80 litrov mrzle čiste vode. S to tekočino poskrbimo drevesa, da bo teklo od njih. Na drugih sadnih drevesih opazimo razne gosenice, ki žro listje in molje, ki kvarijo sad in ga napravijo črvicega. Proti tem škodljivcem škropimo s pol odstotno raztopino svinčene arzeniate v vodi.

VRTNARSTVO

Ko postanejo proste one lehe, na katerih smo pridelali zgodnjo zelenjad, jih obsadimo z zeleno, s čebulo, poletno endivijo, fižolom, repo, ohrovtom, zeljem, poznimi paradižniki in jesensko cvetačo, s poznim brokolom, jesensko in zimsko endivijo, ter z zimsko redkvijo. Za seme pustimo solato, ki ima največjo in najbolj trdo glavo. Vsako za seme odbrano solato zadržujemo s količino. Privzujmo kumare in paradižnike in poskrbimo jih nekoliko z raztopino modre galice in apna proti smodu. Če je vrt dober, ti ne bo manjkalo zelenjave.

CEBELARSTVO

Pozimi roji so malo vredni in čebelar najbolj stori, da jih prepreči. Ko se čebele pripravljajo na roj, pazimo, da nam roj ne ubeži. Prvi niso tako nevarni, toda družici, ki imajo mlado matičko, kaj radi odjadrarajo. Roje, ki so se uselili nizko, lahko otresemo naravnost v panj ali zabojček s srčnim zeljem (melasa). Duh tega zelišča čebelar ugaia; roj kaj rad zleze v posodo, ki diši po tem zelišču. Ko je večina čebel v zabojčku ali panju, ga pustimo nekaj časa na mestu, kjer smo roj ujeli. Ni pa dobro, da pustimo zabojček na tem mestu do večera, ker je premeščanje čebel v panj zvečer težje; razburijo se in rade pikajo, dočim so takoj po rojenju še vse v ognju rojenega nagona in ne pikajo. Ako pričakujemo roj, ne držimo križem rok, ampak pripravimo panj. Nikakor pa ne smemo postaviti vseh okvirjev v panj, ker bi potem čebele delale na vseh okvirjih, ne da bi katera popolnoma izdelale.

CVETLICARSTVO

Se je čas, da presadimo razne cvetlice, kakor: astre, balsamine, cinije itd. Mlade in krhke poganjke dalj privežujemo h kolom, da nam jih ne polomi veter. Pri vrtnicah odstranjamo poganjke na

Zatirajmo plevel

Plevel je prav vsaka rastlina, ne samo divja, ampak tudi koristna, ki raste na nepravem mestu. V ožjem smislu pa razumemo pod plevelom divje rastline, ki motijo rast koristnih rastlin in zmanjšujejo njivski in travniški pridelek.

Pridelek se zmanjša zaradi plevela, ki odvzema koristnim rastlinam hranilne snovi, vodo, svetlobo in prostor. Močno razraščeni pleveli črpajo iz zemlje več hranilnih snovi kot koristne rastline, posebno dušik in kalij. Tudi vode porabljajo znatno več, kar je nevarno na lažjih tleh. S plevelom se čisto zmanjša tudi kakovost žetve. Močno zapleveljenje je velika ovira za obdelovanje, žetev in sušenje pridelkov. Mnogi pleveli tudi prenašajo razne rastlinske bolezni in škodljivce, na pr. rje, listnih uši itd.

Naravno združevanje rastlin iste vrste pospešuje zapleveljenje. Posebno prijav naselitvi s plevelom dolgi odmorji med žetvijo in setvijo ter prazne, gole površine tal.

Plevelov je zelo mnogo vrst, tako da se mora na pr. ena sama vrsta koristnih rastlin braniti pred napadom celih skupin plevelov. Tudi posamezna vrsta plevela je bolj borben kot koristna rastlina, bolj se prilagodi tlom, hitreje raste, je odpornejša proti mrazu (slani) vlagi, suši in pomanjkanju svetlobe. Razen tega plevel tudi zgodi dozori. Plodšča kmalu razpadejo in ponovno se pred žetvijo okužijo tla. Mnoga plevelna semena lahko ohranijo kalivost leta in desetletja. Poleg tega ima posamezna plevelna rastlina navadno tudi nepri-

merno več semena kot koristna rastlina in tudi razmnoževalnih pripomočkov ima znatno več.

Iz vsega tega sledi, da je zelo važno, da se proti plevelu borimo. Zapleveljenje je lahko celo v najbolj skrbnem gospodarstvu razmeroma zelo veliko. Tla, na katerih je prav malo plevela, vsebujejo čisto še do 10 milijonov za kaljenje sposobnega semena, nič redkega pa ni število 100 do 200 milijonov na ha. Tudi o količini podzemeljskih organov navadno nimamo zadostne predstave. Na 1 ha površine so ugotovili več stolet korenin z več tisoč kilometri dolžine in več sto milijoni brstičev, sposobnimi za rast.

Kratkotrajni pleveli se navadno precej strogo držijo določenih skupin koristnih rastlin. Vzroki za to nam niso vselej jasni. Plevel se zelo razmnoži po večkratni zaporedni setvi žita. Mnogi pleveli se razvijajo ob ozimnem in jarem žitu ali skoraj ob vseh koristnih rastlinah. Skoraj neizčrpen vir zapleveljenja so tla. Vse, kar utnejuje koristne rastline, vodi do zapleveljenja: pomanjkljiva nega, trajna mokrota, zakislitev tal, napake pri obdelovanju, neuspešno zeleno gnojenje in zapleveljeno dozorele okopavine.

Cesto podcenjujemo tudi prenašanje plevelnega semena z vetrom, živalmi in orodjem. Tudi poplave so pogosto vzrok močnega zapleveljenja. S slabo očiščenim semenom koristnih rastlin pride v tla ogromna količina plevelnega semena.

Se v večji meri pa glejmo nevarna

vir plevela v slabi pripravi in uporabi hlevskega gnoja. Večino plevelnega semena v krmi živina ne zdrobi in ne prebavi, tako da pride nepoškodovano z nastiljem na gnojišče, kjer se njegova količina navadno še poveča z odpadki plevelov. Pri navadnem nalaganju gnoja na gnojišče se razvije toplota, ki ne zadostuje za uničenje kalivosti semena in tako lahko spravimo že z enkratnim gnojenjem več sto tisoč kalivih plevelnih semen v tla. Le če gnoj dobro stlačimo in se razvija toplota nad 40 stopinj C, ni te nevarnosti. V kompostnih kupih se skoraj nikoli ne razvije tako visoka toplota, ki bi lahko uničila nevarna plevelna semena.

Razlikujemo plevel, ki se razmnožuje s semenom, in koreninasti plevel, ki se razmnožuje s podzemeljskimi organi. Prvo skupino plevela, ki živi le kratek čas, zatiramo najupšeje tako, da preprečujemo razmnoževanje semenja. Večletni koreninasti plevel, ki ni vezan samo na razmnoževanje s semenom, zatiramo le tako, da poškodujemo ali uničujemo njegove vegetativne razmnoževalne organe, t. j. korenine, korenike, gomolje in čebulice. Močno se lahko ubranimo plevela tako, da sejemo le res dobro očiščeno seme. Odpadke mlačve in čiščenja semenja napravimo neškodljive, ako jih parimo, meljemo, uničujemo v hlevskem gnoju pri toploti nad 40 stopinj C ali posipamo z žganim apnom. Kompostu, katerega uporabimo v glavnem le na travnikih, dodajamo takih snovi, ki pospešujejo razkrajanje. Plevel, ki raste ob jarkih, ob robih poti in na ledinah (pranah), moramo pokositi vedno pravočasno, t. j. najkasneje ko cvete.

Tudi kolobar lahko zelo dobro služi za zatiranje plevela. Če ne sejemo na isti njivi zapovrstjo le žito, se zapleveljenje kmalu zmanjša. Ne smemo podcenjevati tudi dobrega učinka, ki ga ima pri izpodirvanju plevela gostota, hitro rastoče rastlinstvo (krmne mešanice, ogrščica, konoplja). Tam pa, kjer podnebje in tla otežkočajo borbo proti plevelu, se dobro izkaže gosta setev. Tudi gnojenje zmanjšuje zapleveljenje. Mnoga umetna gnojila, razen apnenega dušika tudi kalijeve soli in amoniakov klorid uničujejo plevelne kalle.

Zatiranje plevela z obdelavo tal

Obdelovanje tal nudi najraznovrstnejše možnosti za zatiranje plevela. Na dobro obdelanih tleh, kjer koristne rastline bujno rastejo, ni prostora za plevel in tudi nešeto že zrelega plevelnega semena pokopi zaradi živahnega delovanja talnih katerij. Vendar pa zatiranje bolje uspe v suhih legah in na peščenih tleh v dolgem poletju. Paziti pa moramo, da ne zamudimo pravega časa za zatiranje.

Da pa lahko semenski plevel ob pravem času uničimo, mu moramo olajšati in pospešiti kaljenje. To opravimo najlaže, ko tal še nismo posejali ali ko so koristne rastline še kolikor toliko neobčutljive. Takoj po žetvi potegnemo plitvo brazdo in plevelno seme, ki se je otrslo v tem letu in deloma tudi seme iz prejšnjih let, vzkali nakar vzrasli plevel z jesensko brazdo uničimo. Plevelno seme, ki pride z jesensko brazdo do površine tal, pripravimo s povlačenjem, da vzkali in ga uničimo.

Spomladi začnemo borbo proti plevelu z vlaženjem, preden se pokažejo klični lističi iz tal. Pri tem je potrebno počakati, da vzkali vse, kar je sploh pripravljenega za kaljenje, in po možnosti še enkrat povlačimo, sicer pa pobranamo. Po setvi zopet od tretjega ali četrtega dne dalje, preden setev vzkali, branamo in to ponavljamo toliko časa, dokler je še prvi list zavarovan s kličnim tulcem. V času, ko se razvijata prvi in drugi list, ne branamo. Brano uporabljamo ponovno, čim se list že dovolj ojača. Branamo lahko tudi peso in celo stročnice, če smo pri tem dovolj oprezní.

Zatiranje koreninastega plevela je odvisno od zatiranja oblike njegovih razmnoževalnih organov, ubranosti rasti in glbine podzemeljskih delov. Za vse te plevelne velja isto načelo: moramo jih stalno motiti in jim zmanjševati prilaganje in preprečevati nabiranje snovi. To jih slei ko prej izrpa.

nadaljevanje sledi.

Prečiščevanje trtnih poganjkov

Trtne poganjke krajšamo zato, da grozdje preveč ne debeli, da ni preveč v senci, da se sok, ki prihaja v trto, ne uporablja po nepotrebnem in da ga izrabijo oni poganjki, iz katerih nameravamo pridobiti bodoči trti palce in napenjalce.

Ko je trta že odcvetela in ko postanejo jagode precej debele skrajšamo vse one poganjke, ki so obloženi z grozdom in ki jih v bodoče ne bomo rabili za palce ali napenjalce, pri četrtem listu nad vrhnim grozdom. Ako odščipnemo poganjek, prevzame njegovo nalogo tako imenovani zakotni poganjek, ki je navadno tik glavnega poganjka. Če pa "zakotnika" ni, potem se razvije in požene gotovo oko, ki prevzame tudi vlogo prejšnjaja ves oni sok, ki je prej nasičeval odščipljeni poganjek, v grozdje in druge trtne dele. Takrat grozdje v nekaj dneh odeboli, listi postajajo veliki in temnozeleni.

Vinogradniki pozor

Vaše trte so v nevarnosti.

Sedanje pogosto se menjaajo vreme s soncem in dežjem pri toploti, ki presega 16 stopinj tudi ponoči, silno pospešuje širjenje trtne peronospore ali strupene rose.

Da bo škroplivo držalo bolje in dalj časa na listih, pripravljamo strokovnjaki primešati škropivo iz modre galice in apna (bordoška brozga) 100 gramov žveplenokislega amoniaka na vsak hektoliter škropiva. To naj bo tudi pravilno pripravljeno s pomočjo papirčka s fenoltaleinom. Eno in drugo, kakor tudi najboljšo galico, dobite v Kmetijski nabavni in prodajni zadrugi v Trstu in v Miljah.

deblu in koreninah. Vrtnece vzpenjalke poženejo dolge, toda krhke mladike; privežemo jih, da se nam ne polomijo. Take mladike nam daje prihodnje leto največ in najlepše cvetja.

Če napada vrtnece rožna plesen, jih poprašimo ob lepem vremenu z žveplenim prahom. Odcvetelo lepotočno grmičevje obrežemo, da bo prihodnje leto mnogo cvetja.

Sobne rastline postavimo na prosto in jih redno zalivamo. Posebno oleandri ljubijo mnogo vlage in sonca. Palme postavimo v bolj senčnat kraj in jih varujemo pred vročega popoldanskega sonca.

neskrajšani poganjki pa se krepkeje razvijejo. Nekaj dni potem, ko smo vršičke prikrasili, pa prihajajo na njih mesto novi poganjki. Sok, ki bi moral prehajati v trtne dele kot jih je določil vinogradnik, uhaja po nemarnem v nove vršičke; potrebni trtni deli pa zopet zastajajo v rasti. Da to preprečimo, nov poganjek zopet preščipnemo ali skrajšamo na dve oči. Pozneje zraste na tem zakotniku zopet eden ali dva zakotnika. Toda tudi teh ne smemo pustiti, da dalje rastejo. Če je en sam, ga zopet preščipnemo, če sta dva drug za drugim, zgornjega popolnoma odrežimo, spodnjega pa skrajšamo zopet na dve oči.

Večkrat pa se dogodi, da trtočre zgreši in preščipne poganjek, ki je z grozdom obložen, že pri prvem listu, ki je nad gornjim grozdom in da odščipne celo list, ki raste na poganjku, grozdu nasproti. To grozdu zelo škoduje. Če preščipnemo poganjek preblizu grozda ali celo list, ki je blizu grozda, uničimo trti oni važni del — listje — ki ima nalogo dovajati trti prebavljen sok.

Zakotniki niso le na oni. poganjkih, ki rodijo, ampak tudi na takih, ki so ostali neskrajšani ali na bodočih palcih in napenjalcih. Tudi ti zakotniki so trti le v škodo, ji odtegujejo sok po nepotrebnem. Zato moramo tudi te večkrat preščipniti ali skrajšati tako, kakor sem prej opisal. Če trte čvrsto poganjajo in če delajo poganjki preveč sence v vinogradu in so že do polovice olesneli, naj se skrajšajo v drugi polovici avgusta tudi do takrat še ne preščipnjeni poganjki ali bodoči palci in napenjalci za tretjino dolžine. Če te poganjke skrajšamo, imajo sončni žarki lažji dostop do trt. Les, ki je določen za prihodnje leto, dozor veliko prej, popolnejše in tudi očesa postanejo rodovitnejša. Kvarno pa je skrajševati te vrste poganjkov prezgodaj. Če preščipnemo preveč zelen poganjek, potem ta ne olesni, nastane pa nevarnost, da glavna očesa še isto leto poženejo. In če tudi ne bi pogonala, bi se pa lahko preveč razvila, zaradi česar bi pozimi pozebla.

Ako poganjajo trte prešibko ali če jih prizadené kaka bolezen, tedaj poganjke, ki so namenjeni v bodočem letu za palce ali napenjalce, nikakor ne skrajšamo. Pri takih trtah preščipovanje ni uместno; ker bi šibka ali bolna trta po takem delu še bolj oslabela.

Fronek

Iz zbirke novel Milana Puglja, ki jo je izdal Slovenski knjižni zavod

Fronek spi na skrinji pri peči. Pod sabo ima slamnico, pod glavo pernatu blazino, a noge ima zavite v rjavo odejo. Spi zleknjen na desno stran. Trebuh med odejo in rdečkasto srajčico je gol, desnica se vije okoli glave, da je zdravi, rdeči obraz kakor v okviru, a levica se izteza daleč od života, kakor bi spala sama zase. Pri nogah spi njegov beli mali kužek, zvit v klobčič. In o njem sanja Fronek.

Gre po zeleni poljski poti med travniki. a kužek se suče pred njim in se lovi za rep. Nato poskoči, zakadi se v travo in teče tako, da so prednje noge daleč spredaj, zadnje tako daleč zadaj, kakor bi se bile ločile od telesa, a beli trebušček polzi kar tako po travi kakor podolgovata žoga.

»Hi - hop!« zavriska Fronek, pa kužek prileti in začneta se loviti. Ko se ujameta, se zavalitav travo in poizkusita, kdo bo zmagal. Kužek grize in hlasta s črnim gobčkom. Fronek poprijemlje s spretnimi in naglimi rokami. Pa skočita spet na noge in tečeta tako, da se nič ne dotikata zemlje. Zdajci se prikaže črn kmet in zarohni: »Z mojega polja stran!«

Fronek prestrašeno zaječi, pogleda po temi in mane oči. Od časa do časa se posveti in nekaj škrti in prasketa. Fronek dvigne glavo in zagleda ves prestrašen mater, ki stoji v beli srajci tik mize in prižiga luč. Naenkrat je vsa soba svetla. Za vrati tiktaka ura, mati oblači belo krilo in gleda nanje. Vse je kakor navadno. Onostran mize na tleh ležita Marija in Tončka, druga za drugo sta obrnjeni proti steni in kratki kitici plavih las, povezani z rdečim trakcem, molita nazaj po vzglavju. Materina postelja je odgrnjena, odeja je visoko zgrbljena in se zdi zaspanim očem kakor rdeča gora, ki leži nekje daleč onstran stene in je belo obrobljena. Tik materine postelje stoji očetova. Oče je odet do polovice kosmatih prsi, ki gledajo iz odpete srajce. Obraz visi nekoliko nazaj, vrat je napet, iz njega štrli koščeno in črnksto jabolko. Usta so na pol odprta in sapa leti skozi nje in skozi nos in hrešči, kakor bi se nekje zadevala in ne mogla dobro sem in tja. Dolgi temni in sivi brki štrle na desno in levo, nos je velik in miren, čelo kakor odprto, a oči spijo tiho in zadovoljno.

Mati zaveže lase v ruto, obleče jopo, pogleda še enkrat na uro in stopi k očetovi postelji.

»Oče!« pravi in ga prime za brado. »Oče, štiri bo, vstati moraš.«

Oče zahrope še bolj, pa naenkrat je tiho, kakor bi več ne dihal. Odpre oči in se hripavo oglasí: »Je že čas? Čakaj takoj bom!«

Fronek gleda še na pol v spanju samo skozi ozko špranjo na očeta, ki se dviga. Njegova glava se mu zdi podolgovata kakor velika pesa. Nos je temnordeč in mesto enega praga jih ima deset. Tudi oči je toliko in čel. Roka pa, ki se opre ob odejo, je taka, kakršne še ni nikoli videl. Na sredini ogromno zapestje, okoli in okoli zapestja dlan, a dlani se drži toliko različnih prstov, da jih ni mogoče prešteti.

Fronek obrne na drugo stran in gleda v pol-

spanju kakor prej. Kamor se zagleda, spozna takoj obrise živalske ali človeške glave in vse so take, kakršnih še ni nikjer videl. Je na primer mačka, toda uhlje ima kakor svinja, je pes ali vrat ima kakor kokoš in je človek, toda brada, usta in nos so tako tesno skupaj kakor nikjer v naravi. Naenkrat pa gre preko vseh teh glav neskončno kosmata noga, za njo gre še druga in velikansko telo sede k njemu.

»Sinek,« pravi oče in pokrije goli trebušček, »ti boš zdaj edini možki pri hiši. Škoda le, ker si še tako majhen in ne veš ne tukaj ne tam, kako bi. Zato ni drugače, kakor da poslušaj mater in ubogaš vse, kakor ti reče.«

»Vi, vi,« zajeclja Fronek z zaspanim glasom »grete k vojakom. Imeli boste tako puško, ki res strelja. Boste pripeljali meni eno?«

»Veš, zakaj je narejena tista puška?« vpraša oče in odgovori: »Tista puška je narejena za to, da ubiješ ž njo človeka. In taka puška je grda, grozna. Kdor je dober, si je ne želi.«

»Toda, pravi Fronek, dvigne naglo glavo in jo podpre z drobno roko,« toda jaz bi ne ubil človeka. Ustrelil bi z njo vrabca.«

Oče hoče nekaj reči, a Fronek ga prihiči.

»Tudi vrabca ne,« popravi prejšnjo misel.

»Ustrelil bi z njo drevo.« A tudi zdaj ni zadovoljen in še enkrat popravi: »Ne drevesa, je živo. Ustrelil bi z njo star čevljev.«

Mati naenkrat zaihti nekje v kotu in vse je po sobi hipoma tako žalostno, kakor še ni bilo nikoli. Miza, stoli, postelje, omara, peč, strop, slike na stenah in stene same — vse se drži na njo. Kakor bi imelo vse to nekam skrita usta, pa bi se bilo bati, da jih na enkrat pokaše in razmeri.

Oče se ozre v isti kot, odkoder je prišlo ihtenje in zamrmra: »No, no!« Stane, gre k materi, ki zloni na zglavju njegove postelje, sklone nad njo in ji nekaj šepeta. Potem gre k mizi in pije iz skodelice, iz katere se kadi sopara. Ko je gofov, se obrne proti deklicam in kliče: »Alo, punčki moji, na noge, da vzamemo slovo!«

Obe okrogli in rdečelični glavici s plavima pikicama se dvigneta in četvero drobnih in zaspanih oči naglo pomežikuje.

»Otročički moji,« pravi oče, »zdaj pa bodite pridni in mater poslušajte. Kakor bo rekla, tako vse naredite. Če kdaj ne bo kruha, pa potrpite. Zdaj so hudi časi. Ne jokajte, ne delajte sile, kadar vidite, da ni. Tako pa z bogom.«

Poklekne in poljubi vse po vrsti: najprej najmanjšo Tončko, potem Marijo in na zadnje Fronka. In ko ga poljubi z mokrimi brki, ga stisne še enkrat k sebi in reče: »Bog daj, ti sinek moj, da bi se kdaj videla!«

Nato se nečesa domisli, seže v žep, prinese iz njega zavoj in ga razvija.

»Ni treba, ni treba!« hiti mati s slabotnim glasom. »Kaj boš pa ti na poti imel!«

Oče vzame iz papirja tri konce klobas in jih razdeli: en konec da Fronku, enega Tončki in enega Mariji.

»Zdaj pa grem, mati.«

Mati prileze iz kota, prime se ga in gre z njim

v vežo. Tam razjoče, kakor je niso otroci še nikoli slišali. Vrne se vsa obnemogla in zključena. Po cesti pod oknom odmeva trd moški korak in se gudi počasi v noč in tišino. To je oče, ki odhaja na vojsko.

Fronek sedi na skrinji, je klobaso, ali za drobne prsi ne drži silna žalost. Grize in grize, a iz oči mu polzijo solze in kapljajo na prste, na odejo in na klobaso. Kužek stane, se dobrika z tenkim repom in gleda s svojimi živimi črnimi očmi, ki se svetlikajo kakor oglje.

Mati sedi za mizo, zakriva obraz z dlanmi in tiho joče. Deklici jesta klobaso in ihtita, kakor čujeta mater. Fronek se ozre na vse in ko se uveri, da ga nihče ne gleda odkrizne naglo košček klobase, ga vzame iz ust in ga da kužku.

Na cesti se sproži ura in bije. Štiri je.

Po mestu so pričeli slaviti nekakšne daljne zmage. Po enkrat ali tudi dvakrat na teden so bile vse hiše okrašene z dolgimi širokimi zastavami, in so se počasi in veličastno majale. Marsikak večer je nenadoma zaigrala godba, ljudje so kričali živijo in po ulicah in cestah je križal vojaški spreved brez konca in kraja. Spredaj so šli tisti ki so nesli razsvetljene balončke, za njimi je hrumela in bobnela mnogoštevilčna vojaška godba, a za njo je korakalo vojaštvo, kakor bi bila vsa armada na ulici. Življenje pa je bilo slabše in slabše.

Za sam denar ni bilo dobiti nikjer ničesar več. Za vsako blago je bilo treba v prvi vrsti iz kaznice in potem šele denarja. Fronek, njegovi sestri in mati, vsi so bili po ves dan z doma in so čakali zdaj po hodnikih pred pisarnami, zdaj po pločnikih pred prodajalnami na izkaznice, oziroma na blago. Včasih za praznik, je odločila mati, da bodo kupili griljaj mesa in to zaradi tega, ker so zaradi slabe in pičle hrane vsi bledi in pešali. Takrat so se morali vdati v največje potrpljenje. Že popoldne pred tistim dnevom, ko so si namenili kupiti meso, je stala Marija pred mesarjevo kolibo, proti mraku jo je zamenila Tončka, zvečer je prišel Fronek in je spal s svojim kužkom pozno v noč.

Ljudje, tam zbrani, so si preganjali dolgčas s pripovedovanjem, palili so trske, sedeli, če ni bilo mokro in premrzlo, na golih tleh in čakali in čakali. Če je nastal kak nesporazum, kdo je bil prej tukaj in tukaj v vrsti, se je naenkrat pojavil stražnik in pretil, da bo vse razgal. Ljudje pa da si jih je bilo petdeset proti enemu, so navadno molčali, kakor bi bili vsi zvezani in brez moči. Bilo je čudno. Zaradi tega, zaradi česar zdaj ljudi hvalijo in slave, so jih takrat morili.

Fronek je stal tam s svojim kužkom. Stražnik je hodil okoli. Naenkrat se ustavi in vpraša: »Čigav je pa ta pes?«

Fronek se tako preplaši, da mu zastane sapa. Stražnik brene kužka, in odskoči daleč od vrste, stisne repek med noge, drži desno tačico k višku, gleda žurno na Fronka in rahlo cvili.

»Alo!« pravi stražnik: »saj res, še pse je treba pasti, posebno zdaj, ko sam nimaš kaj dati v usta. Kdo ga naj prime, kamen naj mu priveže na vrat, pa ga zakadi tja v vodo. Saj ni daleč.«

In res skoči po konci pobalin in teče h kužku.

Fronku je grozno kakor še nikoli. Mesto ene ga, zagleda pet stražnikov in pet pobalinov, zamahne okoli sebe z rokami in tako pretresljivo zajoka, da stopijo vsi bliže in pogledajo na tisti temni prostorček, odkoder prihaja obupni plač.

»Kaj pa je?« prasha žena.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

(Nadaljevanje s 8. strani)

Tito je prepustil Nazoru samemu, da odloči. Nazor je pristal, ker ima popolno zaupanje v Tita in ker ve, da »Tito ve, kaj delan.«

9. avgusta

Kakor sedaj, so je stvari, bomo Nazor, dr. Ribar in jaz verjetno jutri ob zori krenili s 1. dalmatisko brigado v zapadni smeri in pozneje se bomo oddvojili od nje, da pridemo v Hrvatsko (Liko).

Včeraj so nas obiskali sovjetski častniki.

Nazor je razigran.

Potregel je glave z jagodami in čajem in se z njimi pristržno razgovarjal o Rusiji, o Slovanih in o tem, kako je on še v mladosti kot študent pisal o Rusih in kako je vedno v njih gledal svoje najdražje brate.

To je bil Nazorov veliki dan, imenovani so ga vsebinski. A ne samo, da je v družbi Rusov prebil nekaj lepih ur, nego je tega dne dobil tudi svojo hišo.

S sekirami na ramen se je včeraj javilo pri pesniku pet partizanov: »Poslal nas je komandant Kosta, da vam zgradimo hišo.«

In čez nekaj časa je že odmevalo pet sekir v gozdu. Kot bi trenil, se je na odrejenem mestu dvignilo ogrod-

je gozdne kolibice. Se malo in postavljena je streha iz drevesne skorje, najzanesljivejša zaščita pred dežjem. Od strani gosto jelovo vejeve, ki varuje pred vetrom. Samo še tla lepo počištili in zravnati in — palača je končana. Princezo se Nazorovo posteljo in čok, ki služi za stol.

Spet sem postal hišni posestnik, je govoril Nazor navdušeno. Ta kolibica je več vredna kot trinadstropna hiša v Zagrebu.

Sedel je v svojo kolibo in užival.

12. avgusta

Dr. Ribar Vlado in jaz potujemo v smeri Prekaje. Vladimir Nazor potuje tudi v isti smeri, da se, čimprej bo mogoče, preseli v Hrvatsko, kjer bo prevzel funkcijo predsednika »Zemaljskog antifašističnog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (Z.A.V.N.H.-a) — Tovariši Tito, Kosta, Arso so prišli osebno se posloviti od Nazora in Ribarja.

Hodili smo deloma po cesti, deloma po kršnih, a še dovolj lahkih poteh, v polni mesečini z rednimi vojaškimi

odmorji; to noč okrog dveh je naša skupina prispela v Prekajo. Vladimir Nazor čedalje teže prenaša naše zadnje premike, čeprav niso več tako naporni kot nekdanji. To noč so Nazora dobršen del poti nosili z nosilnico. Komaj čaka, da bi prišel v Hrvatsko.

24. avgusta

Vladimir Nazor je bolan. Večji del poti od Prekaje od Bastasa so ga nosili kmetje na nosilih. Zelo je oslabil. Dravnik je predvčerajšnjim dogal lahek infiltrat na levi strani pljuč. Zaradi tega temperatura. Bati se je pljučnice. Vendar se zdi, da se stanje od včeraj popravlja.

Upamo, da bomo Nazora srečno prenesli v Hrvatsko, za katero on tako volestno hrepeni. V svobodni Liki, kjer bo rešen stalnih premikov in naporov, se bo lahko hitro popravil. V njem je mnogo življenjske sile in čudovite žilavosti.

Silna vročina nas ubija vse, a zlasti Nazora.

Otočac, 27. avgusta

Tudi Nazoru se je obrnilo na bolje...

Nosile so ga na nosilih čudovite srb-ske mladinke. Pele so kot da sploh niso čutile bremena. Ko smo jih vprašali, če so trudne in če jim je težko, so smehljaje se odgovorile, da so navajene nositi mnogo težje ranjence in bolnike. Ponosne smo, da nosimo starega in zaslužnega tovariša, pravi ena izmed njih, dasi ni vedela, da leži na nosilih hrvatski pesnik Nazor.

Bila je čudovita slika, ki se je bomo vedno spominjali. To je bil kar triumfalen zaključek velike Nazorove poti po gorah Črne gore, Sandžaka in Bosne. Nazorov prehod na Hrvatsko, po tolikih tegoba in trpljenju, po soncu, ki se je zdelo, da vilva novih moči in svatovsko razpoloženje nas vseh, a zlasti samega Nazora, to nam bo vsem ostalo nepozabno.

Nova ekipa mladink iz Boboljusk sestavljena iz štirih men je že čakala, da zamenja ono iz Bastasa in da ponese onemoglega Vladimira Nazora. In še naprej je pesem mladink spremljala njegovo triumfalno pot.

Ob štirih zjutraj (26. avgusta) smo

se spravili na kamion (Nazor v šofersko kabino mi smo ostali pa zadaj) in se odpeljali proti Otočcu.

Skupina mladincev se je zbrala okrog kamiona. Opazili so Nazora v šoferski kabini. Hitoma se zasliližjo vzklili:

Zivel Vladimir Nazor predsednik ZAVNOH-a! Veselje je sijalo z lic mladincev, veselo je Nazor mahal s partizanko. Spregovoril je nekoliko toplih besed, kar je mladina sprejela s še večjim navdušenjem.

In ne bi bilo konca navdušenim vzklikom in pesmim, da se nam ni mudilo v Otočac, kamor smo morali po programu dospeti okrog poldne.

Cim se je kamion ustavil pred hišo, ki je bila namenjena Nazoru, se je začelo zbirati ljudstvo.

Nazor je prišel, se je slišalo šepetanje.

Tu so Nazoru spontano pridružili prsne ovacije.

Zadovoljen in veder je Vladimir Nazor, predsednik Zemaljskega antifašističnega vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske, vstopil v svojo novo rezidenco, pred katere vrati je stal postavjen partizanski straža novega uglednega stanovanca.

Nazor je prišel domov.

MARIE MAJEROVÁ

ROMAN

Najlepši svet

14

Ni mogla doumeti, da je tako naglo izginil. Se vedno je gledala na stol, ko da bi še tam sedel. In skoraj bi bila padla v jok spričo tega, da je bila tako blizu cilja, a se ji je vendar ponesrečilo.

»Grobijan!« je zagrozila za njim. »Toda jaz nisem izgubila igre. Pride čas, ko bosta sliki mojli!«

In vrnila se je smehljajoča k sinu in Lenki. Obdarovala je Lenko z običajnim darom bogatih boter, z zlato uro, in jo odpustila z matersko nežnostjo. Lenka ji je bila všeč.

Roman je spremil gosta.

Stopila sta iz hiše.

Kakor bi bila slutila, kaj se dogaja v pisarni, je bila Lenka v majorčini hiši zelo zdržna. Dobro je vedela, da je gospod oče privolil v izdaje za novo obleko zanjo le zavoljo skritega načrta, ki ga je imel z majorko, in vse te komedije, kakor je Lenka v duhu imenovala birmo, se je udeležil samo iz koristoljublja. Ni ji bilo prav, da je postala neprostovoljno očetovo orodje, toda želja po novi obleki je bila močna in premagala vse. Zato je hotela vsaj sama v vili pokazati s svojim obnašanjem, da ne soglaša z očetom in da se njuna pota razhajajo.

In čudovito, nova obleka je vplivala na njeno duševno stanje. Njena utesnjenost je dobila krila, srce se je vroče širilo od koprnenja po svetu. Malo razkošja na njenem telesu je dalo novo smer mislim, jim vtisnilo tuje, skoraj grešno znamenje. Plaho je odgovarjala, ko da bi hotela skriti vse, kar se je dogajalo v njej. Roman jo je opazoval od strani.

Šla sta po ovinku, ne da bi tega opazila. Zelja po skupni družbi je to naredila. Bil je junijski dan, ki je budil v mladih ljudeh hrepenenje po sinjem nebu in samotni v zelenju. Šum v glavnih delih naselja jima je bil neprijeten.

»Šmarnica,« je rekel, »ste pobožni?«

»Ne preveč,« je odgovorila dekleča zamišljeno.

»Čemu ste potem šli k birmi in zvabili iz gospoda boga to dragoceno svetinjo?«

»Moj bog,« je pomislila Lenka, ne da bi ga gledala, »na meni je spoznal, da sem to naredila zavoljo nove obleke.«

Roman pa je takoj nadaljeval s posmehljivim tarnanjem:

»Nihče ne zna kaj pametnejšega nego pariti ljudi. Ženska ne sme hoditi v moški družbi, da ne bi vrabci na cesti takoj ščebetali o moštvi.«

»Ne hudujte se, šmarnica. Tudi vi se boste nekoč omožili.«

Zdrznila se je.

»Ne hudujte se, šmarnica. Tudi vi se boste

Od razburjenja ji je glas odpovedal in zahreščal, kakor da se ji je nekaj ustavilo v grlu. Ta zvok je bil tako podoben očetovemu glas, da se je Lenka ustrašila in se takoj pomirila, da bi mu vsaj v nečem ne bila podobna.

»To vsaka pravi,« se je zasmel Roman.

»Jaz pa nisem vsaka,« je odgovorila Lenka.

»Mogel bi reči, da tudi to vsaka pravi,« je rekel Roman še vedno v smehu, »ne bom vas ščeval, šmarnica. Če se nečete omožiti, prav nimam nič proti temu. Kaj pa boste počeli?«

»V tem tiči zajec!« se je znova razgrela Lenka. »Kaj bom počela, če se ne omožim?«

Sprva zadržana solza je zdaj kanila na belih muslin.

»Sama sebe vprašujem. Toliko nas je na svetu, da se vse ne moremo omožiti: kaj naj počne mo me, ki smo odveč?«

»Ali vi niste odveč, bodite uverjeni. Vem za

nekoga, ki bi vas takoj vzela,« se je Roman zdaj še glasneje smejal.

Lenka ga je pogledala tako očitajoče, da se je nehal smejati.

»Jaz čutim, da sem odveč,« je rekla s poudarkom. »Hotela bi študirati za učiteljico, hotela bi biti komu koristna, hotela bi se odlikovati...«

sedim v mlinu in krpam vreče. Doma ne vzdržim... gotovo utečem. Kam, ne vem. Kaj bom počela, ne vem. Hotela bi narediti nekaj lepega, vzvišenega, veličastnega, kar bi razveselilo množico ljudi. Tu delam samo neumne in nepotrebne reči in to mi je zoprno.«

»Razumem. Imate šestnajst let.«

»Sedemnajst in pol,« je rekla Lenka potrto.

»A niste pomislili, da bi utegnili hiti odveč tudi v vzvišenem učiteljskem poklicu? Danes, šmarnica, je sleherni človek odveč na svetu, če se ni rodil kot dedič velikega premoženja. Predstavite si, da ste študirali za učiteljico. Imate diplomo in spričevalo, sedite doma in čakate na namestitev. Delati ne morete, ker ste gospodična učiteljica.«

Usta so se mu vedno bolj krožila na smeh, Lenka pa ni videla tega, ker je hodila s povešeno glavo.

»Čakate leto, dve. Spričevalo brez prakse vam zapade, na koncu tretjega leta boste zadovoljni, če vas vzamejo židje za vzgojiteljico otrok. Če bi bil na vašem mestu, bi šel takoj tja.«

Lenka je vzdihnila.

»Svet je širok in jaz imam veliko poguma,« je odgovorila.

»Motite se, svet je majhen. Pogum vas zapusti pri prvem razočaranju. Vi bi bili morali prav za prav izpodmakniti stolčke obema sestram, ker ste najlepši. Zdaj vas je prehitela sestra, a to je sramota za lepoto.«

»Vi bi najrajši vsako žensko zaprli v kuhinjsko ječo, Turek,« se je zasmejala.

»Čemu govorite takoj o kuhinji? Če ne pomivate rada krožnikov, to še ne pomeni, da so vse ženske, ki kuhajo svojim Turkom vsak dan obedi, nesrečne. Vaša sestra Ana bo, mislim, zelo srečna kuhinjska jetnica.«

»Kajpak, Ana. Je med izvoljenimi in se čut poklicano. To je razlika,« je pripomnila Lenka.

»Nimate pravice do razlikovanja, ker ste udeleženi pri stvari. Samo jaz imam pravico videti razliko kot nepristranski opazovalec. In star izrek apostola Pavla o ženah bi toliko izpremenil, da bi rekel: »Lepa ženska naj molči v zboru.«

»Zdaj ste spet vi hudobni,« se je jezila Lenka.

»Takšen je torej svet. Ne veruje v boga in vara njegove služabnike, častite patre. Prepričan sem, da tudi šmarnica ne veruje v boga?«

»Verujem v dobro in zlo,« je pohitela Lenka z odgovorom. (Bila je vesela, da se Roman ni domislil obleke.) »Če je bog dober ali je dober bog, verujem tudi vanj. Zakaj povem vam, da včasih ne znam razločevati dobro od slabega.«

»To je tudi zelo težka reč šmarnica. Ljudje so zelo osebni v tem razlikovanju. Utegne se vam zgoditi žalostna stvar, da ne boste tega razumeli do smrti.«

»Mislila sem, da odrasli to vedo,« je rekla Lenka.

»Zvitoreпка! Danes so vas proglasili za odraslo, pa nič ne veste? Ali vam je sveti duh pozabil to prischpniti?«

»Kdo tedaj ve? Filozofi?«

»Niti trohice ne vedo o bogu! Čim bolj kdo razmišlja, tem manj ve. Kar se mene tiče, mislim, da o tem največ vedo najpreprostejši ljudje, ki imajo nepokvarjeno čustvovanje.«

»Vi mi torej tega ne morete povedati?« se je poredno zasmejala Lenka.

»Zlobnica!« je resno zmajal Roman z glavo.

»Toda povem vam nekaj drugega.«

»Kaj mi poveste?« ga je izzivala.

»Da ste prav zala v tej beli obleki, šmarnica. Od vaših stopinj veje dišeč vonj.«

Sonce se je upiralo v materine dušice in ko se je dekleca dotaknila s čevljkom cvetov, se je dvigal od njih oblak vonjave. Ni bilo neprijetno, kar je povedal, toda Lenki se je zdelo to odveč. Zato je molčala.

»To vam ni novo, kaj,« se je smejal Roman.

Ah! je zamahnila Lenka odklonilno z roko.

Roman si je to kretnjo razložil po svoje in pristavil:

»Ko da ne bi vedeli, da ste lepi. Vsaka si to misli, še več si misli, da je najlepša med vsemi. Pri vas pa je res tako.«

»O tem nič ne vem.«

»Zrcalo vam je gotovo veliko povedalo. Nevoščljivo zrcalo! Koliko bolečin prizadene vsem možem in mladeničem! Kolikokrat nam odvzame veselje, da bi vam povedali to veliko razodetje! Klepetavo zrcalo!«

»Kako morete vedeti, da se gledam v zrcalo?«

»Sem jasnovidec,« se je zasmel Roman.

»Je li dobro ali slabo gledati se v zrcalo?«

»Dobro, če imamo na nosu saje, a slabo, če imamo na njem bradavico.«

Prihajala sta na konec Hradčank, a pot je držala prav okrog Kaftankine hišice. Babica je sedela na pragu in pripravljala krmo za gosi.

»Jejhata,« je zašklepetala z bradico, »to je Lenka iz mlina z gospodom inženirjem! K ko lep parček!« je pristavila, kakor bi se z nekom menila. Medtem ko je babica hvalila njeno obleko, je dekleca pospešila korak in tako naglo tekla od tod, da jo je Roman komaj dohajal.

Ko jo je dohitel je vsa rdeča, a v dolgih, črnih vekah se ji je lesketala solza.

Roman se je pripognil in ji osuplo pogledal v obraz. Ali še preden je utegnil izpregovoriti, je rekla z zahriplim glasom:

»Pr tej priliki vam povem jasno, kaj mislim, da boste imeli vzrok jeziti se, če se boste hoteli jeziti. Vsaka lepa ženska se je hotela odlikovati samo iz ničumnosti, da bi si pokorila moža in ga podražila. Prav imajo preproste ženske, ki se menijo o lep zdravniči: Čemu neki je tej to potrebno? Čutijo, da im takle doktorica škoduje. Zakaj če bi bil tu zdravnik namesto nje, bi se utegnil ženiti s katero Samostojnost žena čutim kot nelep konkurenco.«

»Moj bog,« je zarnala Lenka, »je li svet zares samo zato, da bi se ljudje na njem ženili in možili?« (Zoprno so ji doneli v ušesih vsi pogovori o možnostih, ki jih je slšala doma sleherni dan.) »Na svetu ničesar, kar bi bilo bolj vzvišeno? Je, gotovo je, čutim to, ali ne morem tega povedati.«

»To je ideal,« je odgovoril Roman s šaljivo resnostjo, »ki ga slutite! Slehera stvarnost pa je zelo daleč od njega.«

»Mislite, da nikol ne dosežem ideala?« je plaho vzdihnila Lenka.

»Mnogokrat ima človek do njega zelo blizu. So trenutki, ko sluti njegovo prisotnost. A po večini izgubljajo čas in življenje z njegovim iskanjem celo najplemenitejši ljudje. Zakaj pa si vi, šmarnica, obremenjujete glavo s tako težkimi mislimi? Vi morate ljubiti svet, kakršen je. Je to bolj ali manj lep svet v vsem vsemrju, trdijo. Najlepše urejen, najprijetnejši, najpopolnejši svet, Ste slšali ali brali o kašnem lepšem?«

film

VAŠKA UČITELJICA

«Vaška učiteljica» je film o življenju preproste ruske žene Varvare Vasiljevne Martinove.

Sanjavo, miadostno naivno dekle je končalo gimnazijo in se odločilo, da gre kot učiteljica v zakotno sibirsko vas, zabite, zaostale, dorevolucionarne Rusije. Visoka dolžnost vzgoje miadine, delo za ljudsko prosveto, sta postala življenjski cilj skromne in vztrajne ruske žene. Globoka vera v pravilnost svoje stvari, ljubezen do ljudstva, veliko in čisto srce, vse to ji je pomagalo, da je premagala tako osebnostne nesreče, kot odpor sovražne okolice, odpor vsega sistema razredne neenakosti in družbenega zatiranja.

Po Veliki oktobrski revoluciji dobi delo Varvare Vasiljevne vseljudski, državni značaj in njeno življenje je polno radosti in ustvarjanja. Njeni učenci — otroci revnih kmetov — so postali napredni ljudje domovine, in vzgled njenega življenja vzpodbuja mlade sovjetske ljudi k velikim delovnim podvigom.

Osnovna avtorjeva pozornost je usmerjena na razvoj glavne osebe. Dejanje se razvija postopno in umerjeno od dogodka do dogodka. Vsak dogodek nosi v sebi dramatski spor, katerega reševanje da nove poteze značaju junakinje.

Ko zapro Sergeja Martinova, študenta revolucionarja, ki ga Varjenka ljubi, ostane dekle v sovražni okolici dožela samo.

Toda Varjenka ima dovolj moči, da se bori sama. Najde pot do srečnega otroka in odraslih. V zavesti odgovornosti do svojih učencev, ostane ponosna in čista v okolici pijanih in divjih kulakov, premaga prve neuspehe vaških otrok na poti k nadaljnjemu šolanju, kakor tudi največje nesreče v osebnem življenju: najprej zapor in potem smrt ljubljene moža. Ko mlada sovjetska oblast na široko odpira vrata šolstvu, postane Varvara Vasiljevna zanesljiv in deloven bорец boljševiške partije na vasi. Ne boji se groženj in ne kulaške krogle. Z njo so njeni učenci, mirno spremlja svoje učence na Domovinsko vojno, prepričana v njihovo pravično stvar in zmago.

Tvorci filma so se zavedali, da ne morejo prikazovati življenja svoje junakinje kot »privatno življenje«, zavedali so se, da je pot skromne sovjetske učiteljice, kot mnogih drugih preprostih sovjetskih ljudi, pot, po kateri je šla sovjetska država. Zato v njegovih plemenitosti in lepoti. Našli so mogočen izraz za resnično zgradbo o njegovem čudovitem življenju.

in delu. V usodi Varvare Vasiljevne in njenih učencev, vidimo usodo vsega sovjetskega ljudstva.

Ob koncu filma se posebno jasno občuti popolna, harmonična spojitve družbenega in osebnega življenja v enoto — idejno umetniško celoto.

V. Mareckaja je igralka kova, ki igra deklice, velike dame, tragične junakinje in osebe iz lahke komedije. S čudovitim mojstrstvom zna prikazati človeški lik v njegovem razvoju in rasti. Osupne nas, kako je mogla v istem filmu igrati sedemnajstletno dekle, mlado, zaljubljeno ženo, starajočo se vdovo in nazadnje še starko. Izkoristiti je morala celo vrsto barv, raznovrstnih intonacij, mirnih kretenj, da je mogla ustvariti vse te like. Še bolj izredno je to, kako enoten, resničen in harmoničen lik je ustvarila Mareckaja s tem, da je vsemu dolgemu življenju Varvare Vasiljevne dala osnovno značilnost — čistost srca. To ni samo zmaga igralskega mojstrstva, to je zmaga velikega občutja, katerega je sovjetski umetnik vključil v ustvarjanje lika sodobnosti. To je vera v resničnost čustev in misli junakinje, v veličino njenega podviga, v čistost njenega srca. To je zmaga talenta in metode, realistične metode sovjetske umetnosti, ki teži za tem, da ne samo prikazuje, marveč tudi ustvarja življenje.

Film «Vaška učiteljica» je velik uspeh sovjetske filmske umetnosti. Ta uspeh je načelne značaja. Ob prazniku tridesetletnice nove socialistične države na svetu, so izdelali film o preprostem sovjetskem človeku — graditelju socializma, ki je zgradil družbo, v kateri so osebni interesi nerazdružno povezani z družbenimi. Kratko — o človeku stalinske epoh.

V filmu Varvare Vasiljevne je združeno osebno in družbeno življenje. Zato je bilo mogoče prikazati življenje preprostega človeka v okviru velikih zgodovinskih dogodkov in nerazdružni zvezi s temi dogodki.

Plemenit in lep je lik preprostega sovjetskega človeka. Od umetnika ne zahteva niti romantične toge, niti herojske »koturne«. Samo resnico o sebi. Samo veliko srce občutiti to resnico, samo veliko mojstrstvo in navdih jo moreta izraziti.

Smirnova, Donski, Mareckaja so zamislili sodobnega junaka v vsej njegovi plemenitosti in lepoti. Našli so mogočen izraz za resnično zgradbo o njegovem čudovitem življenju.

TORTILJSKOL predmestje

JOHN STEINBECK

Ilustrira B. GROM

187. Tovariši so se oddahnili, se ozrli v nebo in bili veseli, da je sonce znova posijalo. Ko so zaslišali šum korakov, so se obrnili in zagledali Tita Ralpa in Dannyja, ki sta se bližala vsak z dvema zavitkoma pod zaduho. Danny je bil videti zelo utrujen; ko je odložil steklenice, je vzdihnil. 188. Tito Ralph je povedal, da je znova ušel iz ječe. Ko so tovariši izpraznili kozarce je Pilon rekel Dannyju, da je prišel Torelli z neko listino in jih hotel pregnati. »Si jo ti res podpisal?« »Ne« je rekel Danny. Nato je Danny potegnil iz enega zavitka 3 kure in sveže kruh. Pilon je začel iz navdušenja hvaliti Dannyja. Ta je v zadregi povsili oči in zamrmral: »Saj ni nič.«

Dannyjeva žalost in s kakšnimi žrtvami so tovariši pripravljali proslavo na čast Dannyju.

189. Danny se je vrnil domov zaradi izčrpanosti. Sončil se je, polegal in ni kazal nobenega zanimanja za življenje. Tovariše je začelo skrbeti. Začeli so mu pripovedovati največje neumnosti. Toda nič ni pomagalo. 190. Polagoma je dobra volja zapustila Dannyjevo hišo. Tisti Danny, ki se je prej boril, pil in užival življenje, je sedaj sedel pred vrati s skrčenimi nogami, s povešeno glavo. Pilon mu je ponujal vina, mu razlagal, kako trpe zaradi njega vsi tovariši. Danny pa je samo izpraznil kozarec in se znova zaprl vase.

191. Prijatelji so menili, da bi morda s kako proslavo spravili Dannyja v dobro voljo. Odločili so se torej, da si bodo denar za proslavo prislužili v tovarni ribjih konzerv in res se je kmalu po vsem Tortiljskem predmestju raznesla novica, da Dannyjevi tovariši delajo v tovarni. 192. Širile so se podrobnosti o pripravah na proslavo. Gospa Morales je namreč sprasila svoj gramofon. Gospa Soto je šla v kurnik z nožem, neka druga gospa je zamesila slaščice. Zvoki kitare in harmonike so napolnjevali ozračje.

Radio TRST

SPORED VAŽNEJSIH ODDAJ
RADIA TRST II
(Val. dolžina 203,6)

od 6 - 4 - 1948 do 12 - 4 - 1948
Slovenska poročila vsak dan
od 7.45, 12.45, 19.45 in 23.15.
Nedelja: 9.30 Kmetijska oddaja; 11.45 Nedeljska opoldanska glasba; 13.00 Glasba po željah; 17.00 To kar vsakdo rad posluša; 18.15 Otroški taboriški zbor iz Rocola; 18.30 Iz del Smetane in Fibicha; 20.00 Iz opernega sveta 21.00 Vesela oddaja.

Ponedeljek: 12.10 Pesmi jugoslovanskih narodov; 13.20 Mozartove skladbe; 19.30 Slovensčina za Slovence; 20.10 Pevski koncert baritonista Dušana Pertota; 21.10 Simfonični koncert.

Torek: 12.10 Ruska operetna in operna glasba; 13.30 Iz del Schuberta in Schumana; 18.30 Komorni zbor, dirigent Ubald

Vrabc: 20.00 Berezovski: Koncert za harfo in orkester; 21.00 Pester večer.

Sreda 12.10 Priključene češke melodije; 13.00 Glasba po željah; 17.30 Ljubavni dueti iz oper; 18.45 Narodne pesmi poje Almozlin Olga; 20.45 Simfonična glasba; 22.30 Zabavni orkester.

Četrtek: 13.30 Operne uverture in fantazije; 19.00 Slovensčina za Slovence; 19.15 Pojejo »Fantje na vasi«; 21.00 Radijski oder.

Petek: 13.00 Glasba po željah; 13.40 Samospjevi za glas in klavir; 18.45 Grieg: Sigur Josalfar; 20.00 Klavirski koncert.

Sobota: 13.00 Solistična glasba; 13.40 Partizanske pesmi; 18.45 Schumann: Sonata v a-molu za violino in klavir; 20.10 Operne arije; 20.45 Slovenske narodne izvajajo Vaški kvintet in Slavica Batistuta.

ŠAH

Lepo priznanje
jugoslovanskim šahistom

V Stockholmu se bo pričel 15. julija t. l. internacionalni turnir, za katerega je kvalifikacijska komisija FIDE sestavila listo 20 najboljših šahistov vsega sveta. Razen zmagovalcev severnoameriške, evropske in skandinavske cone — Kashdan (ZDA), Janovsky (Kanada), Beck (Finska) in O'Kelly (Belgija) — bodo igrali še 1. Najdorf (Argentina), 2. Boleslavski (SZ), 3. Staniberg (Argentina), 4. Flohr (SZ), 5. Szabo (Madžarska), 6. Kotov (SZ), 7. Ragozin (SZ), 8. Pachmann (CSR), 9. Denker (ZDA), 10. Bondarevski (SZ), 11. L. Steiner (Avstralija), 12. Elisaskes (Brazilija), 13. Bronstein (SZ), 14. Trifunović (FLRJ), 15. Gilgorič (FLRJ), 16. Tartakower. Med 14 rezervami so še 4 sovjetski šahisti, 1 Jugoslovian (Pirc), 2 šveda, 1 iz ZDA, 1 Francoz, 1 Anglež, 1 Cen, 2 Argentinca, 1 iz Peru, 1 Danec, 1 Norvežan in 1 Kabanec Kot vidimo, pomeni udeležba dveh Jugoslovianov na takem turnirju veliko priznanje jugoslovanskemu šahu.

V 13. kolu turnirja za svetovno prvenstvo se je med zmagovalcem turnirja Botvinnikom in Smislovom razvila zanimiva partija. Zmagal je Botvinnik, ki je igral v velikem stilu ter dokazal, da je naslov svetovnega prvaka zaslužil.

Sicilijanska obramba

Bel: Smislov, crni: Botvinnik, 1. e2-e4, 2.c7-c5, 2. Sg1-f3, 3.b2-a3, 3. d2-d4, 3. c3-d4, 4. Sf3-d4, 5. Sg8-f6, 5. Sd1-c3, 6. d7-d6,

6. Lc1-g3 — — — Crni mora točno odgovorjati, sicer pastaneta poteza zelo nevarna. 6. — — —, e7-e6!, 7. Lf1-e2, Lf8-e7, 8. 0-0, 0-0, 9. Sd4-b5, a7-a6, 10. Lg5-f6, g7-f6. Crni ima oslajljeno kraljevo krilo, dobil pa je močan center. 11. Sb5-d4, Kg8-h8, 12. Kg1-h1, 118-g8, 13. f2-f4, Lc8-d7, 14. Ld2-f3, f4-e3, 15. Sd4-c6, — — —. Beli se boji znanega manevra v sicilijanski obrambi s konjem Scb-a5-c4, pa ga zato menja. 15. — — —, b7-c6! To je boljše kot Lc6, ker je s tem ojačil svoje središče. Crni ima še dva lovca, ki lahko nevarno podpreta napad črnih kmetov v središču. 16. Sc3-e2, d6-d5, 17. f4-f5, — — —. Beli noče začeti z napadom na kraljevo krilo, ker je črno središče premočno in pride črni prej do napada. S to potezo je beli samo odprl črnemu lovcu diagonalno. Vse kakor ima črni še prednost. 17. — — —, Dd8-c7, 18. c2-c4, d5-c4, 19. Dd1-d4, c6-c5! S tem odpre še drugemu lovcu pot do igre. 20. Dd4-c4, Le7-d7, 21. g2-g3, Ld7-b5, 22. Dc-c4, e6-f5! Stopl c8 bo igral na e liniji važno vlogo. 23. e4-f5, Tc8-e8. Vse črne figure so aktivne. Beli ima že težavno igro. 24. Tf1-f2, Tc8-e3, 25. Lf3-g2, — — —. Nevarno bi bilo Se2-c3 zaradi Tf3-f1. 26. Tf3-c6, 27. Se4-d7, 28. Te1-f8, 29. Tf3-c6! z močnim napadom. 25. — — —, Dc7-e7, 26. Se2-g1, — — —. Na 26. Sc3? sledi Td4+. 26. — — —, Lb5-d3, 27. Dc-d2, c5-c4, 28. Tf2-f3, Tg8-e8, 29. Ta1-d1, Ld6-c5. Beli ima že izgubljeno pozicijo. Botvinnik zelo hitro razruši siabo belo kraljevo krilo. 30. b2-b3, Tc3-e1, 31. b3-c4, Ld3-c4, 32. Lg2-f1, — — —. To je edina obramba ali mora dati zato kvaliteto. 32. — — —, Te1-d1, 33. Dd2-d1, Tc8-d8! 34. Dd1-c2, Lc4-d5, 35. Dc-c3, Lc5-d4, 36. Dc3-d3, — — —. Lovca ne sme vzeti, ker izgubi z Lf3-f4 damo. 36. — — —, Dc7-e3, 37. Dd3-c3, Ld4-e3, 38. Lf1-g2, Ld5-f3, 39. Lg2-f3, Td8-d2, 40. Sg1-e2, Td2-a2. Beli se vda. Svetovni prvi je to partijo igral izredno močno in dosledno.

Ing. Sikošek Boris

ŠPORT

Zmaga Ponziane in nekaj misli o lepem športu

V svoji zadnji tekmi na domačih tleh za jugoslovansko nogometno prvenstvo so Lj. Ponziane sprejeli v goste «Spartak» iz Subotice. Spartak je na zadnjem mestu na lestevici in je igra s Ponziano pomnila zanj zadnjo možnost, da si izboljša položaj. Tega so se gostje zavedali in že v začetku igre močno pritiskali na vrata Ponziane. Tekma je takoj dobila izrazito značaj borbe za točko na škodo levega nogometa. Takoj v začetku se je Spartak bolje znašel. Zoga je točno romala od gosta do gosta in vrata domačih so bila čisto ogrožena. Spartak je predvsem po zaslugi srednjega krilca ter obeh zvez v napadu smotno gradil napade, Ponziana pa se je le branila in nikakor ni mogla iz apatičnosti, ki je bila vidna pri nekaterih igralcih. Boljša igra je Spartaku prinesla dva lepa gola.

2:0 za goste, ki še vedno napadajo, čeprav popuščajo. Tudi Ponziana prehaja pogostejše v napade, saj tudi ona potrebuje vsaj eno točko, da si zagotovi nadaljnji obstoj v jugoslovanskem nogometnem prvenstvu. V 39 minuti zabije Colombin gol, potem ko se je oster strel Stivolija odbil od droga.

V drugem delu igre prevzame iniciativo Ponziana. Domači kmalu dosežejo nekaj kornejev, v 20 minuti pa spet Colombin preigra vratarja gostov in izenači. Igra postaja odsej groba. Gostje hočejo na vsak način izsiliti zmago, postajajo nervozni in delajo nedopustne napake. Sodnik v svojih odločitvah ni točen, kar gostje pa tudi domači izkoriščajo za medsebojno prepiranje. V 34 minuti pade iz nejasne situacije tretji gol za Ponziano, ki ga pa gostje nikakor nočejo priznati, ker je bil njihov vratar nekaj trenutkov prej poškodovan. Nastane zopet prepiranje, toda sodnik ostane pri svoji prvotni odločitvi. Do konca se rezultat ne izpremeni.

Sedaj pa še nekaj o tekmi, kar bom povedal kot ljubitelj lepega športa. V Trstu imamo priložnost gledati nogometne tekme dveh športnih sistemov. V Italiji je nogomet, kot marsikatera druga športna veja, poklic nekaterih ljudi — pravimo, da so nogometaši profesionalci. Nogometaši so plačani in jih društva, oziroma lastniki klubov, prodajajo in kupujejo kot blago. Vrednost igralca seveda ni odvisna od lepote njegove igre ali od njegove športnosti, temveč od efekta njegove igre. Sport je tako potisnjen v ozadje, v ospredje pa stopa čisto navadna gonja za čim večje dohodke posameznega igralca. V takih okoliščinah postaja igra groba, grda in stremi le k temu, da uniči nasprotnika, če ne gre zlepa pa zgrda.

V Jugoslaviji je nasprotno šport na amaterski podlagi. To pomeni, da se ljudje ukvarjajo s športom za razvedrilo, za krepitev telesnih moči in za plemenito merjenje medsebojnih zmognosti posameznikov in skupin. Na tej osnovi postaja športno udejstvovanje masovno, kar le krepi pravi smisel do športa. Tudi nogomet je amaterski. Prav zaradi tega smo doslej vedno na tekmah med domačo Ponziano in gosti iz Jugoslavije videli pri gostih lepo, disciplinirano in tovariško igro, ki se je dokaj hitro preselila tudi v domačo enajstorico. Predvsem tako si lahko razlagamo, da smo pri tekmah za jugoslovansko ligo večkrat videli od slabših klubov veliko lepši nogomet, kot pa pri igrah renomiranih italijanskih moštev.

O zadnji tekmi med Ponziano in Spartakom pa tega ne moremo trditi. Igra je bila groba, polna nešportskih potez gostov in domačih. Ne mislimo ugotavljati, kdo je z grobo igro začel in zakaj je začel. To za ljubitelja lepega športa ni važno, kakor ne bi smelo biti važno za igralce. Mogoče je sicer, da je vsa grobost šla na rovaš odločilne borbe za točko, morda tudi, da je bil nešportskih izgledov kriv sodnik, ki je s svojimi odločitvami oškodoval predvsem goste. Ne prvo ne drugo ni in ne more biti vzrok za grobost.

Kot gledalec nedeljske tekme mislim, da smem povedati svoje mnenje, posebno ker je to bilo mnenje tudi mnogih drugih na nedeljski tekmi. Nikjer v našem športnem udejstvovanju ne smemo dopuščati nešportskega ponašanja, kjer pa se to dogaja, je treba izkoreniniti z odločnimi in ostrimi kaznimi.

NIKOLAJ KARAKULOV, ODLICNI SOVJETSKI KRATKOPROGAS.

Nizek nivo evropskega tenisa

Pod zgornjim naslovom je v lju-bljanskem fizikurnem tedniku «Polet» objavil inž. Mirkovič Dragutin zelo zanimive ugotovitve ob teniskem dvoboju Jugoslavija - Italija, ki jih prinašamo skoraj v celoti.

Ceprav sta Cucelli in Del Bello zaslužen zmaga v tem dvoboju, vendar njuna zmaga ne pomeni, da sta bila veliko boljše od obeh naših igralcev in da sta prikazala igro, ki bi odgovarjala kvaliteti evropskega tenisa, posebno v takem tekmovalstvu kakor je tekmovalstvo za Davisov pokal. Nasprotno, prva dva dni je bil najboljši igralec Mitič, ki je daleč prekosil oba italijana in svojega soigralca v igri parov Palado.

Toda če presodimo igro vseh štirih igralcev dvoboja Italija - Jugoslavija, moramo ugotoviti da daleč zaostaja za partijami, ki so jih svojčas dajali evropski igralci v tekmovalstvu za Davisov pokal in na raznih teniških turnirjih. Ljubiteljem teniskega športa, ki niso prisostovali tekmam v Zagrebu, bo namreč težko razumeti kako

je mogoče, da italijanski igralec št. 1 Cucelli, ki je letos na pokritih igriščih v Milanu z lahkoto premagal oba naša igralca, nato pa na odprtih igriščih na raznih turnirjih renomirane nasprotnike kakor sta Drobny, Ashboth in drugi, v takem odločilnem dvoboju za Davisov pokal z lahkoto izgubili ne samo proti Mitiču temveč tudi proti Paladi, ki je letos menda zadnjič branil naše barve v tekmovalstvu za Davisov pokal. Se bolj težko pa bo razumeti kako je mogel Del Bello tako prepričljivo premagati Mitiča, ki je v celotnem dvoboju pokazal najboljšo igro in bo lahko še uspešno igral nekaj let za Jugoslavijo v tekmovalstvu za Davisov pokal, če se bo resno pripravil kakor letos in če bo bolj resno, premišljeno in pametno nastopal proti vsem svojim nasprotnikom, boljšim in slabšim. Končno bo težko razumljiva današnja zmaga Palade nad Cucellijem, posebno po tako slabi igri proti Del Bello, katerega bi bil prvi dan lahko premagal, ker je ta igral kar povprečni tenis in še v slabši igri drugega dne v parih, ko je bil Mitiču tako rekoč bolj v napoto, kakor potreben soigralec. Vse to pa bo lahko razumljivo, če ugotovimo da je povojni evropski tenis padel daleč pod nivo predvojnega in so posamezne zmage sedanjih najboljših evropskih igralcev drugega nad drugim le slučajne, odvisne pač od razpoloženja in dneva, ki je zdaj srečnejši za te, drugi za druge. V potrdilo te trditve, da je namreč sedanji evropski tenis pod višino predvojnega, naj spomnimo naše bralce na dejstvo, da se nad 30 let stari teniški igralci ne samo niso mogli upirati mlajšim močem, temveč niso mogli niti slediti in so morali prepustiti mladim igralcem, da nastopajo namesto njih v težkem tekmovalstvu za Davisov pokal. Zda po vojni pa še vedno za posamezne države tekmujejo v najtežjih tekmovaljih stari, predvojni igralci, ki predstavljajo višino evropskega tenisa, seveda odgovarjajoče svojim močem, zaradi česar je razumljivo, da ta tenis ne more biti na višku. Zaradi tega mora veljati posebno za nas, da prekinemo dosedanje prakso in se končno odločimo za mlajše moči, katerim moramo posvetiti vso pozornost, jih čim bolj pripravimo, za uspešno zastopanje naše države tudi v tej fizikurni panogi. Takih moči pri nas imamo in upamo, da se bodo dobro izkazale ob našem preizkušenem in še vedno dobrem Mitiču. To sta najbolj dokazala ljubljanski igralci Suhar na lanskeletnem mladinskem državnem prvenstvu in zagrebški igralec Branović, ki je v kvalifikacijskih tekmah premagal vse naše igralce.

Mednarodno priznanje tržaškega olimpijskega odbora

Pripravljalni odbor tržaškega olimpijskega odbora je prejel iz Helsinkov pismo od tamkajšnjega olimpijskega odbora, ki bo priredil olimpijske igre leta 1952 na Finskem. Da se je ta odbor obrnil na tržaški pripravljalni odbor, je znamenje, da je naš odbor v svetu priznan in upoštevan. Le v Trstu tudi pri športu ni mogoče doseči enotnosti zaradi tistih, ki jim je tudi šport sredstvo šovinizma.

Madžarski plavalci so odlični

Madžarski plavalci so postavili nedavno nekaj odličnih rezultatov. Szatmari je plaval 200 m in prosto 2:11,6. Nijeki pa 2:13,2, kar je tudi boljše od dosedanjega rekorda (2:13,4), ki ga je postavil Csik, zmagovalac na 100 m na olimpiadi I. 1936. Drugi rekord je dosegla Eva Novak, ki je 100 prsno preplavala v času 1:20,6.

Balincarji organizirajo turnir za prvenstvo Tržaškega ozemlja. Vpisovanje je do 7. junija na sedežu ZDTV turnir sam se bo pa začel v nedeljo 13. junija.

ZA BISTRE GLAVE

DOPOLNJEVALKA

M — — — — — A kraj v Istri,
— M — — — — — A plin,
— — M — — — — — A pijača,
— — — M A — — — — slovenski književnik (16. stol.),
— — — A M — — — — trčenje,
— — A — — — — M — — — moško ime,
— A — — — — — M — — — razgled,
A — — — — — — — M letališče.

Namesto črtic postavi črke: A A A A A A A B D D D
D E E I I I I I I J J K K L L L L N N N N
O O O O O O P R R R R R R R T T V.

Rešitev ugank št. 67

Križanka: Vodoravno: 1) kmet - silos, 2) Ulrik - Erna - os, 3) akt - Eneo - uk, 4) Ida - osem - KNOJ, 5) Andrej - Ural, 6) Ren - oda, 7) smel - krassen, 8) vran - kriv - dar, 9) ej - kros - vik, 10) predlog - plug - satir, 11) atlet - komat.

Sifirana anekdota. Ko je kiparju Falconetu, ki je napravil kip Petra Velikega, carica Katarina II. podelila naslov «Višokorodni», je ta dejal: «Ta naslov mi dobro pristaja, kajti rodil sem se na podstrešju».

IZID ŽREBANJA

I. KRALJ ANICA, Trst, Dijaški dom; VOGRIC KATARINA, Tolmin Skalarjev trg 1.

II. PEKLE LJUDMILA, Ljubljana, Detelova 4; SENICA MIRANDA, Trst, Dijaški dom.

III. URSIC JOŽE, Opčine; BORDON MIRO, Sv. Peter na Krasu.

Kupon št. 70

za nagradno tekmovalstvo
Ljudskega tednika

Ali bo nazadnje Dreher še prvak?

V četrtak so društva odigrala nekaj zaostalih tekem. Presenečenje je prinesla tekma med Skednjem in Sv. Ano. Ta si z zmago (2:0) nad Skednjem sicer ni posebno pomagala, zadovoljen pa je gotovo Dreher kot najresnejši tekmeč Skednja za prvo mesto. Sicer je še Ponziana premagala Tovarno strojev (3:2), Costalunga Umag 3:1, Magdalena Rojan (3:2).

To nedeljo se stvar pri vrhu ni spremenila. Dreher je odpravil hudega konkurenta Magdalena s 3:2, Skednj pa Tovarno strojev s 3:1. Ta rezultat sicer ne odgovarja poteku igre, a za zmago je odločilno, kdo je dal gole. Sicer je bila tekma lepa in Tovarna strojev bi si bila zaslužila neodločen rezultat. Visoko pa

se je povzpela tudi koprška Aurora, ki je to nedeljo premagala močnega nasprotnika Sv. Ano (3:2), to je moštvo, ki je pred nekaj dnevi porazilo Skednj. V ostalem se kar za Sv. Ano vrstijo vsa istrska društva. Izola je izgubila z Umagom (1:0), Milje so premagale Ponziano (1:0), a Piran ni zmozel Rojana; zadovoljiti se je moral le z eno točko brez gola (0:0). Ostali rezultati: Pristaniški-Nabrežina 4:0, Costalunga-Montebello 2:0.

Zmaga Ponziane ne velja

Ker ni bilo delegiranega sodnika, Spartak ni pristal na to, da bi tekmo sodil domači sodnik, zato je tekma s Ponziano ni bila prvenstvena, temveč le prijateljska. Ker je prej Vardar premagal Spartak z 2:1, se bo morala Ponziana boriti v kvalifikacijskih tekmah za obstoj v prvi ligi, če si ne pridobi v zadnji tekmi še vsaj ene točke. V Beogradu je Partizan premagal Hajduka z 2:0. Tekmovalstvo je torej skoraj končano, le Dinamo mora še tudi odigrati tekmo s Sarajevom, kar pa ne more več ne koristiti in ne škoditi ne prvemu in ne drugemu. Zanimivo je, da ima Ponziana najslabše razmerje golov.

Juventus je prehitela Triestino

V četrtak so odigrali 35. kolo italijanskega nogometnega prvenstva. Končalo se je z več ali manj pričakovanimi rezultati. Vsi so zmagali doma, samo Torino je kot gost premagal Fiorentino (2:0) in Napoli je za Atalanto igral neodločeno 1:1. V nezanemivi igri je Triestina premagala Modeno z 1:0.

Ostali rezultati: Roma-Alessandria 4:1, Genoa-Salernitana 3:1, Bologna-Inter 1:0, Juventus-Vicenza 6:0, Lucchese-Lazio 2:1, Pro Patria-Bari 2:0, Milan-Sampdoria 1:0.

V nedeljo pa je Triestina kljub lepi igri v Neaplju izgubila z 1:0 in tako jo je prehitela Juventus, ki je v Modeni zmagala 1:0. V Turinu pa je Lazio v prvih 20 minutah že vodil s 3:0, končno pa je le Torino zmagal s 4:3. Ostali rezultati: Roma-Genoa 3:0, Livorno-Salernitana 3:0, Inter-Fiorentina 4:1, Bari-Milan 1:0, Vicenza-Atalanta 1:0, Pro Patria-Alessandria 5:2, Sampdoria-Lucchese 4:1.

V nedeljo je zmagal Sosić

V nedeljo je bila kolesarska dirka za pokal «M. Derina». Kolesarje je pot vodila iz Trsta skoraj do Buj in mimo Portoroža nazaj do Zavelj, v Boljuncu, čez Ključ na novo cesto do Sesljana in nazaj v Barkovlje - skupaj 125 km. Borba je bila zelo napeta. Sosić iz Opčin si je pridobil koristno prednost že pri Boljuncu; pozneje jo je še povečal in prispel na cilj prvi 3 minute in 20 sekund pred drugim, ki je bil Bartoli, zmagovalac v dirki prejšnje nedelje. Zmagovalac je progo prevzvil v 3 urah in 27 minutah s povprečno hitrostjo 36,180 km na uro. Sledili so še Stibel, Rebula, Pekjatič, Kalin, Fattori, Vrabec, Di Luciano, Mozele in še okrog dvajset tekmovalcev.

Sijajni rezultati v Budimpešti

Na nedeljskem mednarodnem lahkoatletskem tekmovalstvu v Budimpešti so bili postavljeni nekateri rezultati, ki so obenem novi rekordi ali celo najboljši povojni rezultati na svetu: najpomembnejši s 1500 m: 1. Garay (Madžarska) 3:51,6, 2. Cevo-na (CSR) 3:52,4; skok s palico: Homonnay (M) 3,90; 10.000 m: Zatopek (CSR) 30:28,4 (nov češkoslovaški rekord); koplje: Varszes (M) 66,45; disk: Kljes (M) 47,10; kladivo: Nemeth (M) 55,968 m; — (ženske) 80 m zapreke: Varkoni (M) 12,1 (nov madžarski rekord); daljina: Varkonyi (M) 5,99 m (nov madžarski rekord in najboljši povojni rezultat na svetu); disk: Zsolnai (M) 38,26 (nov madžarski rekord).

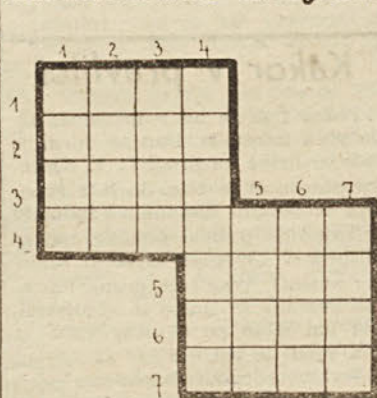
Sovjetski lahkoatleti so nedavno dosegli tele rezultate: 100 m: Filjin 10,8, višina: Reš 190, krogle: Lipp 16,35; kladivo: Kanaki 53,69 m, (ženske) daljina: Borodina 545, višina: ista 153.

Francoska atletinja Ides Canus, ki ima komaj 18 let, je pretekla 200 m v 21,8 sek.

Odgovorni urednik
Jože Koren

Tiskala Zadruga tiskarna v Trstu

Kvadratna dvojica

Vodoravno in navpično:

- utežna enota.
- moško ime,
- izraz iz igre s kartami,
- kraj v Istri,
- žensko ime.
- obrtnik,
- del stopala.

Vsi dolarniki pojejo slavo umetniku sestavljanja poročil gospodu komandantu

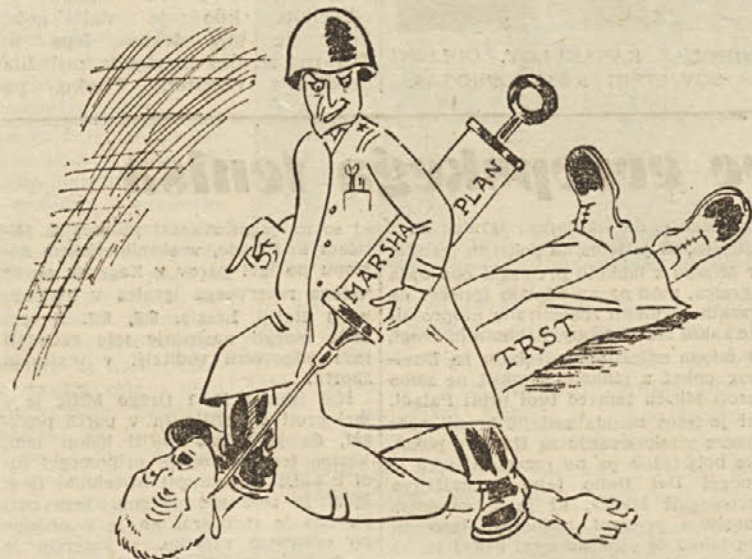
Nekaj brzojavk

Benetke 28. maja. S čustvom globoke hvaležnosti smo brali vaše poročilo na OZN. Le s priključitvijo Trsta k Italiji se lahko izloči stoletna neprijetna konkurenca, ki jo dela Trst Benetkam. Vi ste naš dobrotnik. Vaša zasluga za Benetke je nevenljiva. Vložen je predlog, da vas mesto Benetke imenuje za častnega občana. Trgovinska zbornica, Zveza industrijcev, Združene ladjedelnice, Zveza brodolastnikov, Delavska zbornica, Sindikat pomorščakov, Združenje hišnih posestnikov, Zavod za turizem, Vrhovni svet bančnih zavodov itd., vsi v Benetkah.

Rim 28. maja. Imenitno! Italija vam je hvaležna. Vse je pripravljeno za sprejem Trsta v naročje matere-patrije. Javite nam samo, koliko ricinovega olja bo treba. Dominus vobiscum!

Napoli 28. maja. Bravo Airey! Zakaj naj bi se Tržačanom bolje godilo nego nam? Udruženje brezposelnih Napolitancev.

GENERALOVA INFEKCIJA

General: «Dajmo izmozganemu revežu še našo zapadno injekcijo; saj več kot škodovati mu tako ne more.»

VSE SO NAM DALI AMERIŠKI STRICI pa se še vedno pritožujemo

Stopil sem v bar. Pri mizi je sedel mož z debelo cigaro v ustih. Ali je mogoče? Saj to je Pirčev Toni, premetena kraška grča, ki se je bil pred mnogimi leti izselil v Ameriko.

Pomenal sem si oči. Nisem našel pametnejše besede, kakor da za slavim znano čudovito vprašanje: — Toni! Ali si to ti ali je tvoj duh?

— Halo, Dodo! Jaz sem, jaz osebno. Komaj pred nekaj urami sem se izkrcal in smatram kot izredno srečno znamenje, da prvega srečam tebe, ki te štejem med svoje najboljše prijatelje.

Razpletel se je živahen, prisrčen pogovor. Pirčev Toni je bil od nekdanj vnet Slovenec in kmalu je vprašal, kako kaj žive Slovenci v Trstu.

— Slabo, dragi Toni. Povsod smo zastavljeni. Imamo sicer zagotovljene pravice, ampak samo na papirju. Na sodnijski uradu je izključno italijansko, prav tako na pošti, železnici, po občinskih uradih, v finančnem uradu, v bolnišnici, skratka povsod. Če nastopaš s slovensčino, te smatrajo za predrzneža in v nevarnosti si, da te aretirajo. Na-

pisli so vsi italijanski, tudi v čisto slovenskih okoliških okrajih, in sicer celó življenjsko važni napisi, ki opozarjajo na nevarne prehode in podobno. Podjelnik, trgovec, ki bi si upal razstaviti slovenski napis, tvega, da proglasijo proti njemu bojkot, če se mu ne pripeti kaj hujšega. Obupno je, ti pravim.

In da Tonija malo podražim, sem dodal:

— Vse to mirno gledajo in trpijo demokratični Američani, med katere se gotovo prištevaš tudi ti.

Toni Pirčev je zmajal z glavo in se zamislil. Zdal pa mu je švignil čez lice hudomyšen izraz in se gavo je dejal:

— Mogoče pa ni tako hudó. Poglej tja-le! Najde se vendar še kak slovenski napis.

Pri tem je pokazal na bližnji vhod v stranišče, nad katerim se blesti napis: «Ritirata».

Debelo sem pogledal, potem sem pa razumel:

— Hahaha, Toni! Ta je pa imenitna! Ampak veruj mi, to je tudi edini «slovenski» napis v Trstu.

Dodo

JUCA PIŠE PEPI

DRAGA PEPA!

V Mavhinjah se je nabralo mladih, starih, brez številke to nedeljo, ko je OF tam svoj tabor privedla. Pa čeprav je deževalo, to nikogar ni motilo, mnenje je obiskovalcev, da je prav prijetno bilo. Čudno le, da ta zabava brez čerinov je potekla; morda je bojazen kriva, da si prstov ne bi opekla? Pa zato tam na Proseku je zelo agilna bila, ko celo sorodstva talcev na grobove ni pustila. Temu pa se ni čuditi, ko ima pa tako članstvo, ki je vneto za fašizem in spoštuje hitlerjanstvo. Morda je zato «najboljša», ker preteklost ji je taka in v Marshallovem načrtu lepa je bodočnost čaka. Se zato ji ni čuditi, če v temi na slepo meri, saj četudi koga ubije, se oblasti ne zameri. Prav povsod na tem svetu so končane že volitve, le v Trstu v tem pogledu imamo večne odločitve. V conskem svetu pa sedijo od nikogar izbrane glave in v imenu mesta Trsta dajejo po svetu izjave. Se celo nek general je v poročilu to omenil, ni pa, jasno, prav nič storil, da to stanje bi spremenil. Je njegovo poročilo sploh izredno zanimivo, ker devetdeset odstotno je napisano lažnivo. To pa njega nič ne briga, on denar zato prejema, da se s Trumanovim mnenjem poročilo točno ujema. Ker pa mu izid volitev bi to delo otežkočalo, o volivnih željah ljudstva ni seveda nič poročal. Saj vsled tega končno človek nanj se niti ne huduje, general pač kakor vsakdo, težko v lastno skledo pljuje. Conski svet pa glave stika in močane v roke vzame, kakšen davek bi še iznašel, da ga ljudstvu da na rame. Prav za vse že davek plačas, še celo za psa čuvaja, morda v kratkem nalože ga tudi že na papagaja. Morda Conski svet poleti bo nalepil davčne marke, v svojo nevenljivo slavo, na prevroče sončne žarke? Zdal končujem, draga Pepa, in napišem zadnji stavek: Dokler nimamo volitev, vsak dan pride kak nov davek. Te pozdravlja

Tvoja JUCA.

IZ GRČIJE

Te dni slavljajo monarhistična vojska lep jubilej: tisočpetstoti prestopok nedotakljivosti albarskega ozemlja. Ob tej priliki je monarho fašistično vodstvo prejelo nekaj čestitk iz Španije, Amerike, Argentine itd. Posebno se je izkazala Amerika, ki je poslala nov kontingent streliva z željo, da bi čim prej dosegli slavljenci številko tri tisoč in še več.

S ČEŠKE

Volitve niso potekle v redu. Bilo je mnogo razburjenja. V inozemstvu namreč! V redu niso potekle zato, ker je reakcija propadla na vsej črti. Volitve bi potekle v redu, če ne bi potekle v redu. Za inozemstvo namreč. Tako pa je vse v redu, četudi trdijo zapadnjaki, da ni v redu. Pa tudi na zapadu, kjer še ni vse v redu. bo nekoč v redu. In kadar bo, bo vse v redu!

IZ TRSTA

Obesil se je nekdo, ki se je zbal brezposelnosti. Če bi se vsi, ki se tega boje in jim to preti, odločili kot ta, bi zmanjkalo vrvi, čeprav jo je v prodaji, kolikor je kdo želi.

ZAKAJ?

Zakaj policaji v Trstu s podvojeno vneto pretepaajo? Ker so brez številke? Zakaj streljajo in ubijajo? Ker so brez številke? Zakaj vprijejo: «Parlate italiano»? Ker so brez številke? Zakaj povsod terorizirajo demokratske elemente? Ker so brez številke?

Ne! Zakaj torej? Zato, ker so dobili tak nalog od zgoraj!

S SEJE CONSKEGA SVETA

Prvi odbornik: «Davke, davke! Te moramo še nabiti!»

Drugi odbornik: A na kaj? Saj smo še skoraj vse obdavčili.

Tretji odbornik: Na luksuzne predmete! Na vse, kar ni nujno potrebno.

Četrti odbornik: Torej na kurja očesa! To je luksuz! Ta niso potrebna!

Vsi odborniki: Bravo, bravo!

Predlog pa ni prodal. Zakaj odborniki so ugotovili, da imajo sami kurja očesa. A same sebe obdavčiti res niso hoteli.

STARI MAČEK SE NE DA UJETI

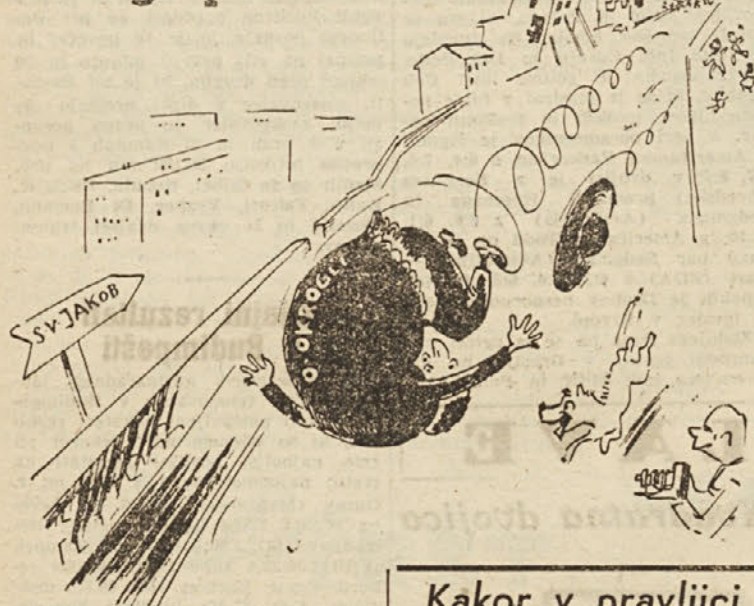
Demokristjan: Cudak je ta Toscanini. Odklonil je čast senatorja. Pa tudi predsedstva pri Svetovnem. Udruženju glasbenikov, ki se snuje v Milanu, ni hotel sprejeti, čeprav je to njegova stroka. Kdo naj ga razume?

Italijan, ki misli s svojo glavo: Ali veš, da je živel Toscanini vseh 20 let Mussolinijevega režima v tujini in da ga nobeno vabilo ni moglo priklicati v Italijo?

Demokristjan: In kaj hočeš s tem dokazati?

Italijan s svojo glavo: Toscanini je star maček. V današnji Italiji mu preveč diši po fašizmu.

Okrogli pater

V tržaško je mesto nek pater prispel, ki lepo ime je, Rotondo, imel. Od rojstva ta mož je zelo svojeglav, ne mara držati se božjih postav!

Zato pa tembolj mu politična stvar na srcu leži in vse bolj kot oltar Marshallov načrt ta govornik pozna in močno reklamo zanj delati zna.

Sentjakobčan k sreči pa ni tako nor

kot pater je mislil. Ko zlezel je gor na prižnico in govoriti začel od silnega trušča je hitro onemel.

Naj pater, ki nosi okroglo ime, zapomni si to in za zmeraj naj ve: Sentjakobčan marsikaj potrpi. A v cerkvi le — božjo besedo želi!

Kakor v pravljici

Franc Cuk je bil nameščenec tržaškega tramvaja. Dan za dnem je izdajal listke na progi št. 1. Njegova posebnost je bila, da je z zvonkim tenorskim glasom in s čudovito vztrajnostjo pozival potnike, naj se stisnejo v ospredje: «Avanti, andemo avanti! Avanti že pošto. Passiamo avanti!» In ljudje so se stiskali, pot jim je lil po obrazu, jeziki so jim viseli iz ust. Niso se mogli ustavljati silnemu Cukovemu pozivu: «Sempre avanti, andemo avanti!».

Nekoč se je vozil v tramuju št. 1 debel gospod. Ko je izstopil pri Sv. Soboti, je imel živahen pogovor s Francem Cukom. Končno sta si segla v roke. Naslednji dan je Cuk odpovedal službo pri tramvaju. Danes je ravnatelj velike tvornice sardin.

Sanje policaja, ki mu slovenski jezik nagaja

Sanjal je prelepe sanje: dučejevo odlikovanje na junaška prsa dano radi: «Parla italiano!»

Slovenskodemokratska-strankarja v Mavhinjah

Prvi: Sem prišel v to našo demokratsko postojanko...

Drugi: In videl to, kar jaz. Vedno smo imeli Mavhinje za našo demokratsko trdnjavo, a glej ga, vraga, razen naju demokratov, je tu zbrana zgolj antifašistična množica.